

Hofstede **ELSENBURG**

Albers Adviezen

Anno 1870

Hofstede **ELSENBURG**

Historische studie in het kader van de herbestemming

Opdracht van:
C. Spelt
Lester Pearsonweg 14
3731 CD De Bilt
030 - 2203226

2001

Albers Adviezen
Postbus 85
3500 AB Utrecht
030 - 2310788
LHAlbers@cs.com

dr Lucia H. Albers
drs Hanneke Helmink-Habes
ir drs Kees Spelt

Foto frontpagina: 1992

Dit rapport kan kosteloos worden gereproduceerd na contact met C. Spelt
Lester Pearsonweg 14, 3731 CD De Bilt, telefoon 030 - 2003226

Voorwoord

Tijdens het zoeken van gegevens en het samenstellen van dit rapport hebben vele personen een waardevolle bijdrage geleverd.

J. Berghoef en M. Zevenbergen hebben in het Streekarchief Vecht en Venen voortreffelijke hulp geleverd. D. de Jong (Gemeente Maarssen) gaf goede en stimulerende adviezen. H. Sagel (voorzitter van de Historische Kring Maarssen) zorgde voor een introductie in Het Utrechts Archief. E.A.J. van der Wal gaf bijzonder deskundige aanwijzingen en adviezen. J.H. Witte stimuleerde in de goede richting. W. Kroon en A. Kroon stelden foto's ter beschikking en wisten uit eigen ervaring nog veel te vertellen over wat er rond de boerderij allemaal gebeurd is. N. van Tricht stelde zijn fraaie fotocollectie voor ons open en had veel over Elsenburg te verhalen. C. Floor gaf degelijke adviezen. W. Zweers deed inspanningen om de bouwtekeningen te vinden. A. Smorenborg stemde toe een foto van zijn moeder te gebruiken. E. Slinger-De Bruin wist te vertellen uit het verleden van de boerderij en stelde een foto ter beschikking. N. Soede-Van den Broek wist over de eerste bewoners van de boerderij te vertellen. N. Elbertse-Gielen stelde foto's ter beschikking. D.T. Koen gaf bijzondere aandacht in Het Utrechts Archief en H.F. van Elk zorgde voor een aantal zeer zorgvuldige transcripties. Met plezier vertelde mijn vader, C. Spelt (1916), verhalen over de meer dan 55 jaar dat hij Elsenburg bewoont.

Dit rapport had ook niet geschreven kunnen worden zonder archieven. Wij zijn daarom dank verschuldigd aan de instanties die hun archieven in het verleden hebben veilig gesteld door deze onder te brengen bij het Streekarchief Vecht en Venen en Het Utrechts Archief. Wij denken vooral aan de familie Huijdecoper, de Maria Dommerstichting, de Rooms Katholieke Parochie Heilige Hart te Maarssen en 'last but not least' de gemeente Maarssen.

Het eerste concept van dit rapport werd gelezen en van commentaar voorzien door een aantal deskundigen uit Maarssen. Dat waren J. Berghoef (Streekarchief Vecht en Venen), C. Floor, D.T. Koen (Het Utrechts Archief), J.H. Sagel (Historische Kring Maarssen), E.H.J. van der Wal (historicus) en J.H. Witte. En G.M. Ruben uit De Bilt heeft de tekst nog op punten aangescherpt.

Ik dank deze personen voor hun specialistische bijdrage en inzet.

Hanneke Helmink dank voor de goede samenwerking bij het speuren naar gegevens, het 'vertaal'-werk van bronnen alsmede het corrigeren van de tekst van dit rapport. En natuurlijk dank ik Lucia Albers voor de prettige wijze van leiding geven en het borgen van de kwaliteit van onderzoek en rapportage.

Het rapport wordt in deze vorm verspreid in de wetenschap dat niet alle archieven uitputtend zijn onderzocht. Er kan dus nog relevante informatie ontbreken. Wij hopen er echter op dat u niet zult schromen ons aanvullingen te doen toekomen en ons op eventuele tekortkomingen te wijzen. We zien graag uw reacties tegemoet.

Er zijn een beperkt aantal exemplaren van dit rapport beschikbaar voor personen die een eigen exemplaar wensen.

Veel genoeg bij het lezen.

C. Spelt
De Bilt, september 2001

Inhoudsopgave

	Paginnummer
VOORWOORD	3
1 SAMENVATTING	5
2 INLEIDING	6
2.1 Probleemstelling	6
2.2 Werkwijze	8
3 HET LANDSCHAP	10
3.1 Het ontstaan en de ontwikkeling van het gebied	10
3.2 De ruimtelijke opbouw van het gebied	13
3.3 De waterhuishouding	15
3.4 Hedendaagse ruimtelijk waarneembare eenheden	16
4 HET HOGE LAND	17
4.1 Van bouwland naar Frans classicistische tuin (tot 1744)	18
4.2 Periode 'De Witt' (1744 - 1813)	22
4.3 Bouwland in Rooms Katholiek eigendom (1813 - 1866)	29
5 DE BOERDERIJ	32
5.1 Gebeurtenissen rond de stichting	32
5.2 Opzet van het bedrijf (1870)	35
5.3 De architectuur en bouwkundige aspecten	37
5.4 De waterhuishouding	40
5.5 Van graan naar varkens en melk (1892 - 1907)	40
5.6 Van jonkheren, agrariërs en werk	44
6 BOEREN BIJ 'ZWAAR WEER'	53
6.1 Voortbestaan boerderij onzeker (1951-1981)	53
6.2 Servituut in de knel	54
6.3 'Boze stormen mogen woeden'	56
6.4 Veranderingen 'aan het firmament'	64
7 DOCUMENTATIE	70
7.1 Literatuur	70
7.2 Archieven	71
7.3 Bronnen	71

1 SAMENVATTING

In deze samenvatting zijn de historische waarden vet afgedrukt en in afbeelding 4-8 in kaart gebracht.

De hofstede Elsenburg ligt op de oeverwal van de Vecht in het voormalige Maarsseveen. Dit hoge land is tot omtrent 1714 opgedeeld geweest in zeven evenwijdig aan de Klokjeslaan lopende **akkers**, die elk hun eigen geschiedenis meemaakten. Na 1715 werd het land onderdeel van **de tuin van buitengoed Elsenburg, de Overplaats**. Tot 1836 stond op de hoek van de Klokjeslaan een **brandspuithuisje**.

Op de huidige weide werd omstreeks 1720 door Theodorus de Leeuw een **Frans classicistische tuin met elkaar kruisende lanen** aangelegd. Een nieuwe **dam** diende als toegang. De hoofdstructuur werd gevormd door **twee evenwijdig aan de zichtlijn tussen een duiventil en het buiten lopende lanen van hoog opgaande bomen**. Omstreeks 1795 werd het landhuis door Jan de Witt vervangen en werd het noordoostelijke gedeelte van de tuin veranderd in een park met vijvers en een kluisenaarshut in de Engelse landschapsstijl. Ter plaatse van de weide bleef de geometrische stijl in tact. Op de nieuwe **zichtlijn** werd behalve de huidige dam van Doornburgh nog een **tweede dam** als toegang tot de Overplaats aangelegd. Deze dam werd vanwege de bouw van de boerderij in 1870 opgeruimd.

De Overplaats werd, met uitzondering van twee akkers langs de huidige Dr. Ariënslaan, in 1813 als bouwland verkocht aan een handelaar in grond. Bijzonder is dat het land in 1836 werd geschonken aan pastoor Gerardus van Nooij, die het vermaakte aan de Rooms Katholieke Kerk te Maarssen. Al die tijd werd het verpacht; eerst in z'n geheel, later in percelen. In 1866 kocht Joan Huijdecoper het bouwland.

In 1870 werd door Joan Huijdecoper de boerenhofstede gesticht. Het bedrijf werd gerund door zetboeren. De eerste bewoners waren Willem Soede en zijn vrouw Reijntje van Eck. De echtgenote van Huijdecoper was vruchtgebruikster. Bij dit akkerbouwbedrijf werden ook koeien gehouden, maar alleen voor de mest. Daartoe werd het bedrijf uitgerust met **gierputten en een gemetselde mestbak**, waarin mest en neststro zorgvuldig werden bewaard. **De boerderij is van het halletype en is vrij luxe uitgevoerd**.

Nog vóór 1892 werden de akkers geëgaliseerd en omgevormd tot weiland. De verkaveling van de akkers moet toen al haaks op de Klokjeslaan hebben gelegen. Nadat de stichter van de boerderij in 1890 stierf, nam zijn oudste zoon Jan Elias de boerderij met omtrent 22 hectare grond over van de familie. Deze verhuurde het bedrijf aan Aart Verweij en Maria Ida Korver (veehouders). Door ontwikkelingen in de markt veranderde er veel op de hofstede. In 1906 werd de koeienstal vijf meter vergroot en een jaar later, in 1907, verlengde men de wagenschuur met een varkensschuur. Daarmee was de omschakeling van akkerbouw naar veeteelt voltooid.

Als Jan Elias in 1911 overlijdt komt alles in 'De Harmonie' 'onder de hamer'. De boerderij met zeven en een halve hectare weiland komt in handen van Willem Schoenmaker, veehouder te Maarssen. Eén van de voorwaarden is, dat de huidige weide (plus het terrein waar nu huize Maria Dommer op staat) niet mag worden bebouwd. Schoenmaker verhuisde naar de Klokjeslaan, waar hij tot 1944 zou wonen.

Cornelis Spelt huurt de hofstede vanaf november 1944. In 1951 koopt de Gemeente ten behoeve van de volkshuisvesting, dat deel van het weiland waar gebouwd mag worden. In 1952 koopt Cornelis Spelt het resterende deel, ruim twee hectare groot. Elsenburg heeft nog tot 25 september 1981 melk afgeleverd, waarna bijna uitsluitend slachtvee werd gefokt.

Vanaf 1956 -het moment dat de hofstede in de Dichterswijk ligt- is de sfeer op het erf drastisch veranderd. De weide werd bestemd tot plantsoen. En ter legitimering van het boerenbedrijf, is de bestemming van de weide in 1977 veranderd in agrarisch gebied. De laatste jaren heeft de weide een sierfunctie.

Samenvattend kunnen we zeggen dat het hoge land van de laatste vierhonderd jaar:

114 jaar in meerdere percelen als bouwland werd beheerd en bewerkt (1600-1714);

98 jaar de tuin was van buitengoed Elsenburg en gebruikt werd om er te recreëren (1714-1812) en

54 jaar als bouwland werd beheerd en bewerkt in Rooms Katholiek eigendom (1812-1866).

Nadat in 1870 de hofstede als akkerbouwbedrijf werd gesticht hoorde de boerderij

22 jaar bij Goudestein (1870-1892) en de laatste

106 jaar functioneerde de boerderij autonoom als veehouderij (1892-1998).

2 INLEIDING

2.1 Probleemstelling

Dit rapport beoogt zicht te geven op cultuurhistorische waarden, die gebruikt kunnen worden als aanknopingspunten bij de herbestemming van de hofstede¹.

Afbeelding 2-1 Boerderij Elsenburg in de Dichterswijk, concept-bestemmingsplan Maarsse-dorp, 1999

Volgens het ontwerpbestemmingsplan 1999 Maarsse-dorp ligt boerderij Elsenburg met het bijbehorende weiland nabij het kruispunt van de Klokjeslaan en de Diependaalsedijk in de Dichterswijk². Dit is een woonwijk uit de jaren '50 van de vorige eeuw. Het erf wordt nu aan de achterzijde begrensd door de P.C. Hoofdstraat. Het weiland ligt binnen het beschermd dorpsgezicht dat in 1977 werd vastgesteld. In bovenstaande afbeelding is dat gebied met een arcering aangegeven.

Ooit werd verwacht dat de boerderij zou worden gesloopt. Met die gedachte als uitgangspunt is in de jaren '50 de Dichterswijk tot dicht op het boerenerf gebouwd. Vooral aan de achterzijde van het erf heeft dat een complexe, niet voltooide, situatie opgeleverd. Dat komt ook terug in de nummering van

¹ In de meeste contracten wordt de boerderij 'boerenhofstede' genoemd. Joan Huijdecoper, de financier van de boerderij gebruikte ook het begrip 'hofstede'. Vanwege de eenvoud kiezen wij voor de laatste mogelijkheid. Om dezelfde reden hanteren wij meestal het begrip 'boerderij'.

² Andere namen, waarmee de huidige Klokjeslaan in de loop der tijd is aangeduid, zijn: 'de suijder Eycke Laan', de laan van de Heer van Maarsseveen, de Goudesteinse Laan, de Brandspuitlaan en de Elzenburgerlaan. De Diependaalsedijk heette in de 17de eeuw 'De Tient Wech'.

de woningen aan de P.C. Hoofstraat, die aan de oneven zijde begint met 9. De nummers 1 tot en met 7 zijn daar nooit gebouwd.

Aan de andere zijde van het erf, de zijde van de Klokjeslaan, is op oude plantekeningen van de Gemeente de huizenrij in de richting van Goudestein doorgetrokken tot aan de Royaardslaan. Deze was verlengd gedacht in de richting van zorgcentrum Maria Dommer, dat gebouwd is in de jaren '60. De typische sfeer van het erf van een boerenhofstede is in de 'verdrukking' gekomen.

Afbeelding 2-2 Voorgevel boerderij Elsenburg, Foto N. van Tricht, april 1992

Afbeelding 2-3 Erf boerderij Elsenburg met woningbouw op achtergrond, Foto C. Spelt (1948), 2000

De laatste tijd wordt nog een andere ontwikkeling rond het weiland waargenomen. In het verleden was het zo dat bij nieuwbouw het glasoppervlak dat uitkijkt op het weiland werd beperkt. Hiermee werd het karakter van het weiland zoveel mogelijk gerespecteerd. Zeer recente veranderingen in de belendende bebouwing laten zien, dat de Gemeente inmiddels veel meer vensters met uitzicht op het weiland toelaat.

In de twintigste eeuw heeft de boerderij in hoofdzaak als melkveebedrijf gefunctioneerd. Maar sinds enkele jaren wordt de boerderij particulier bewoond. Als agrarisch bedrijf is het niet meer economisch rendabel te exploiteren. Het land is aan anderen in gebruik gegeven. Deze situatie moet gezien worden als tijdelijk. In dit licht wordt nu bestudeerd welke mogelijkheden er zijn om het land en de gebouwen een nieuwe, meer permanente, bestemming te geven.

De opdrachtgever van dit historisch onderzoek gaat er nu vanuit dat wat gedaan is geen keer neemt, doch dat met goed doordachte vormgeving van de ruimte, van de bebouwing en van de aankleding met 'groen' met behulp van historische feiten veel van de belevingswaarde van de hofstede met bijbehorend land kan worden hersteld.

Afbeelding 2-4 Boerderij Elsenburg, gefotografeerd vanaf de Diependaalsedijk, Foto N. Berkelaar, 1956

2.2 Werkwijze

Met betrekking tot de wijze van aanpak van dit historisch onderzoek nog volgende.

Het is erg verleidelijk om alles te beschrijven, van wat er zich in de omgeving van het hoge land heeft afgespeeld. Om ons tot hoofdzaken te beperken zijn echter alleen die zaken uit de omgeving meegenomen die rechtstreeks het regime op het hoge land mede bepaalden en van invloed waren op de groei, bloei, en het werk op het hoge land.

Soms werden zaken verduidelijkt door landelijke ontwikkelingen er bij te betrekken. Deze zijn veelal in tekstblokken opgenomen. Dit is ook gebeurd voor belangrijke spelers die de macht hadden om het aanzien van het hoge land te beïnvloeden en dat ook daadwerkelijk deden.

Ook de geschiedenis van het terrein van voor de bouw van de boerderij is beschreven. De oorsprong van vreemde vormen van de percelen van tijdens de bouw wordt daardoor begrepen. Ook ontstaat zo een beeld van de omgeving waarin de hofstede werd gebouwd en wordt het duidelijk waarom de boerderij Elsenburg heet.

Om 'het land van Spelt', zoals het nu in de volksmond heet, aan te duiden, worden in dit rapport meerdere begrippen gebruikt. Om het karakter van het land te benadrukken noemen wij het 'het hoge land'. Als het over de functie van het land gaat is dat meestal 'bouwland' en minder vaak 'weiland' of

'de weide'. Als esthetische aspecten, alsmede 'het genot' van de 'gebruikers' (inclusief dat van het vee) aan bod komen, dan noemen wij het met plezier "t Hemeltje"³.

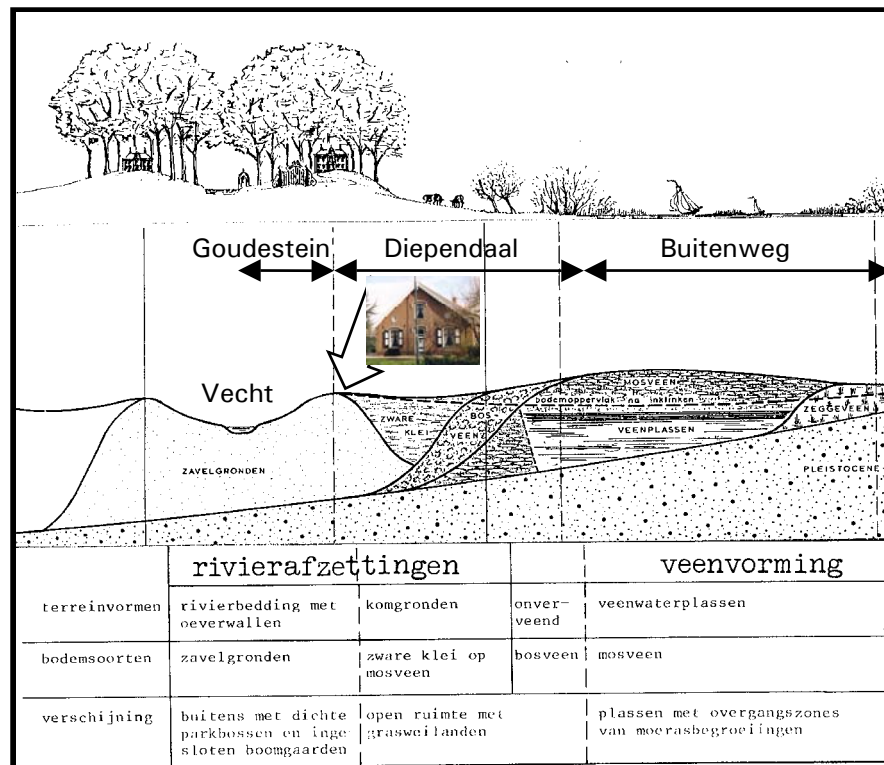
³ Het hoogland. Deze benaming werd gebruikt in een contract van de verkoop van een stuk bouwland door Pieter van Vlooswijk aan Joan Huijdecoper in 1691. Zie Het Utrechts Archief, ingang 67, Familie Huijdecoper, inv.nr.1166. Tegenwoordig zeggen we echter 'het hoge land'. Het land is tot circa 1890 bouwland geweest, daarna werd het weiland. De benaming 't Hemeltje -hemelse grond- werd in de jaren '50 van de vorige eeuw voor het eerst gebruikt door C. Versteeg, toen deze na kerktijd bij C. Spelt (1916) een kopje koffie dronk in het prieel ('terras' met rieten matten afgezet) naast de boerderij (C. Spelt (1948)).

3 HET LANDSCHAP

Het landschap is als het toneel, het is de plaats van handeling.

We kijken naar het gebied omringd door de Diependaalsedijk, de Klokjeslaan, de Zogwetering en de Dr Ariënslaan. De rivier de Vecht en rijke kooplieden uit Amsterdam waren belangrijke factoren bij het ontstaan van het oude landschap.

Het land dankt haar hoogte aan het waterpeil van de Vecht. Bij tijd en wijle was dat zo hoog was, dat de door de stroom vanuit het zuiden meegevoerde zandkorrels en kleideeltjes daar op rustige plekken achter bleven. Vanuit het noorden kwamen de Amsterdammers. Zij legden langs de Vecht landgoederen aan en voorzagen de ruimte van coulissen van hoog opgaand hout.

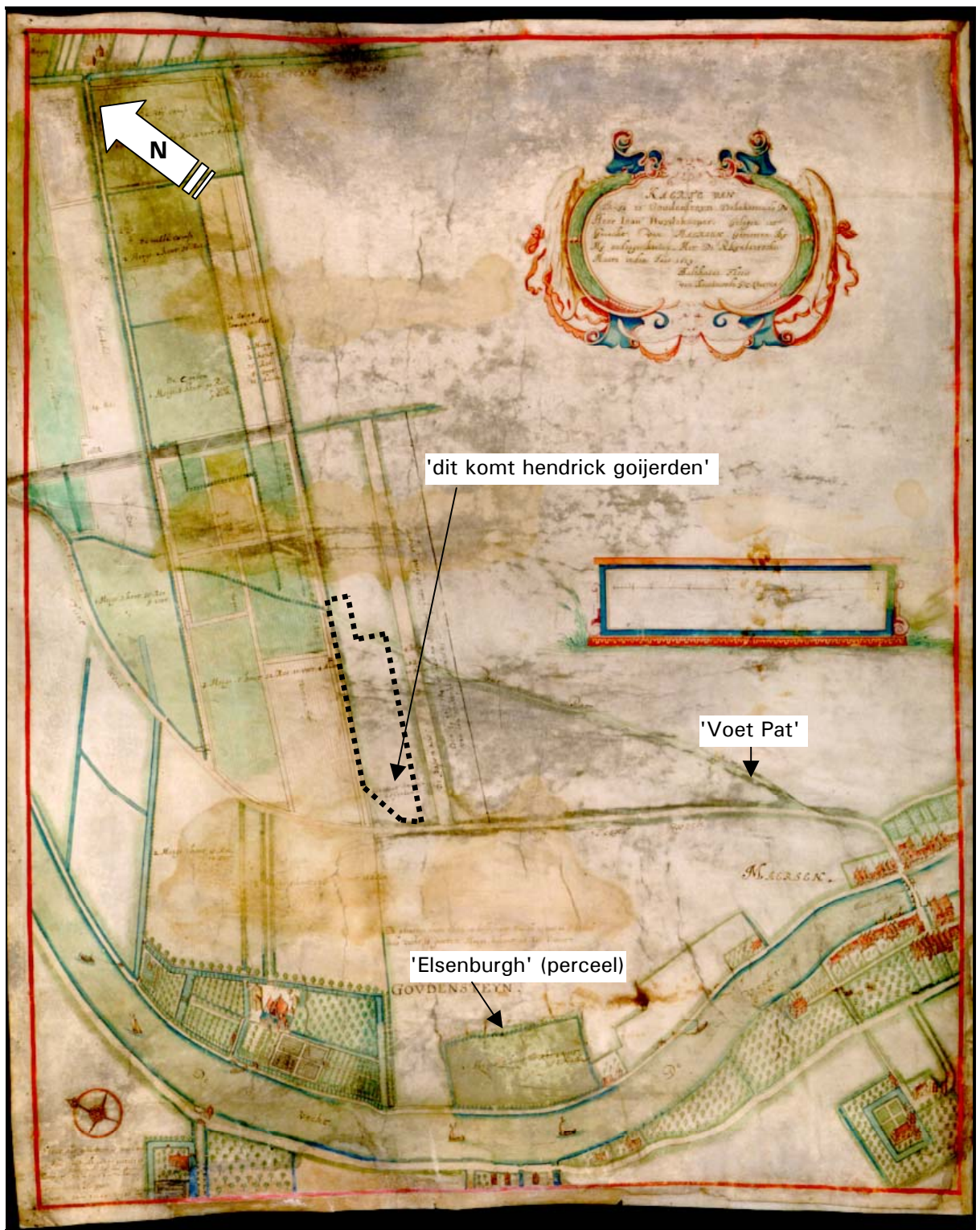
Afbeelding 3-1 Fragment dwarsdoorsnede geologische opbouw van de ondergrond nabij de boerderij; C. Floor, 1970

3.1 Het ontstaan en de ontwikkeling van het gebied

Over het ontstaan van het landschap rond het hoge land citeren we bestemmingsplannen en een bundeltje van C. Floor.

'Aan de oppervlakte van het [...]gebied komen uitsluitend holocene afzettingen voor. De Vecht, van oorsprong een veenstroompje' dat naast de afwatering van het veenwater het drangwater uit de stuwwallen van 't Gooi en de Heuvelrug naar het noorden toe afvoerde, heeft in latere tijden (de Romeinse tijd) onderdeel uitgemaakt van het systeem van grote rivieren. Ten gevolge hiervan voerde de rivier de Vecht zand- en kleideeltjes van de Rijn af, waardoor kleine oeverwallen ontstonden. Bovendien werd door het regelmatig buiten haar oevers treden van de Vecht een kleidek afgezet over de nabij gelegen veengronden¹

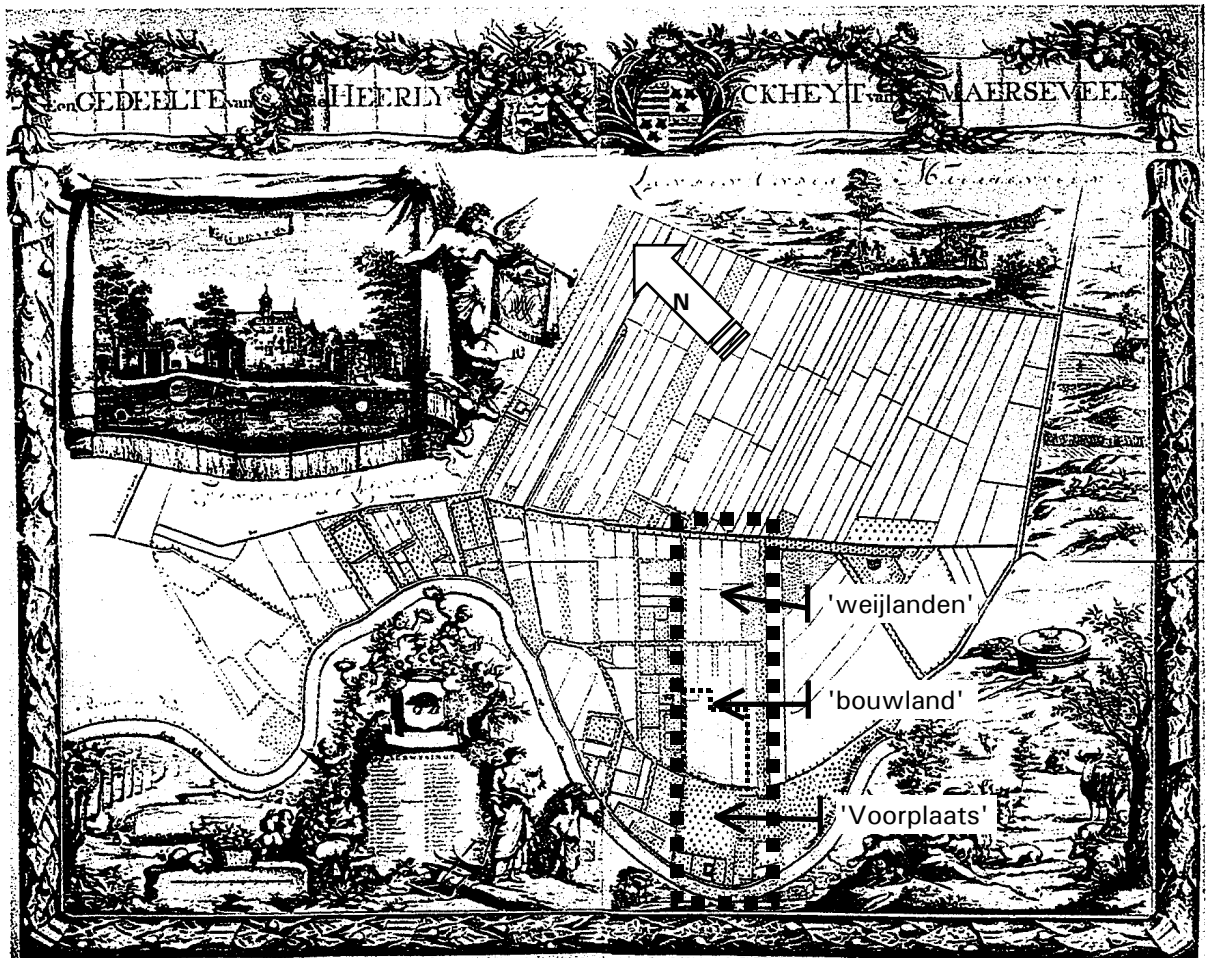
¹ Bestemmingsplan Vechtoever-Noord, 1977, p.6

Afbeelding 3-2 'Kaarte van Thuijs te Goudestein Toebehorende De Heer Ioan Huydecooper Gelegen int Gerecht Van Maersen [...] 1629 Balthasar Floris van Berckeroode G.Z. LantMeter'

'Er is een opbouw ontstaan van relatief hoge en droge zavelachtige² oeverwallen met een natuurlijke vegetatie van het eiken-beukenbos, die geleidelijk overgaat in lage en natte kleiachtige komgronden met een natuurlijke vegetatie van het essen-iepenbos. Tenslotte het zeer laag gelegen moerasachtige veengebied met het ondoordringbare elsen-broekbos, gevoed door kwelwater uit het stroomgebied van de Vecht en de stuwwal van het Gooi. Het grondpatroon van het 'grote' landschapssysteem is gevormd en wordt begroeid door grondgebonden inheemse hout- en kruidachtige vegetaties, waarin de Vecht als waterelement en de waterdoorlatende zandlagen vanuit de stuwwal in het Gooi de belangrijkste 'dragers' van dit wordingsproces zijn. [...]

'Vanaf de twaalfde eeuw ontstond door de opkomst van steden een toenemende vraag naar landbouwproducten, bouw en brandstoffen. Met als gevolg de start van een massale ontginning van het boven het grondwater uitgegroeid hoogveen in het 'achterland' van de Vecht. Op de ontgonnen vruchtbare hoogveengronden konden zonder terugkerende bemesting nieuwe akkerbouwgewassen worden verbouwd.[...]' (Floor, 1999)

Afbeelding 3-3 Kaart van de Heerlijkheit van Maarsseveen, P. Bouttats, 1691

Aan de binnenbocht van de Vecht kon zich in het rustige water veel zand en klei afzetten. Te beginnen bij de Vecht ontstonden door de ontginningen achtereenvolgens de landen Goudestein, Diependaal en Buitenweg. De landen Goudestein lagen ingeklemd tussen de Vecht en de Diependaalsedijk³. Aan de andere kant van de Diependaalsedijk lagen de landen Diependaal, waarin later de boerderij gebouwd zou worden. Op de kaart van Balthasar Floris van Berckeroode in afbeelding 3-2 is te zien,

² Louter zavel is zeer fijn zand, dat zo fijn is dat de primaire bindingen van het water in de poriën bepalend zijn voor de verschijningsvorm van de grond. Bij afwezigheid van water is het fijn zand en valt het uit elkaar. De bindingen van het water klitten de zanddeeltjes aan elkaar. De grond gedraagt zich dan als klei. In de natuur is zavel vaak vermengd met klei en zand. Klei bestaat uit schijfjes of plaatjes. Zavel bestaat uit lichte afgeronde korrels die makkelijk door water worden getransporteerd. Stroomafwaarts treft men daarom steeds meer van deze zavel aan.

³ Het naam 'Goudestein' kan dus twee betekenissen hebben: Goudestein als gebied (de landen) en Goudestein als buitenplaats.

dat het hoge land in 1629 toebehoorde aan 'hendrick goijerden' en dat de naam 'Elsenburch' toen verbonden was aan een perceel grond langs de Vecht⁴. Dwars over het hoge land liep een 'Voet Pat'. De landmeter heeft de kaart niet op schaal weergegeven, waardoor een vertekend beeld ontstaat.

In de zeventiende eeuw nam in Amsterdam de drang om geld te beleggen en in de zomer rust en ruimte in een natuurlijke omgeving te zoeken toe.

'Het aankopen van land en het stichten van landhuizen moet in de eerste plaats worden gezien als een middel om de vermogens, die met de handel waren bijeengebracht, op een veilige manier te beleggen. Daarnaast ontstond in die tijd een groeiende belangstelling voor de natuur, voor planten en dieren. [...] In de talloze gedichten van onze renaissancegedichten over het buitenleven vindt dit verschijnsel eveneens een weerspiegeling. [...] 'De stad bij wijle, watertant na buitenlucht en geur van 't lant'⁵.

'De eerste trek naar buiten vond omstreeks 1630 plaats en nam daarna als trend onder de Amsterdamse kooplieden grote vormen aan [...]'.(Floor, 1999)

Langzamerhand ontstond tussen de boerderijen een aaneengesloten gordel van kleine en grote buitenplaatsen met stedelijke allure en bijbehorende tuinen⁶.

3.2 De ruimtelijke opbouw van het gebied

Nog voor zich mensen in het gebied vestigden, moet het stroomgebied van de Vecht er uit gezien hebben als een zandvlakte met slikken en slenken met hier en daar opschietende struiken en bomen. Bij de bouw van Zorgcentrum Maria Dommer in de jaren '60 van de vorige eeuw was bij de graafwerkzaamheden te zien dat de bodem is opgebouwd uit dunne laagjes zand, afgewisseld met kleilaagjes (wellicht zavel) en aanspoelsels van plantaardige resten. Ook werden op circa 1 meter diepte enkele (wellicht aangespoelde) boomstammen aangetroffen. Door de golvende patronen in het zand en vooral door de ophopingen van plantaardige resten kon men als het ware het water nog horen kabbelen.

In de kaart uit 1691 van P. Bouttats, afbeelding 3-3, is een rechthoek en een noodpeil ingetekend.⁷

De rechthoek markeert een gebied dat honderd jaar lang, van 1714 tot 1813, het Buitengoed Elsenburg vormde. De kaart zelf stamt uit de tijd dat de buitenplaats Elsenburg aan de Vecht lag en zich nog beperkte tot de 'Voorplaats', die toen werd bewoond door mr Cornelis Maire. Op deze kaart is voor het eerst ter plaatse van de huidige Dr Arienslaan, eerder genoemd de Esse Laan, de Meerenhoefs Laan of de Laan na de 12 Morgen, de rechterzijde van de rechthoek, te zien.⁸

Op de bovengrens van de rechthoek ligt de huidige Zogwetering. De 'sog Wetering' moet in de vijftiende eeuw of eerder zijn gegraven als eerste afwateringssloot van waaruit Diependaal is ontgonnen. Mogelijk is de Wetering door de stad Utrecht bekostigd om de stapelfunctie van die plaats te bevorderen⁹. De hoofd- of veenwetering heette toen 'Den Dieppe'¹⁰.

Het moet in deze tijd geweest zijn, dat ook 'Den Tient Wech' (de Diependaalsedijk) is opgeworpen. Waarschijnlijk is later 'De suijder Eycke laan' (de latere Klokjeslaan) aangelegd als verbinding (de linker zijde van de rechthoek) tussen de 'Sog Wetering', 'De Tient Wech' en de Vecht. 'De suijder Eycke Laan' kruiste toen 'De Tient Wech' en liep door tot aan de Vecht, naar de plek waar de huidige Timmermanslaan begint (op de onderzijde van de rechthoek). Zie de afbeeldingen 3-3 en 3-5.

Het bouwland en 'de weijlanden' zijn samen 20 morgen groot. Deze grootte is waarschijnlijk geen toeval. Het is een basiseenheid die al in de Middeleeuwen werd gebruikt. Tot in de zestiende eeuw ble-

Hoeve, morgen en roede

1 hoeve = 12 morgen
= 9,936 hectare
1 morgen = 600 roeden
= 0,828 hectare
1 roede = 13,8 vierkante meter

(Van Maanen, 1992, p. 28)

⁴ Het Utrechts Archief, toegang 57, Familie Van der Muelen, inv.nr. 166, opmeting van de eigendommen van Joan Huijdecoper uitgewerkt op kaart

⁵ J.M.G. van der Poel, Algemene Geschiedenis der Nederlanden 1980, deel 10, p. 161

⁶ Mede daardoor ontstond er een ander denkpatroon over de landbouw: 'Men behoorde derhalve de Landlieden, die zich met den Akkerbouw en Veehouderij geneeren, niet zo zeer te verachten gelijk velen doen, die hunne nuttigheid en noodzakelijkheid niet diep genoeg inzien'; J.M.G van der Poel, Algemene Geschiedenis der Nederlanden 1980, deel 10, p. 162

⁷ Topografische Atlas, inv.nr. 169

⁸ de 12 Morgen lag in Buitenweg, aan de andere zijde van de Sogwetering, ter plaatse van boerderij Het Kleine Gras

⁹ L. Noordegraaf, Algemene Geschiedenis der Nederlanden 1980, deel 7, p. 81

¹⁰ Van Maanen, 1992, p.3

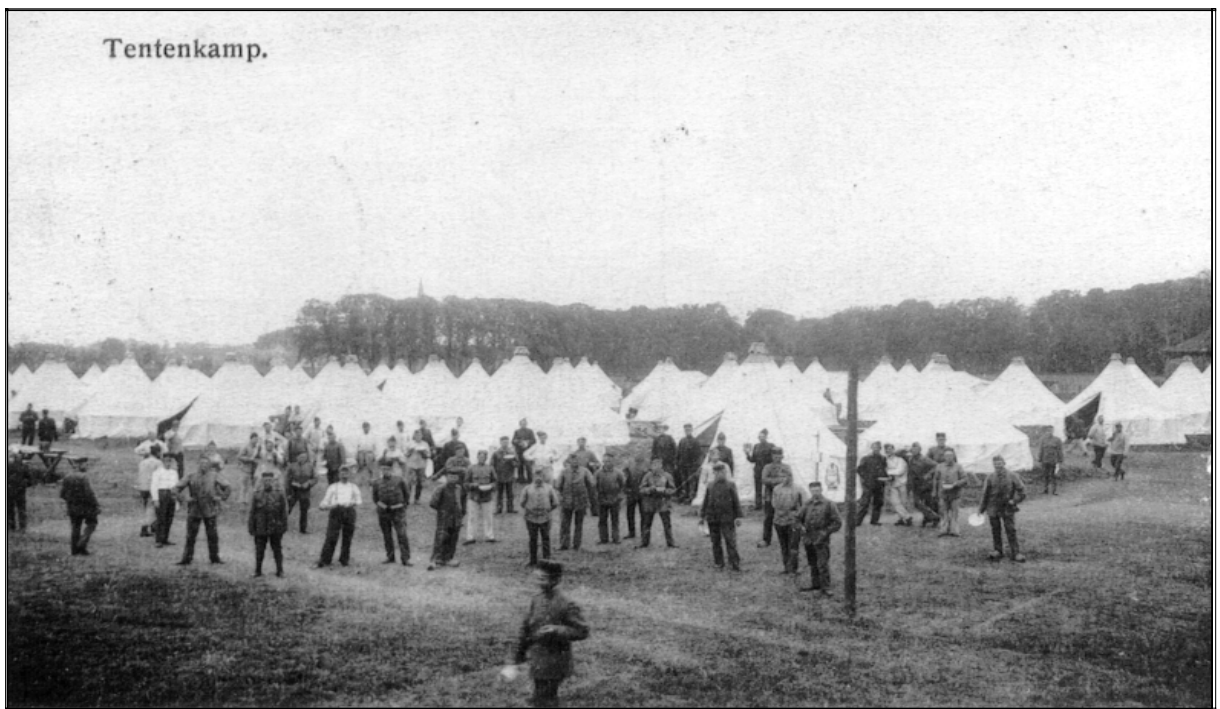
ven hoeven van 15 tot 20 morgen bestaan als grondvorm van boerenbedrijven in Holland en Utrecht¹¹.

De ontwerpers van het gebied kunnen, met dit gegeven als randvoorwaarde, zo de plaats van de toekomstige Klokjeslaan en Dr. Ariënslaan hebben vastgesteld.

Ten noorden van de huidige Klokjeslaan lagen twee zones die Joan Huijdecoper in de zeventiende eeuw exploiteerde. De eerste werd aan één kant begrensd door 'De suijder Eycke Laan' en aan de andere zijde door de 'De noorder Eycke Laan' (de huidige Donkerelaan). De andere zone bevond zich rond de huidige Machinekade.

Huijdecoper bouwde er landhuizen om ze daarna weer met winst te kunnen verkopen. Een eeuw later al zijn veel landhuizen in verval geraakt en afgebroken. Wat tot in de vorige eeuw restte waren enkele landhuizen en voorts boomgaarden en tuinderijen.

Van het gemarkeerde gebied is de 'weijlanden' tot na de Tweede Wereldoorlog open gebied gebleven,

Afbeelding 3-4 Tentenkamp aan de Klokjeslaan ten oosten van de boerderij tijdens de Eerste Wereldoorlog (1914-1918)

omzoomd met stroken bomen en struiken. Dat geldt in mindere mate voor het terrein dat is aangeduid met 'bouwland', omdat dat een eeuw lang (van circa 1720 tot circa 1814) was ingericht als tuin- en parkgebied, de overplaats van het buitengoed Elsenburg.

Bovenstaande foto in afbeelding 3-4 geeft een indruk van de hoogte van de bomen van de lanen rond het hoge land. De foto is gemaakt vanaf een hoog punt aan de Klokjeslaan. Links van het midden ziet men nog juist boven de bomen uitsteken: de toren van de Rooms Katholieke Kerk. De bomen van de Laan na de Twaalf Morgen onttrekken het dorp aan het oog. Rechts van de 'lantaarnpaal' vertonen zich de bossages van Doornburgh. En op de rechter rand van de foto is nog juist de zeskantige hooiberg van de boerderij te zien (vergelijk met afbeelding 5-9; situatie jaar 1907).¹²

Volgens de kaart van 1660 was het bouwland verdeeld in zeven akkers evenwijdig aan 'De suijder Eycke laan'.¹³ De twee akkers tegen de 'Meerenhoefs Laan' werden in 1629 al 'Papenacker' genoemd¹⁴. Zij hebben door de eeuwen heen los van de rest gefunctioneerd. Zie afbeelding 3-5 De zone aangeduid met 'bouwland' ligt nog grotendeels op de zanderige zavelgronden langs de Vecht. Vanaf de Diependaalsedijk gezien beginnen de eerste kleiafzettingen van betekenis ongeveer

¹¹ J. de Vries, *Algeme Geschiedenis der Nederlanden* 1980, deel 7, p.17

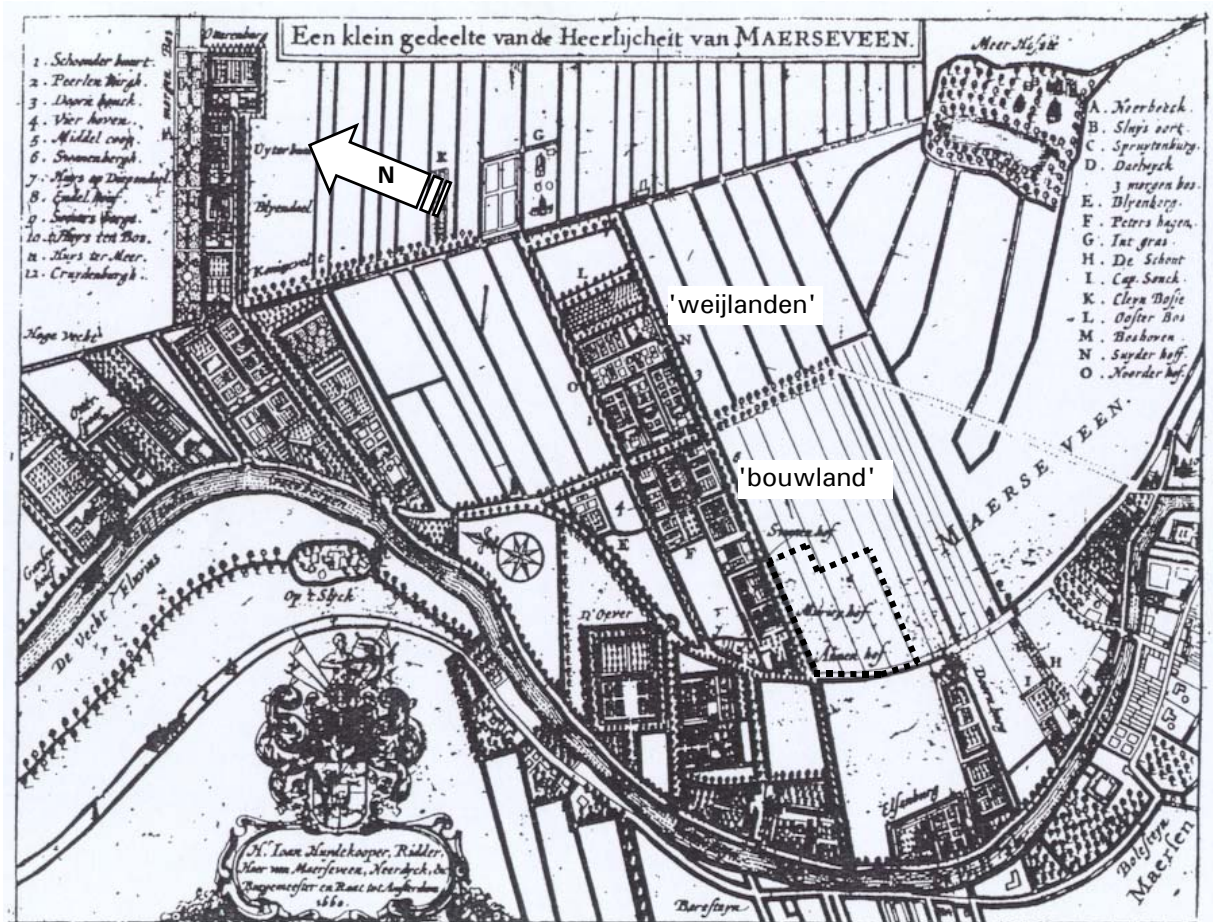
¹² Er wordt wel beweerd, dat de huidige tegels op het erf van de boerderij nog van dit tentenkamp afkomstig zouden zijn.

¹³ Het Utrechts Archief, Topografische Atlas 168-3, Een klein gedeelte van de Heerlijkheit van MAERSEVEEN, 1660

¹⁴ Het Utrechts Archief, toegang 67, Familie Huijdecoper, inv.nr.1184; jaar 1735 over de aankoop van de dwars Eyke Laan

ter plaatse van de huidige boerderij. Zij lagen echter 'hoog en droog' en zijn daarom geschikt voor de akkerbouw. Het gebied achter het bouwland, 'de weijlanden' bestaat uit klei gelegen op veen. Zie ook afbeelding 3-1. Deze akkers zijn meer drassig en werden gebruikt als wei- en hooiland.

Het gebied ten zuiden van de latere Dr.Ariënslaan is een akkerbouwgebied geweest met de boerderij Maire Hofstede als centrum. Het gebied ten oosten van de Zogwetering, de landen Buitenweg, is tot in de vorige eeuw een veengebied geweest met veel weilanden, die deels afgegraven en uitgebaggerd zijn ten behoeve van de turfwinning.

Afbeelding 3-5 'Een klein gedeelte van de Heerlykheit van Maarseveen', 1660

3.3 De waterhuishouding

Naast de samenstelling van de bodem is ook het waterpeil in de sloten en de grondwaterstand bepalend voor het gebruik van de grond. Ter plaatse van de zand- en zavelruggen langs de Vecht is de afvoer van hemelwater van nature goed verzorgd. Het water wordt daar snel door de grond opgenomen, waardoor er weinig of geen water via het maaiveld hoeft te worden afgevoerd. Het bouwland (zie afbeelding 3-5) is zo'n stuk land. Er komen geen sloten in voor. Tussen de akkers zijn greppels, om de ongeveer 30 meter voldoende. Het peil van de sloten rond het perceel is daar sinds mensenheugenis door de Vecht onderhouden. Het water werd aangevoerd via een duiker onder de Diependaalsedijk door. Men voorkwam het weglopen van het water door de aanleg van dammen in de sloten rond de akkers nabij 'de weijlanden'. Het peil van de sloten ter plaatse van 'de weijlanden' lag namelijk veel lager. Om het drassige terrein toegankelijk te maken werd de afvoerweg van het regenwater bekort door sloten door het gebied te graven. Daarnaast werd ten behoeve van een goede ontwatering van de akkers het slootwaterpeil laag gehouden. Daarmee werd inklinking van de akkers geïnduceerd, dat weer leidde tot het verlagen van het peil van het slootwater. Het maaiveld lag daar dan ook aanmerkelijk la-

ger dan het bouwland. Het slootwaterpeil van 'de weijlanden' moet circa een meter onder het Vechtpeil hebben gelegen¹⁵. De 'weijlanden' waterden vermoedelijk af op de Zogwetering.

3.4 Hedendaagse ruimtelijk waarneembare eenheden

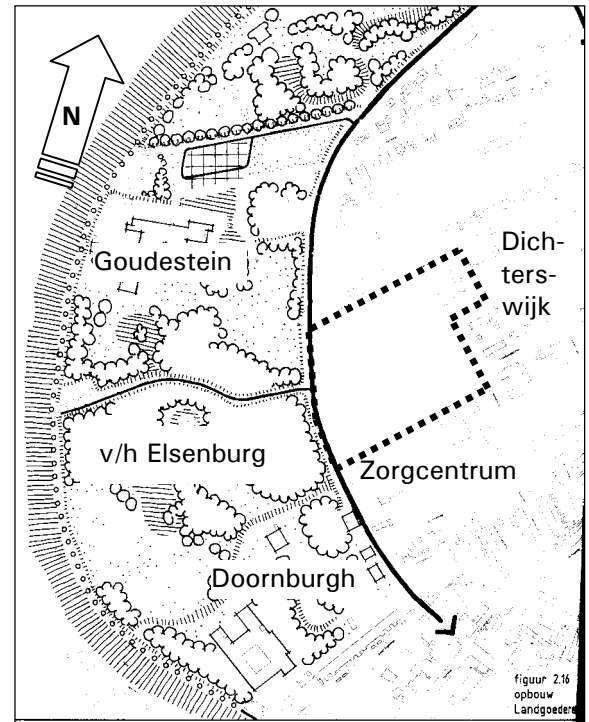
De landgoederen langs de Vecht, de weide en het zorgcentrum Maria Dommer zijn opgenomen in het zogenaamde Beschermd Dorpsgezicht van Maarssen-dorp De weide en het zorgcentrum zijn evenwel binnen de omgrenzing getrokken (zij maken geen natuurlijk deel uit van de strook met buitenplaatsen).¹⁶

In afbeelding 3-6 zijn de ruimtelijk waarneembare eenheden van het plangebied aangegeven.

De weide wordt aan de zuidwestzijde begrensd door een zone met hoog opgaand hout, een als dicht ervaren totaliteit van parkbossen in landschapsstijl met daarbinnen open ruimten van verschillende maat en geleiding.

De open ruimte vormt een waardevol contrast met de beplanting van het landgoed Doornburgh¹⁷.

De weide maakt deel uit van de Dichterswijk, een woongebied met een lineaire structuur, gelegen tussen de Klokjeslaan en de Ariënslaan. Deze lanen onderscheiden zich door de aanwezige boombeplanting in een ruim profiel van de overige straten in de Dichterswijk¹⁸. Zie ook afbeelding 2-1 voor de situatie.

Afbeelding 3-6 Opbouw landgoederen, concept bestemmingsplan Maarsse-dorp, (RBOI, 1999)

Afbeelding 3-7 Diependaalsedijk bij Goudestein. Links: het hoge land, omstreeks 1930

¹⁵ Wij beschikken hierover niet over onderzoeksgegevens en hebben ons gebaseerd op ervaringskennis van de situatie ter plaatse

¹⁶ Concept bestemmingsplan Maarsse-dorp, 1999, p. 35

¹⁷ Concept bestemmingsplan Maarsse-dorp, 1999, p. 37

¹⁸ Concept bestemmingsplan Maarsse-dorp, 1999, p. 21

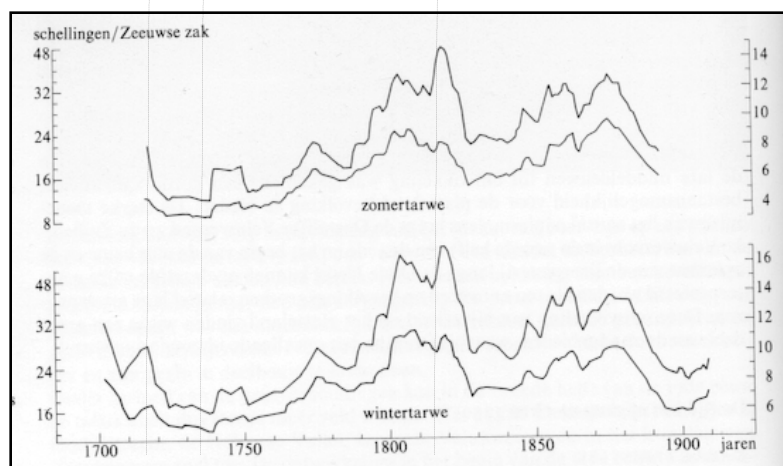
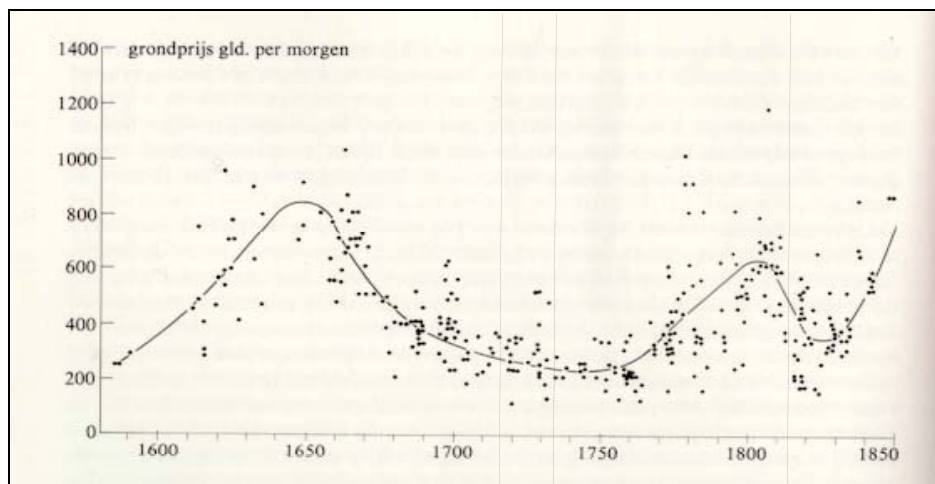
4 HET HOGE LAND

In 1870 werd de hofstede Elsenburg aan de Klokjeslaan gebouwd. Dit hoofdstuk behandelt de gebeurtenissen en wetenswaardigheden die tot die tijd plaatsvonden op en rond het perceel land zoals dat er nu bij ligt, het hoge land nabij de kruising van de Klokjeslaan en de Diependaalsedijk.

'In de geschiedenis van de landbouw heeft iedere akker zijn eigen historie'¹. Met dit gezegde als uitgangspunt beschrijven we hier de historie van het hoge land. Het is het verhaal dat het land zelf zou vertellen, als het spreken kon.

Het bouwland werd in de achttiende eeuw - in een periode van laagconjunctuur - opgenomen in een uitbreiding van buitengoed Elsenburg, een landgoed gelegen aan de Vecht. Theodorus de Leeuw toverde het land om in een Frans Classicistische tuin. Jan de Witt, een latere bewoner van Elsenburg paste de tuin aan. In de verkaveling van het jaar 1871 (zie afbeelding 5-2) zijn nog de contouren van een vijver aanwezig. Ten aanzien van de huidige weide bleef alles echter bij het oude. In de negentiende eeuw kwam het opnieuw als bouwland onder Rooms Katholiek beheer.

Prijzen van grond en tarwe door de eeuwen heen

(H.K. Roessingh, AGN 1980, deel 8; C. Baars (1973) *Loop van de grondprijzen in Nieuw-Beijerland*, p. 28; *Voortschrijdend 10-jarig gemiddelde van de hoogste en laagste prijs van granen, fijne zaden en paardebonden te Dordrecht, 1702-1909*, p.58)

¹ J. de Vries, *Algemene Geschiedenis der Nederlanden* 1980, deel 7, p.12

4.1 Van bouwland naar Frans classicistische tuin (~1600 - 1744)

Het hoge land is gelegen op de zand- en zavelgronden die de Vecht in de loop der eeuwen heeft aangespoeld. Zie afbeelding 3-1. Onze beschrijving begint omstreeks het jaar 1600, toen het waarschijnlijk al bouwland was. Op de kaart in afbeelding 3-5 is het land verdeeld in zeven akkers. Tot het hoge land rekenen wij de eerste vijf akkers, gerekend vanaf de Klokjeslaan.

De vroegste informatie over dit land staat op de kaart uit 1629 van Balthasar Floris van Berckeroode op afbeelding 3-2: 'dit komt hendrick goijerden' (toe). De grootte van het perceel staat niet vermeld, maar het moet omtrent negen morgen groot zijn geweest². Volgens de 'Kaerte' was het land toen nog 'Gelegen int Gerecht Van Maerssen'.

Ontwikkelingen in de markt (1600-1750)

'Eind zestiende eeuw tot circa 1650 stegen de prijzen van grond voortdurend. De prijzen van het graan laten dezelfde tendens zien. Het tekstblok op pagina 16 toont deze ontwikkeling voor Nieuw-Beijerland. De tarweprijzen in Leiden bijvoorbeeld waren omstreeks 1650 acht keer zo hoog als rond 1500. We nemen aan dat het de boeren van toen ook voor de wind ging. De plattelandsbevolking steeg in ieder geval ook aanzienlijk. Het was een ontwikkeling die zich op Europese schaal voltrok.'

(J. de Vries, AGN 1980, deel 7, p. p. 20, 22 en 32).

'Plaatselijke fluctuaties in het aanbod hadden nauwelijks invloed op de prijs van granen. Door de afhankelijkheid van de ontwikkeling van de grootschalige markten ging men zich specialiseren en begon men nieuwe landbouwtechnieken in te voeren. Omstreeks 1650 zette zich echter op Europese schaal een kentering in. De landbouw raakte in een depressie, die haar dieptepunt zou vinden in de jaren 1730 tot 1750. 'De reeds moeilijke situatie werd verder ernstig verzwaaard door het telkens opnieuw optreden van veepest.'

(H.K. Roessingh, AGN 1980, deel 8, p. 20)

Het was in een tijd dat het goed ging in de landbouw. Ook de grondeigenaren profiteerden daarvan. Behalve dat de huur in het algemeen vlot werd betaald, nam de waarde van hun eigendom gestadig toe. Dat trok een speciaal soort landeigenaren: de kooplieden of speculanten. Lieden die niet van plan waren betrokken te raken bij het locale gebeuren, maar er slechts op uit waren om er als handelswaar zo snel mogelijk munt uit te slaan.

In de jaren 1640-1641 werd dit deel van Maarsse herdoopt in Nieuw-Maarsseveen³. Joan Huydecoper (1656-1703), koopman bij uitstek, kocht toen de jurisdictie van de ambachtsheerlijkheid⁴. Daarmee was hij beter in staat zijn belangen veilig te stellen.

Aannemelijk is dat Hendrick Goijerden een grondeigenaar was die zelf boerde. Na 1650 komt de agrarische sector in een depressie terecht. Het eigendom wordt voor 1665 al gesplitst in 6 morgen en 3 morgen. In 1674 nemen Elisabeth en Jacob Rotgans ieder 2 morgen over van Anthonie op 't Slijk. En in 1691 verkoopt Joan Huijdecoper weer twee morgen, waarschijnlijk de derde akker. Er wordt 'seven hondert Carolij Gulden' voor betaald. De tweede akker is dan van Pieter van Vlooswijk.⁵ Joan Huijdecoper koopt in hetzelfde jaar 2 morgen van Lucas Rotgans. In 1700 was de complete 6 morgen in handen van Joan Huijdecoper, de Heer van Maarsseveen⁶. In 1721 verkoopt Balthasar Huijdecoper (1695-1778) deze akker en (een deel) van de eerste akker,

Tuin stijlen (1700-1820)

'De wereld van architectuur en tuinarchitectuur is van oudsher zeer internationaal. De ideeën die in een bepaalde tijd leven, zijn sterk bepalend voor de vorm en inhoud van een tuin of park, maar ook voor de vormgeving van een landschap als geheel. Een illustratie hiervan vormen de 17^e- en 18^e- eeuwse lanenstelsels. Daarin wordt het nuttige - de met bomen beplante wegen - verenigd met het aangename, een goede proportie.[...]. Frans classicistische tuinen hebben ver doorgevoerde lanenstelsels met een centrale as. [...] Ze hebben een rechthoekige basisvorm. Kenmerkend is ook de aanwezigheid van bossen met lanen die in één punt samenkomen, in de vorm van een ster.[...] In de 18e eeuw werd ook dikwijls een zichtas in de vorm van een 'grand canal' gemaakt.[...]

Omstreeks 1760 deden de landschapsstijlen hun intrede. Het nabootsen van een geïdealiseerd natuurlijk landschap staat voorop. Heuvels en dalen, slingerende lanen, kronkelpaadjes langs slingerbeken, vijvers met een klein eilandje, een kluzenaars-hut, een Griekse godentempel, een tuinhuis annex duiventil [...]; dit zijn ingrediënten die werden gebruikt om een serie van verschillende taferelen en sferen te creëren die op een rondwandeling werden aangedaan.[...]

(Lucia Albers. 1997)

² 12 morgen minus de 3 morgen van de Papanakker en de Meerenhoefs Laan samen

³ Van Maanen, 1992, p.7

⁴ Met de jurisdictie en het uitoefenen van de ambachtsheerlijkheid waren vergaande bevoegdheden verbonden inzake bestuur en rechtspraak. Zie ook Van Maanen, 1992, p. 7.

⁵ De vader van Pieter, Jan Klaas, kende Joan Huijdecoper van de vroedschap van Amsterdam. Pieter heeft het land waarschijnlijk geërfd. (Verhaal gehoord van Henny van Elk, Maarsse)

⁶ Het Utrechts Archief, toegang 67, Familie Huijdecoper, inv.nr.1184, jaar 1700

Afbeelding 4-1 Voorbeeld van een laan (de helft), Foto Archief Albers Adviezen

voorheen het eigendom van Jacob van Lennep, door aan Theodorus de Leeuw⁷:

'[...] seeckere omtrent twee mergen Hoge land [...] strekkende van den Diependaelsendijk tot agter aan de weijlanden toe, daer d' Eygenaers van de landerijen gecompeteert hebbende Pieter van Vlooswijk noordwaerts en de Pieter Geurtsz van Werkhoven in houwelijck hebbende de Wed. van Joost Broecken zijdwaerts naast geland en de gelegen sijn; Ende nog een mergen gesepareert vant Land 't welk tegenwoordig, toebehorende is de Heer Jacob van Lennep strekkende van den oorgescreven Diependaelschen Dijk tot agter aan het heck van de dwarslaen⁸ [...] sijnde Leijde de voorschreve parceele [...]'⁹

Deze opsomming van transacties geeft nog geen zicht op de samenhang ervan. Het is niet precies te reconstrueren wie, op welk moment, wat kocht. Maar wel is duidelijk dat het toen om zeer courant land ging.

De vierde en vijfde akker was leenland van de Staten van Utrecht. Het werd in 1659 eigendom van Willem van Zuijlen en daarna van zijn echtgenote Johanna van Snellenberg.¹⁰ David Godin (een andere speculant) droeg het in 1665 over aan Joost Jansse Broek (of Jan Joosten Broek). Na de dood van Joost in 1675 bezat zijn vrouw (Grietje Jans Otterspoor) het tot 3 juli 1715. Zie ook bovenstaand fragment. Van toen af kreeg Theodorus de Leeuw de twee akkers, drie morgen groot, in handen voor 1400 gulden¹¹.

De zesde en zevende akker worden in veel documenten samen aangeduid met 'Papenacker'. In 1658 kocht de 'De Edele Kerckenraadt der kercke van Maarssen' de drie morgen van Jan Cocq de Pinnelle voor 'twee duysent ende vijftigh gulden ende daer boven noch twee Rosenobels voor des H vercoopers Huysvrouw'¹². De eigenaren van de 'weijlanden' hadden het recht van overweg over de laatste akker. Zo ontwikkelde een deel van de zevende akker zich tot een (uit-)weg ter plaatse van de huidige Dr. Ariënsaan. In 1666 draagt Jan van Egeren de akkers over aan An

Theodorus de Leeuw, Heer van Abcoude (1680-1744)

'Voor deze eigenaar van Elsenburg schijnt geld geen rol te spelen. [...]. Hij kocht in 1714 ondermeer de ambachtsheerlijkheid Abcoude en Baambrugge. [...] op 16 april 1716 heeft hij voor f 15 000,- Elsenburg gekocht. Het totale bezit omvat zes morgen - De Leeuw zal er de volgende jaren niet minder dan twintig bijkopen.[...]

Theodorus was getrouwd met Maria de Smeth. [...] Op zijn graf staat, dat hij heer van Abcoude was, kanunnik van St. Pieter te Utrecht, bewindhebber van de Oost-Indische Compagnie en hoogheemraad van de Lekdijk Bovendams, tekenen van uitgebreid grondbezit in deze contreien. Het kohier van de personele quotatie te Amsterdam uit het jaar 1742 geeft aan dat onze heer van Elsenburg van de 102 hoogst aangeslagenen van de stad de 27ste plaats bezet.[...]. Volgens de opgave houdt het echtpaar De Leeuw-De Smeth (dat overigens kinderloos is gebleven) er zeven dienstboden op na en bezit het een koets en vier paarden.'

(R.E. van Alphen-van Ditzhuyzen, Historische Kring Maarssen, juni 1993, p.p. 9-11

⁷ Het Utrechts Archief, toegang 67, Familie Huijdecoper, inv.nr. 1166, jaar 1721; koopcontract.

⁸ Ook wel De dwars Eycke Laan genoemd, deze laan lag ter plaatse van de huidige Plesmanlaan

⁹ Dit fragment laat zien, dat de percelen toen nog niet genummerd waren en zo goed en kwaad als het kon werd de koopwaar gespecificeerd aan de hand van de eigenaren en voormalige eigenaren van naburige percelen.

¹⁰ Het Utrechts Archief, toegang 67, Familie Huijdecoper, inv.nr. 1166, jaar 1664

¹¹ Het Utrechts Archief, toegang 67, Familie Huijdecoper, inv.nr. 1166, jaar 1715; koopcontract

¹² Het Utrechts Archief, toegang 67, Familie Huijdecoper, inv.nr.1184, jaar 1658.

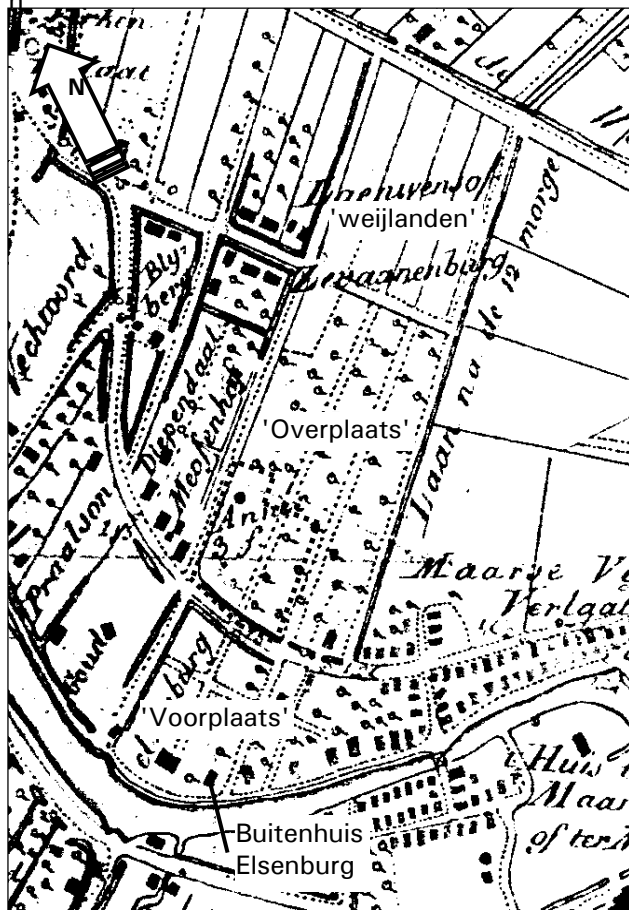
thonie van Egeren, die het in 1719 verkoopt aan Theodorus de Leeuw voor 'twee duizend Caroli guldens, tot twintig stuivers'¹³.

Uit het bovenstaande komt naar voren dat Theodorus de Leeuw, Heer van Abcoude, een consequent aankoopbeleid voerde en kennelijk niet van plan was de landerijen meteen door te verkopen. Hij had grootse plannen¹⁴.

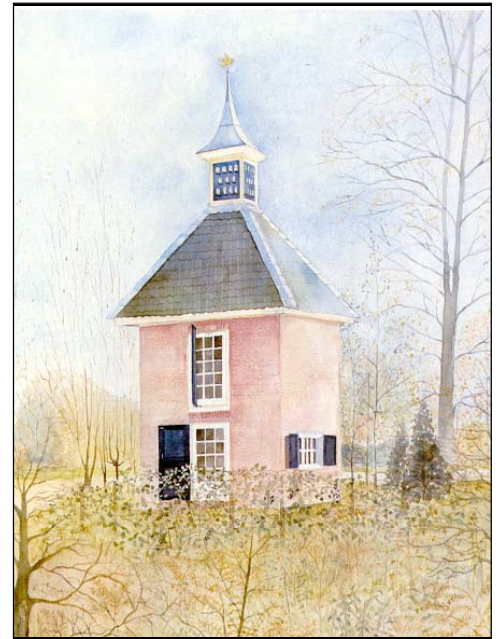
Op 16 december 1714 was hij aan de andere kant van de Diependaalsedijk begonnen om de buitenplaats Elsenburg aan te kopen¹⁵. Pas op een kaart uit 1769, afbeelding 4-3, en de beschrijving van een wandeling door het gebied, afbeelding 4-8, is te zien wat er in 1715 al door zijn hoofd gespeeld moet hebben. Hij legde op het hoge land een Frans classicistische tuin aan met elkaar kruisende lanen.

De zuidelijke laan liet hij 'naadloos' in het verlengde van de oprijlaan naar zijn buitenhuis aansluiten. De laan kruiste de akkers met een hoek van 5,5 graad. De noordelijke laan is

o

Afbeelding 4-3 Fragment kaart uit 1769, Algemeen Rijks Archief, Den Haag; Lanenstelsel buitengoed Elsenburg

Afbeelding 4-2 Voorbeeld van duiventil uit achttiende eeuw op buitenplaats Randenbroek te Amersfoort; Aquarel H.W.M. Giezen-Nieuwenhuis, 1987

evenwijdig daaraan aangelegd. Deze had echter geen uitgang op de Diependaalsedijk. Zie de afbeeldingen 4-3 en 4-8. Samen vormden zij de hoofdstructuur van de tuin. Midden tussen beide lanen werd ter hoogte van de 'Dwars Eykelaen' een grote duiventil gebouwd als schilderachtige afsluiting van het uitzicht vanuit het landhuis. De zichtlijn is in afbeelding 4-8 ingetekend. De ruimte tussen de twee lanen werd daartoe 'open' gehouden. We veronderstellen tenminste dat de duiventil, die daar rond 1800 stond en uit de achttiende eeuw stamt, niet toevallig juist in het midden van beide lanen stond. Afbeelding 4-2 toont een voorbeeld van een duiventil uit die tijd¹⁶. Het voorbeeld is een omgebouwd exemplaar. Oorspronkelijk vertoefden op de begane grond de eenden en op de eerste verdieping de kippen (vanwege de vrees voor vossen).

¹³ Het Utrechts Archief, toegang 67, Familie Huijdecoper, inv.nr. 1166, jaar 1719; koopacte

¹⁴ Hij werd daarbij natuurlijk een beetje geholpen door de lage en nog steeds dalende grondprijzen in Nederland. Zie de tekstblok op pagina 17 van dit rapport.

¹⁵ Het Utrechts Archief, toegang 67, Familie Huijdecoper, inv.nr.1166, jaar 1714; op 16 april 1715 kocht hij de plaats Elsenburg, groot omtrent 6 morgen; het is niet duidelijk welke 6 morgen dat waren; de Voorplaats of de Overplaats

¹⁶ H.W.M. Giezen-Nieuwenhuys en C.C.S. Wilmer, 1987, p. 42

Wanneer een en ander precies echt gerealiseerd werd, is niet teruggevonden. In een verklaring van 1731 wordt melding gemaakt van 'een Reij boomen van de heer van Abkoude'.¹⁷ Aangezien de bomen in 1810 'ongemeen zwaar' werden genoemd, past een aanleg rond 1720 in het tijdsbestek¹⁸. Een voorbeeld van een dergelijk bos in de buurt van Maarssen is het parkgebied van Amelisweerd te Utrecht. Zie afbeelding 4-4.

Tussen 1730 en 1735 maakte De Leeuw zijn 'buitengoed' compleet door de aankoop van de 'weijlanden' en 'De dwars Eycke Laen' (de huidige Plesmanlaan) als laatste aanwinst¹⁹. De Leeuw heeft er kennelijk een mooi en groot, rechthoekig geheel van willen maken, de basisvorm van Frans classicistische tuinen.

Het echtpaar De Leeuw blijft kinderloos en als Theodorus een jaar na zijn vrouw sterft, besluit men het landgoed Elsenburg (en ander onroerend goed) in z'n geheel te verkopen. De executeurs organiseren op 24 augustus 1744 een 'willinge verkoop' van het onroerend goed van de overledene te Amsterdam.

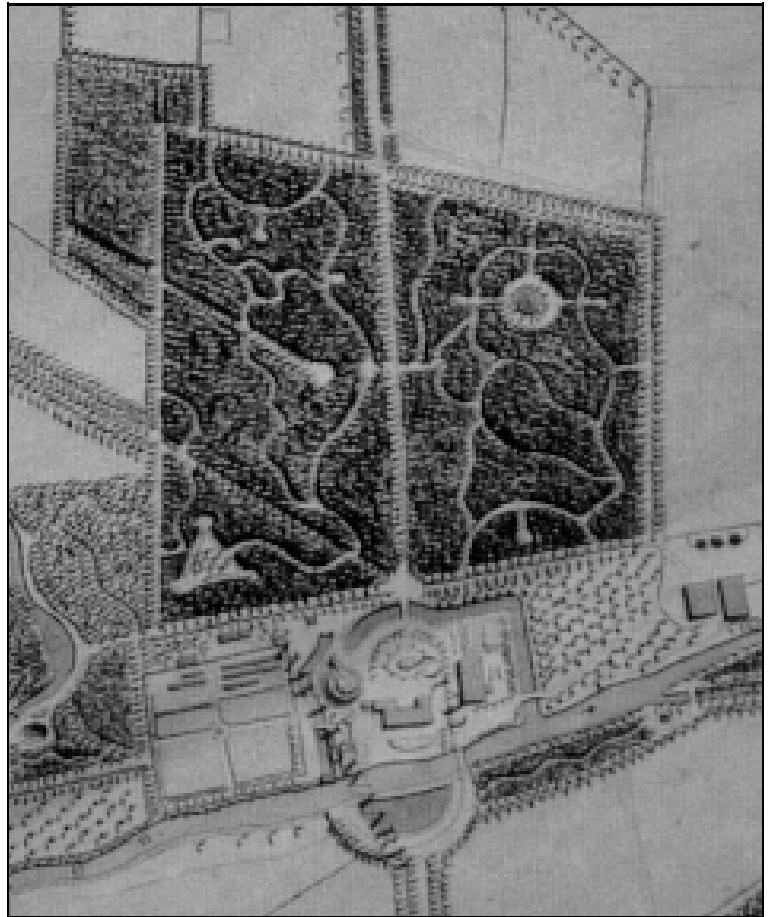
'De Heere' François de Witt was voor f 30 500,- de gelukkige. De verkoopakte vermeldt:

'Heerenhusing, stalle, koets-huijs, tuijnmans woning, oranje huijs, speelhuijs en cabinetten en verdere getimmerte daar op staande te samen groot circa zes en twintig morgen en vierhondert roeden (waaronder twee perceelen ijder van drie morgen leenroerig zijn aan d'Edele Mog. Heeren Staten en Lands van Utrecht²⁰ [...]

Dan de verdere beeldengroepen, kindertjes, borstbeelden, sphinksen, termen en de Piedestallen en kokers alsmede de Vasen en Potten en de spheer zonnwijzers met hun piedestallen en volgende agter het huijs zullen onder desen koop niet begrepen zijn al [...].dezelve aard ofte nagelvast waaren gelijk meede niet de orangerie, en bijgewassen, harten of ander vee nog tuijnmansgereedschappen broeibakken en ramen daar toebehorende.'

Overdracht per 1 november. 'maar de beesten die nu int land zijn zullen moogen uijtgewijt werden tot half november zonder eenige huur daarvoor te betaalen'²¹

De zes- en twintig morgen omvatten de buitenplaats (de Voorplaats), de Overplaats en de weilanden.

**Afbeelding 4-4 Voorbeeld van een Frans classicistische tuin:
Amelisweerd te Utrecht;
Foto: Archief Albers Adviezen**

¹⁷ Het Utrechts Archief, toegang 67, Familie Huijdecoper, inv.nr.1177, jaar 1731

¹⁸ Men heeft in 1810 niet opgeschept over de dikte van de bomen, want bomen dikker dan vijftig centimeter zijn kaprijp.

¹⁹ Het Utrechts Archief, toegang 67, Familie Huijdecoper, inv.nr. 1184, jaar 1735

²⁰ Het perceel op de Overplaats (van Joost Jansse Broek geweest) plus het zogenaamde Kerkeland (een van de 'weijlanden'); de twee percelen liggen in elkaars verlengde

²¹ Het Utrechts Archief, toegang 67, Familie Huijdecoper, inv.nr. 1166, jaar 1744

4.2 Periode 'De Witt' (1744 - 1813)

In deze periode kende het buitengoed Elsenburg drie eigenaren: François de Witt, Jan de Witt en de familie Nepveu.

François de Witt was 38 jaar oud en pas een jaar getrouwd met Alida Johanna de Graeff toen hij Elsenburg kocht. Het gezin vertoefte veel op Elsenburg, want Alida heeft een zwakke gezondheid en de dokter schrijft haar frisse lucht voor.

Inmiddels heeft François op Doornburgh Jan Elias Huydecoper als buurman gekregen.¹ Evenals François is Jan Elias een Raad van de stad Amsterdam. Zij hebben in de Elsenburgse lanen uitgebreid kunnen 'brainstormen' over de Amsterdamse politieke arena.

François overlijdt echter plotseling op 5 juni 1775, 69 jaar oud. Zoon Jan erfde het landgoed. Hij is dan twintig jaar.

Op het hoge land werd in die tijd waarschijnlijk geen landbouw bedreven, hoewel de ruimte tussen de twee lanenstelsels uitermate geschikt was om er graan te verbouwen. Het uitzicht vanuit het buitenhuis op de duiventoren aan het eind van de Overplaats zou daarmee verzekerd zijn. De weilanden werden in eigen beheer beweïd. In de jaren 1774/75 werd f 180,- aan 'weylonen' besteed².

Hoewel François de Witt 31 jaar lang veel van zijn tijd op Elsenburg doorbracht, zijn er geen aanwijzingen dat hij in die tijd iets aan de tuinen heeft laten veranderen. Dat moet het werk zijn geweest van zoon Jan. Zie afbeelding 4-5.³

Door politieke omstandigheden werd Jan in 1787 gedwongen naar het buitenland te vluchten. Hij woonde in Brussel en Parijs. Beladen met nieuwe indrukken en gewend aan prachtige bouwwerken en zwierige tuinen keerde hij na zeven jaren ballingschap in 1795 terug. Het oude Elsenburg vindt hij dan te klein, de tuinen te stijf. Ze voldoen niet meer aan de heersende smaak van die tijd⁴. Zie ook de tekstblok over tuinstijlen op pagina 17. In ieder geval laat hij op de noordoostelijke helft van de Overplaats opnieuw inrichten. De twee

François de Witt (1706-1775)

'[...] François is de zoon van Jan de Witt en Elisabeth de Vroede, een in Amsterdamse patriciaatkringen bekend echtpaar. [...] Zijn zusters zijn allen al hoog en breed getrouwd, wanneer François op 7 mei 1743, 37 jaar oud dus, besluit ook in het huwelijksbootje te stappen. De bruid, de zeven jaar jongere Alida Johanna de Graeff, een schatrijke erfgename en het bedje (ofschoon zelf bepaald ook niet onbemiddeld) is met dit huwelijk dan ook wel gespreid. [...] Alida houdt er zes dienstboden, een koets en vier paarden. [...] Na zijn huwelijk kan de bruidegom aanstonds bij zijn vrouw in het huis op de Herengracht (446) intrekken'. [...] François raakt heftig verward in paar erfeniskwesties die de familie De Graaff beroeren. [...] 'Vijf kinderen zal Alida ter wereld brengen, doch alleen de laatste, de op 17 november 1755 geboren Jan blijft in leven. Alida heeft geen sterk gestel en - zoals dat heette - 'krukt' zeer. Haar artsen oordelen buitenlucht dienstig voor haar gezondheid en dat is de reden dat zij meestal met haar echtgenoot en zoontje op Elsenburg verblijft. [...] In september 1757 is Alida op Elsenburg aan het pakken voor de terugkeer naar Amsterdam, als zij plotseling sterft. [...] In de Nieuwe Kerk te Amsterdam vindt haar begrafenis plaats. Weduwenaar François blijft achter met zijn zoontje van nog geen twee jaar, [...]

Intussen maakt De Witt een voorspoedige carrière. In 1766 wordt hij voor de eerste maal burgemeester van de stad Amsterdam, samen met onder meer Alida's neef Mr. Gerrit Hooft Gerritsz. Hierna is De Witt nog drie malen burgemeester, in 1769, 1770 en 1772, beide laatste jaren wederom gelijk met Gerrit Hooft Gerritsz, die hij al in 1766 heeft benoemd tot voogd over zijn minderjarige zoon'. [...] In deze jaren vertoefde De Witt vrij regelmatig op Elsenburg, alwaar hij waarschijnlijk goede contacten onderhoudt met zijn buurman Mr. Jan Elias Huydecoper die net als hij Raad is in Amsterdam. Deze Huydecoper (1735-1808) komt van Goudesteyn, dat nog steeds in bezit van de familie is en thans door zijn moeder wordt bewoond. Na zijn huwelijk in 1763 met Isabella Agneta baronesse van Lochorst [...] koopt Huydecoper zelf ook een hofstede en wel Doornburgh, aan de andere zijde van Elsenburg gelegen.

Genoemde Isabella van Lochorst heeft nog een jongere zuster, de ongehuwde Agneta Geertruida. Mogelijk heeft François de Witt haar ontmoet tijdens een van haar bezoeken aan haar zwager Huydecoper met wie zij hartelijke betrekkingen onderhoudt. Mogelijk ook heeft hij de gezusters van Lochorst op Huis ter Meer te Maarssen bezocht. Hoe het ook zij - [...] Op 6 maart 1774 vindt De Witts tweede huwelijk plaats; dit nieuwe echtelijke geluk duurt evenwel niet lang want ruim een jaar later, op 5 juni 1775, overlijdt de bruidegom onverwachts op zijn buitenplaats Elsenburg.

Niet alleen is Agneta zo spoedig reeds weduwe, ook rijzen nu problemen rond de erfenis. Haar stiefzoon Jan blijkt enig erfgenaam, ook van Elsenburg. Agneta toont zich evenwel bijzonder gehecht aan dit buitengoed en zij geeft te kennen er gaarne te willen blijven. Na enig overleg komt het tot een passende regeling.'

(Drs. R.E. van Ditzhuyzen, 1993, p.p.12-14)

¹ Het huidige Doornburgh werd in 1721 herbouwd op de plaats van een voor die tijd typerend blokvormig, bijna vierkant, herenhuis met dezelfde naam op een aanvankelijk klein perceel van 0,85 hectare (C. Floor, 1999, p.4).

² Drs. R.E. van Ditzhuyzen, 1993, p. 14

³ Drs. R.E. van Ditzhuyzen, 1993, p. 15; Gravure door R. Vinkeles, in 'Vaderlandse Historie', dl. XXIV (Amsterdam 1800), t.o.p. 208

⁴ Drs. R.E. van Ditzhuyzen, 1993, p. 17

grote lanen, die rond 1720 door Theodorus de Leeuw waren aangelegd, blijven grotendeels gespaard. Vanuit het grootse nieuwe landhuis was de duiventil nog juist te zien. Op de plaats waar de zichtlijn de Diependaalsedijk kruiste werden ter weerszijden van de weg twee nieuwe dammen aangelegd. De ene diende als nieuwe toegang tot de Voorplaats. Deze dam bestaat nog en verschaft toegang tot het park van Doornburgh, het enige nog resterende fysieke houvast uit die tijd. De andere dam verbond de Voorplaats met de Overplaats en is pas bij de bouw van boerderij Elsenburg in 1870 verwijderd.

Afbeelding 4-5 Jan de Witt

De 'nieuwe' Engelse landschapsstijl doet z'n intrede op Elsenburg. Afbeelding 4-6 geeft daarvan een voorbeeld. Afbeelding 4-7 laat de twee nieuw aangelegde en als serpentine slingerende vijverpartijen zien. De eerste vijver op de Voorplaats en de tweede op de Overplaats. De daar nog aanwezige duiventoren wordt nu omgeven door het water van de vijver. Deze bevat echter stromend water en wordt daarom in een beschrijving van een wandeling (afbeelding 4-9) aangeduid als beek. Jan maakt slim gebruik van het één meter verschil in waterpeil tussen dat van de Voorplaats en de weilanden daarachter.

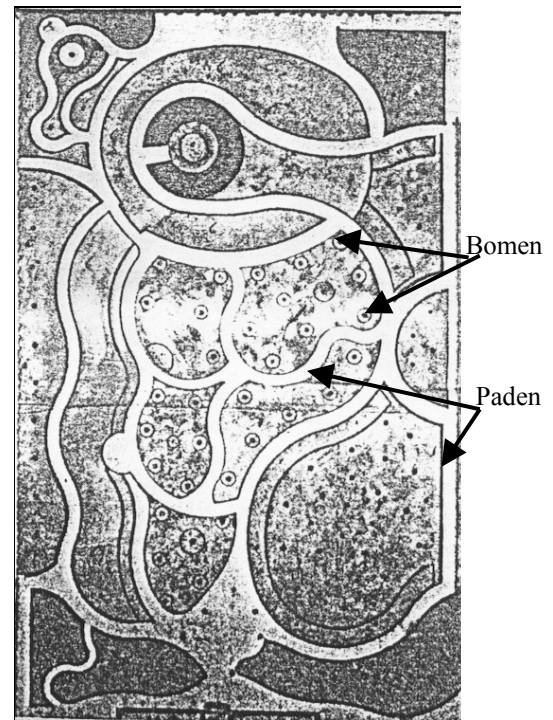
Op het noordoostelijke deel van de Overplaats maakte de geometrische tuin plaats voor een tuin in een stijl die we 'natuurlijk' kunnen noemen: slingerpaden liepen tussen opgeworpen accidenteringen en langs onregelmatige waterpartijen⁵. Het moest een aangenaam landschap worden. Wat daarbij niet ontbrak was de stoffering die menselijke activiteit diende te suggereren, te weten een kluzenaarshut. Jan de Witt liet op de Overplaats ook een tweede vijver aanleggen, met een eiland erin. Het is bijzonder vreemd dat deze niet op de kaart van afbeelding 4-7 is ingetekend.

Dit eiland werd beplant met populieren. Daartussen werd de hut gebouwd, juist tegenover de westelijke laan. Zie afbeelding 4-8. Deze vijver had stilstaand water en was qua waterregime geheel gescheiden van de eerder genoemde beek.

Om het eiland te bereiken werd aan de zuidoost zijde een prachtige houten brug gebouwd in neoclassicistische stijl. Ook van de kluzenaarshut werd iets moois gemaakt. Het had stucwerk in dezelfde stijl. Dergelijk 'tuinmeubilair' diende in die tijd vooral als verrassingselement en zij verhoogde de pittoreske ambiance van het park⁶. Tussen de twee vijvers in werd een fraai Engels landschap aangelegd met hoogtes en laagtes, slingerpaden, sparrenbomen en met mooie doorkijkjes. Een tweede in neoclassicistische stijl uitgevoerde brug maakte het mogelijk het gedeelte van de Overplaats ten westen van de twee vijvers te bereiken. Daar werden in landschapsstijl slingerbossen, elkaar kruisende paden met bevallige hoogtes en laagtes aangelegd. Zelfs een berg beplant met sparren werd verwezenlijkt. Deze moet gelegen hebben in de buurt van de kruising van de huidige P.C. Hoofstraat en de Brederodestraat.

Meer naar het zuidwesten toe (ter plaatse van de huidige boerderij) werd er waarschijnlijk niet veel meer veranderd. De geometrische tuin, zoals aangelegd door De Leeuw, werd daar gehandhaafd. Rond 1810 lag er een behoorlijk ('Capitaal') bos met verscheidene elkaar kruisende lanen en paden.

Zijn benoeming tot ambassadeur in Zwitserland noopt Jan de Witt weer te verhuizen naar het buitenland. Rond 1800 vestigt hij zich definitief in Parijs. Het is duidelijk dat hij niet van plan is terug te keren naar Nederland, want hij verkoopt al zijn bezittingen in Nederland. Ook zijn schitterend nieuwe buitengoed Elsenburg wordt te koop aangeboden⁷.

Afbeelding 4-6 Voorbeeld van een tuin in de Engelse landschapsstijl; Archief Albers Adviezen

⁵ Wim Meulenkamp (1994, p. 75

⁶ Wim Meulenkamp (1994), p. 76. Deze schrijft verder: 'Alle theorievorming ten spijt, voelde men zich simpelweg prettig in een dergelijke omgeving en kon zich desgewenst neervlijen in een Elysisch valleetje voor een picknick, of in de nabijheid van een ruïne of een hermitage mijmeren boven een dichtbundeltje.'

⁷ Drs. R.E. van Ditzhuyzen, 1993, p. 17

Mr. Jan de Witt (1755-1809)

Jan werd geboren op 17 november 1755. Hij is nog geen twee jaar oud als zijn moeder overlijdt. Vader François hertrouwt zeventien jaar later met een jonge vrouw, Agneta Geertruida Lochorst, van Huis ter Meer te Maarssen. Jan was toen al negentien.

Een jaar daarna geeft hij te kennen een 'grand tour' te willen maken, de lange buitenlandse reis die een jongeling van goeden huize volgens achttiende-eeuws gebruik ter afsluiting van zijn opvoeding placht te ondernemen. 'Jans reis zal enkele jaren duren en hem langs de voornaamste steden voeren'.

Intussen wordt beslist dat stiefmoeder Agneta (onder voorwaarden) op Elsenburg mag blijven wonen. Ze moet alle kosten dragen van 'tuinman en het werkvolk mitsgaders dagelijks onderhoud (van het huis) met tuinen, broeijerijen, landerijen en bosschagien....De geëxtendeerde broeijerije zal op een zo kostelijke voet als vereyst wordt' door Agneta de Witt beheerd moeten worden. Jan mag echter te allen tijde zijn intrek op Elsenburg nemen. 'Er blijft nog een probleem: stel dat Jan binnen de termijn van twee jaar trouwt? Wat gebeurt dan met het zilver en het linnengoed op Elsenburg? Dat kan hij toch niet opnieuw gaan aanschaffen? Afsproken wordt, dat Agneta het dan ogenblikkelijk aan Jan zal afstaan.

'[...] op 31 maart 1779 wordt het huis formeel door de executeurs aan de erfgenaam over gedragen. Dit geschiedt in verband met diens voorgenomen huwelijk. Vier dagen later trouwt de 23-jarige Jan de Witt met de vrijwel even oude Johanna Wilhelmina Clifford uit Amsterdam. Met haar neemt hij zijn intrek in het Herengrachthuis (nummer 219, te Amsterdam) dat hij van zijn moeder heeft geërfd.

Door zijn afkomst, zijn voorname connectie alsook door zijn rijkdom, behoort Jan de Witt onmiskenbaar tot het stedelijke regentenpatriciaat, dat de kussens van de macht bezet houdt. Reeds in 1773, 17 jaar oud dus, kreeg hij zijn eerste ambt: kerkmeester van de Nieuwe Kerk. In het jaar van zijn huwelijk wordt hij kapitein van de burgerij (schutterij) en in 1783 wordt hij schepen van Amsterdam. Dit laatste wordt hij tegelijk met de eveneens zeer welgestelde patriciër Jan Berend Bicker met wie hij goed bevriend is geraakt. Beiden koesteren dezelfde patriotse sympathieën en gaan veel met gelijkgezinden om.[...] Toch doen de spannende ontwikkelingen te Amsterdam Jans belangstelling voor het buitenleven aan de Vecht niet verflauwen. Integendeel.[...]' In 1780 en de jaren erna koopt hij er nog een paar huizen in de buurt van Elsenburg bij.

'[...] De politieke spanningen in de Republiek en met name in Amsterdam lopen deze jaren flink op en de tegenstellingen tussen patriotten en Oranjegezinden worden allengs scherper. Jan de Witt is voorzeker een heftig patriot (hij is lid van de Commissie van Defensie die Prinses Wilhelmina bij Goejanvervellesluis tegenhoudt) en de gevolgen daarvan blijven dan ook niet uit in 1787, het jaar waarin na aanvankelijke successen de patriotten ten slotte toch het onderspit delven. Tegelijk met vele collegae in de vroedschap waaronder Jans neef Mr Gerrit de Graeff, wordt De Witt op 27 november 1787 door stadhouder Willem V 'geremoveerd' [...]. Jan zoekt met z'n gezin zijn toevlucht in Brussel. 'Op 15 januari 1788 zendt De Witt vanuit Brussel aan zijn 'zeer geëerde oom' Jan Elias Huydecoper het droeve bericht van het verscheiden van zijn stiefmoeder Agneta de Witt. Op 26 oktober van hetzelfde jaar meldt hij hem vanuit Parijs waar het gezin De Witt zich inmiddels heeft gevestigd, de geboorte van een dochter en op 30 december 1790 de geboorte van een zoon.[...]'

'De Witt houdt natuurlijk zoveel mogelijk contact met zijn patriotse vrienden, zowel met de in het vaderland achtergeblevenen als met de uitgewekenen; met hen beraamt hij voortdurend plannen voor het bestuur in ons land na de volgens hem noodzakelijke revolutie.[...] Het duurt lang, maar na zeven jaren ballingschap is het in 1795 zover. Met vele andere uitgewekenen keert Jan de Witt na de zogenoemde Fluwelen Revolutie terug naar Amsterdam, waar hij terstond lid van de Municipaliteit wordt. Een jaar later volgt zijn benoeming tot ambassadeur van de Bataafse Republiek bij de Zwitserse kantons.'

'Na zijn terugkeer in Nederland steekt het eenvoudige huis Elsenburg in Jan de Witts ogen waarschijnlijk wat schraal af vergeleken met de prachtige bouwwerken die hij in Frankrijk heeft gezien.[...] In ieder geval laat hij vrij spoedig na zijn terugkeer het bijna honderd zestig jaar oude Elsenburg afbreken en vervangen door een zeer opvallende grandioze nieuwbouw, waarvan de afmetingen alle andere Vechthuizen overtreffen. [...] Het nieuwe Elsenburg is in alle opzichten schitterend, zowel qua architectuur als qua inrichting. Voor de veiling in 1810 is het huis minutieus beschreven en daaruit blijkt duidelijk dat de opdrachtgever De Witt er alles aan heeft gedaan om zijn schepping te doen excelleren. Het veilingbiljet spreekt over het 'zeer aanzienlyk extra welgelegen en buitengemeen vermakelyk buitengoed, genaamd Elzenburg, met deszelfs extraordinaire, hechte, sterke en naar de beste antique smaak geheel nieuw prachtig gebouwde heeren-huizinge...' [...]

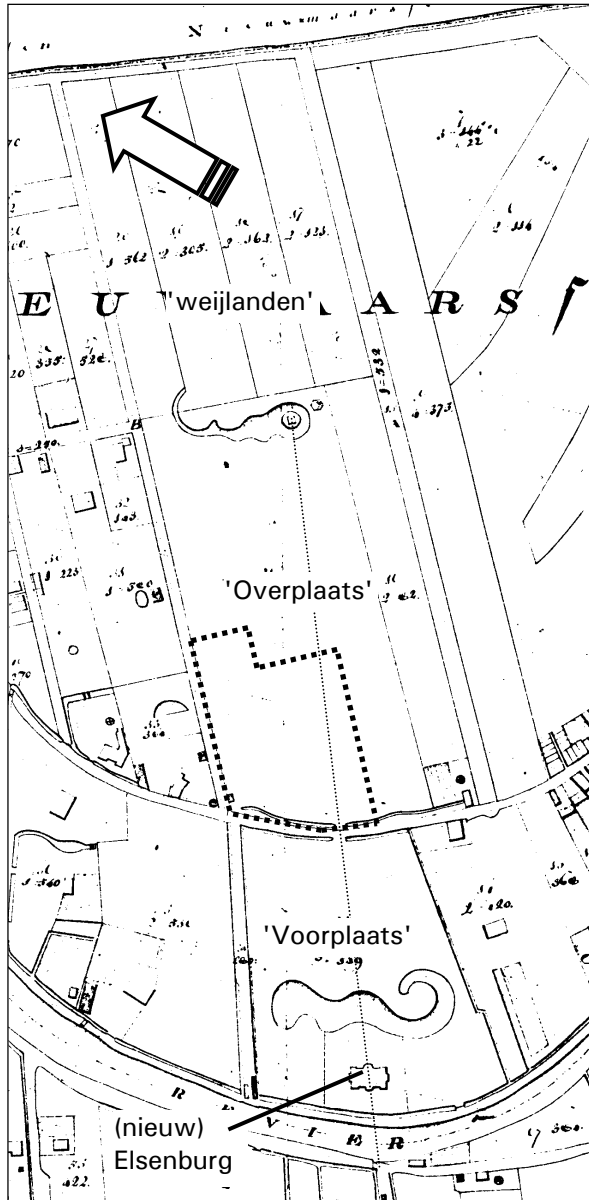
Ofschoon Jan de Witt dit huis denklijk voor zichzelf en zijn gezin heeft laten bouwen, heeft hij er nauwelijks kunnen vertoeven. Zijn functie als ambassadeur in Zwitserland noopt hem tot verhuizen naar het buitenland. Rond 1800 vestigt hij zich definitief in Parijs, een stad die hem tijdens zijn zevenjarig verblijf kennelijk goed is bevallen. Het is duidelijk dat hij niet van plan is terug te keren naar Nederland, want hij verbrandt alle schepen achter zich. In 1800 verkoopt hij achtereenvolgens zijn beide Herengrachthuizen nr. 446 (voor f 58.500,-) en nr. 219 en biedt zijn schitterend nieuwe buitengoed te koop aan.'

(Drs. R.E. van Ditzhuyzen, 1993, p.p. 14-17)

'[...] In april 1800 kopen Mr Laurens Johannes Nepveu (1751-1823), lid van de vroedschap van Utrecht, en Margaretha Roosmale (1751-1829), echtelieden, het nieuwe Elsenburg met landerijen voor een overigens onbekende prijs.[...]

Door de voortgaande economische verslechtering kunnen de Nepveu's zoals zo vele anderen zich echter op den duur het kostbare onderhoud van Elsenburg niet meer veroorloven; op 25 mei 1810 laten zij het buitengoed veilen.[...]

Ondanks het twee meter lange uitvoerige veilingbiljet, slaagt het echtpaar er niet in een koper te vinden. En zoals in dergelijke omstandigheden gebruikelijk was, men liet het huis slopen.⁸

Afbeelding 4-7 Fragment kaart uit 1812 betreffende de jurisdictie van Nieuw-Maarsseveen; Het Utrechts Archief

zijnde van binnen Proper Gestucadoord, en voorzien van Secreet en Kasten, welk Eiland gelegen is binnen een overschoon geordineerd Visryk Water, het welk een groot gedeelte dezer Over-Plaats doorloopt/ makende de Fraaiste Afwisselingen en aangename Kronkelingen/ en leverende op verscheide plaatsen zeer Interessante Gezigten, terwijl wanneer men op die zelfde hoogte van de breede Laan, ter regterzijde Voordwandelt/ langs het voornoemde Visryk Water zich ontdekken schoone Sparre en andere Boomen, en vervolgens een Capitale Duyven-Toorn op een suffisant Gemetzeld Onderstuk, dienende voor een Kippen en Eenden-Hok, zijnde mede gelegen op een

De tekst van het veilingbiljet van afbeelding 4-9 kopt als volgt:⁹

'Anno 1810
Vrijwillige Verkoop
van het Dabeschreven
BUITENGOED
genaamd
ELZENBURG

Gelegen onder den Gerechte van
NIEUW-MAARSEVEEN

Men presenteert publiek aan den Genoegbiedende te Verkopen:'

gevolgd door een tekstdeel dat betrekking heeft op de landerijen van de Voorplaats van het buitengoed. Men loopt nog op de oude oprijlaan van het buitenhuis, langs de lange vijver die Elsenburg scheidt van Doornburgh. Zie de reconstructie van de wandeling in afbeelding 4-8¹⁰:

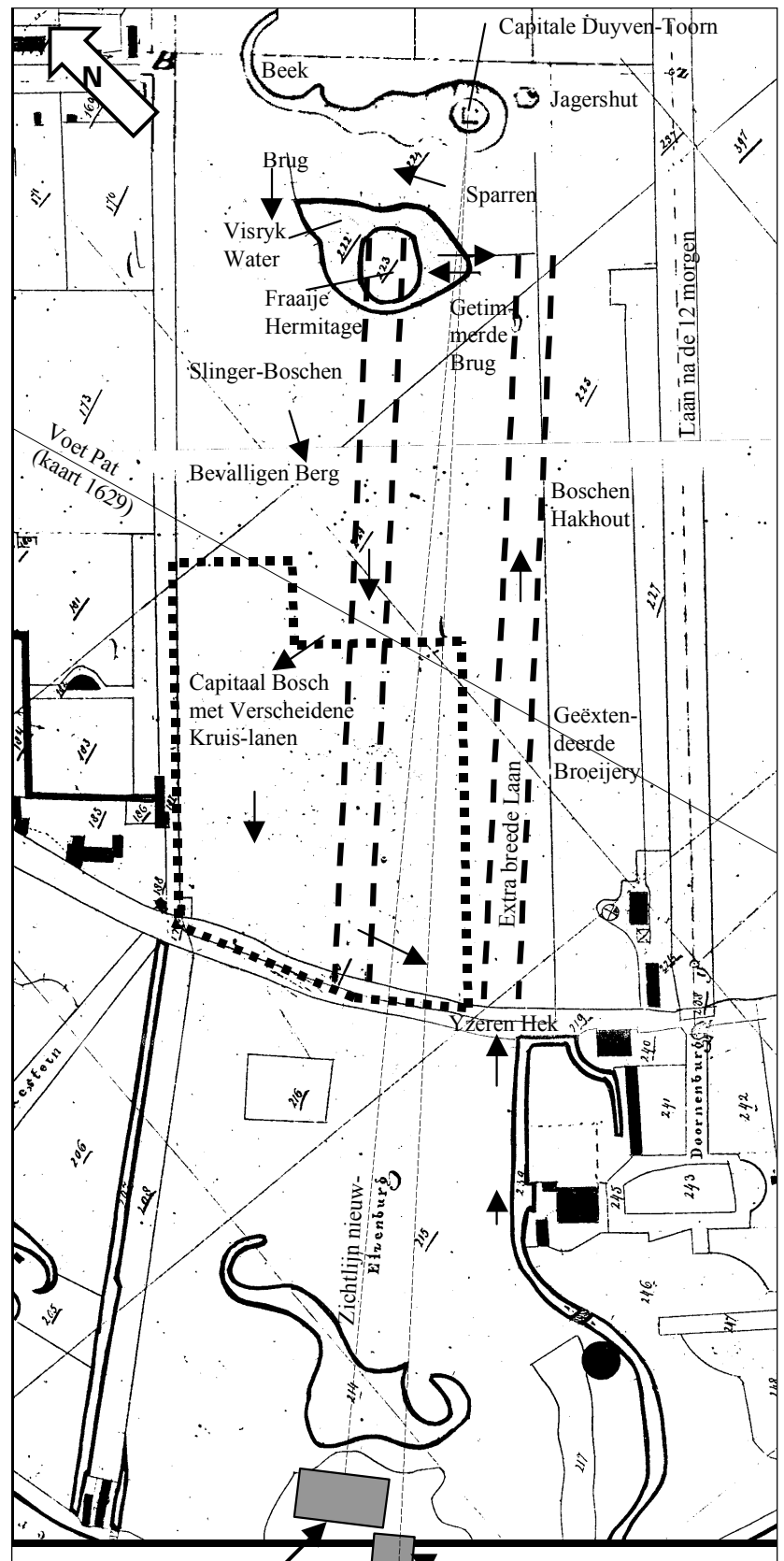
[...], tegens over welke Huizinge met zijne Boschen en Laanen men dan wijders nog dan vinden een groote Over-Plaats aan de Diepen-daalschen Dyk, den ingang hebbende door een Capitaal Yzeren Hek, en gesitueerd zijnde als volgt: namelijk/ dat men bij het inkomen van die Plaats ontdekt een extra breede Laan, zijnde beplant met twee Reijen ongemeen zware Beuke, Eike en Iepe Boomen corresponderende met den Laan en het Huis hier boven gemeld; aan welks regterzijde de hier natemeldene extra Geëxtendeerde Broeijery gelegen is; agter welke gevonden wordt een Boschen Hakhout, zich uitstreckende tot aan het einde van de breede Laan; welke Laan tot aan het einde vervolgende/ vindt men ter linkerzijde een Capitale extra welgeordeneerde en in de Antique smaak Getimmerde Brug, met deszelfs Cierlyke Balustrades, over denwelken zich opdoet een Fraaij Eiland rondom met Poplier-Boomen beplant/ en alwaar een ongemeen Fraaije Hermitage zich vertoont/

⁸ Drs. R.E. van Ditzhuyzen, 1993, p.p. 17 en 20

⁹ Het Utrechts Archief, ingang 67, Familie Huijdecoper, inv.nr. 1167

¹⁰ Alleen overgenomen is de wandeling over de Overplaats

Eiland, in 't midden van een Beek, welke door het gemelde Visryk Water afgescheiden wordt; van waar den Weg vervolgende men komt aan een zeer Fraaij Engelsch Plantsoen, het welk op een

Afbeelding 4-8
 Reconstructie van de
 Overplaats met behulp van de
 beschrijving van de wandeling
 op het veilingbiljet uit 1810;
 ingetekend in minuutplan van
 het Kadaster uit 1832,
 Het Utrechts Archief

Elsenburg (~1795-1812)

Elsenburg (1637~1795)

bevallige wijze met onderscheidene Hoogtens en Laagtens Aangelegd en door verscheidene Slinger-Laanen en Paden doorsneden is/ en beplant met zeer schoone Sparre, Ipen en andere Boomen; welk Plantsoen geheel voordloopt langs het meergemeld Visryk Water, leverende veele overschoone Gezigten; waarna bij verdere Voordwandelung, gevonden wordt een mede in de Antique smaak Getimmerde Brug, met Fraaij Gewerkte Leuningen, leggende over hetzelfde Water, en waar over men komt in extra welaangelegde Slinger-Boschen, dewelke met onderscheiden en buitengemeen Welwassend Hakhout beplant en door diverse Kruis-Wegen en Paden, mede over Hoogtens en Laagtens lopende/ van elkander onderscheiden worden; en voorts nog verder Voordwandelende, aan een Bevalligen Berg met diverse Op- en Afgangen, alwaar de meergenoemde Boschen in elkander lopen/ en welke Berg zeer Lomryk met overschoone Sparre-Boomen is beplant; van waar men wijders afgaande/ wederkomt op een Laan, beplant met extra zwaare Beuken, Eiken en andere Boomen; uit welke Laan men gaat in een Capitaal Bosch, mede met Beuken en andere Boomen beplant/ door verscheidene Kruis-Laanen doorsneden/ en door diverse Kleindere Laanen en Wandelingen afgewisseld wordende; terwijl men tot aan het einde van dat Bosch Voordwandelende, eindelijk terzijde van de Breede Laan komt bij het Yzere Hek, alwaar het zijn einde neemt/ [...]¹¹

Lopen we echter via 'Laan na de 12 morgen' langs de Voorplaats heen, dan

'Gaande men wijders naast deze Over-Plaats, door een Yzer Hek met Steene Pilasters, over een Breede Laan met Hoogopgaande Boomen beplant/ naar diverse Kampen best en extra Weltoege-maakt Lant, leggende agter dezelve Over-Plaats, zijnde groot 9 Mergen, en te zamen met alle de hier bovengemelde gespecificeerde Landen te zamen groot 27 Mergen en 300 Roeden; alles echter Voetstoets, zo als hetzelfde door den Eigenaar zelf be-woond en gebruikt wordt.

Die hier in gading heeft/ kome op Vrydag den 25 Mey 1810, des nanoens ten 4 Uur precies/ ten Huize van den Kastelein George Klanck, in het Koffyhuys van ouds genaamd het Keizerlyk Wapen agter den Dom binnen Utrecht.

En die eenige nadere onderrigting begeert, adresseere zich ten Comptoire van VLAER en KOL, Alwaar de bewyzen van Eigen-dom nevens de Veil-Conditie agt dagen voor en op den Verkoop-dag, ter examinatie van een ieder in gereedheid leggen zullen.

Kunnende voorschreve Hofstede met de Huizinge en al zijn toe-behoren/ van nu af aan ieder Week op de drie laatste dagen/ te weten/ Donderdag, Vrydag en Zaturdag van elk bezigtigd worden/ mits hebbende een Briefjen van het voorschreven Comptoir.

Zeg het Voord.'

Dit circa twee meter lange biljet was te Utrecht opgehangen 'in de boekwinkel van J. van Rossum, bij de Bakkerbrug.'

ANNO 1810

Priviliege *Verkoop*

Van het Buitengoed

BUITENGOED

GENAAMD

ELZENBURG,

Gelegen onder den Gerechte van

NIEUW-MAARSEVEEN.

Zien geprefereert publick aan het Genootschap van de Verkoopers:

En met verrijking extra bevestigden en buitengemeen Verrijkinge, groot 27 Morgen en 300 Roeden, gelegen onder den Gerechte van de Verkoopers, alwaar het zijn einde neemt, te weten, de Breede Laan, met Hoogopgaande Boomen beplant, naar diverse Kampen best en extra Weltoege-maakt Lant, leggende agter dezelve Over-Plaats, zijnde groot 9 Mergen, en te zamen met alle de hier bovengemelde gespecificeerde Landen te zamen groot 27 Mergen en 300 Roeden; alles echter Voetstoets, zo als hetzelfde door den Eigenaar zelf be-woond en gebruikt wordt.

Die hier in gading heeft/ kome op Vrydag den 25 Mey 1810, des nanoens ten 4 Uur precies/ ten Huize van den Kastelein George Klanck, in het Koffyhuys van ouds genaamd het Keizerlyk Wapen agter den Dom binnen Utrecht.

En die eenige nadere onderrigting begeert, adresseere zich ten Comptoire van VLAER en KOL, Alwaar de bewyzen van Eigen-dom nevens de Veil-Conditie agt dagen voor en op den Verkoop-dag, ter examinatie van een ieder in gereedheid leggen zullen.

Zeg het Voord.

Te Utrecht in de Boekwinkel van J. van Rossum, bij de Bakkerbrug.

Afbeelding 4-9 Veilingbiljet, jaar 1810; Utrechts Arch.

¹¹ De zaken die vet gedrukt zijn, moeten hebben gelegen ter plaatse van de huidige hofstede met weide

Afbeelding 4-10 Voorbeeld van een Engels landschapspark; Tombe van Rousseau aan de duinrel van Dennenheuvel; F. Milatz, 1804; Collectie gemeentearchief Haarlem; Foto uit: Archief Albers Adviezen

Het buitengoed Elsenburg wordt uiteindelijk omstreeks 1813, het jaar van de bevrijding van de Fransen, in drie delen verkocht. Uit de verkoop acten blijkt, dat het houtgewas van het park was geroid. De bomen waren kaprijp.

Willem Huydecoper (1770-1831) van Doornburgh kocht op 11 september 'de grond van de Voorplaats Elzenburg alsmede de daarop ommuurde boomgaard'¹ voor f 4610,-. De weilanden achter de Overplaats komen bij iemand anders terecht. Laurens Johannes Nepveu verkoopt op 25 september 1813 aan Anna Elizabeth Hooft de weilanden, alsmede een bosje en laan of uitweg naar de Diependaalsedijk² En tenslotte wordt op 25 september 1813 de Overplaats - groot negen morgen en driehonderd roeden (exclusief de Papenacker) - verkocht aan Unico Willem Tutonicus Cazius grondeigenaar te Utrecht, voor f 3 900,- (Hollandse guldens). De acte bevat de volgende beschrijving van het onderwerp van verkoop:

'[...] strekkende van de Voormelde Diependaalschendijk tot in den halven sloot en tot aan den doorne Heg, dienende tot separatie van dit en de achterleggende wei en Hooiland, - ten Oosten van het [...], een perceel Bouwland met het gedeelte der Duiventoorn – de Hermitagie met de daar zijnd Brug over de vijver, het Jagerhuisje, de muur aan het Brandspuithuisje, en de kantsteenen van het Hek gestaan hebbende aan den Diependaalschendijk, alsmede de Heg, Boomen en Hakhout, staande op den Voormelden dijk ter Zijde van dit Veren gekochte het voormelde Bouwland is de grond van de voormalige achterplaats Elzenburg, en is gelegen onder Nieuw Maarsseveen op

¹ Het Utrechts Archief, ingang 67, Familie Huydecoper, inv.nr. 1167, jaar 1813

² Het Utrechts Archief, ingang 67, Familie Huydecoper, inv.nr. 1184, het betreft de percelen 190, 191 en 192 (191+192=3 m) en de 'Laan na de 12 morgen'.

Diependaal aan den Diependaalschendijk, oudstijds in de lasten bekend onder No. 175 en 176 voor acht Hectares vier Ares acht centiares (negen morgen drie Honderd roeden) strekkende van de voormelde Diependaalschendijk tot in den halven sloot en tot aan den doorne Heg, diende tot separatie van dit en het achterleggende Wei en Hooiland, - ten Oosten van het voormelde Bouwland, is gelegen de laan of uitweg van het voormelde wei en Hooiland naar den Diependaalschendijk en ten Westen de Brandspuitlaan – [...]³

Afbeelding 4-11 Voorbeeld van een kluzenaarshut omringd door bomen op een eiland, Velsbroek; Van Laar, 1804;
Foto uit: Archief Albers Adviezen

Het brandspuithuisje heeft gestaan op de kruising Diependaalsedijk/Klokjeslaan. Vandaar dat de acte de laatste laan aanduidt als Brandspuitlaan. Er wordt ook melding gemaakt van een doornen heg. Deze stond aan de westzijde van de 'dwars Eycke Laan', de huidige Plesmanlaan. In het verlengde daarvan liep kennelijk reeds een sloot tot de huidige Dr. Ariënslaan en 'uitweg van het voormelde wei'. Aan de oostzijde van de laan was een (dieper gelegen) sloot. De 'kantsteenen van het Hek' lag recht tegenover de vroegere ingang van het nieuwe Elsenburg van Jan de Witt, het hek aan de Diependaalsedijk waar nu Doornburgh op staat.⁴ Afbeelding 4-7 geeft de situatie weer.

Het hoge land maakt geen deel meer uit van het buitengoed Elsenburg. Het hoge land begint opnieuw een eigen leven als bouwland.

4.3 Bouwland in Rooms Katholiek eigendom (1813-1866)

Het hoge land kwam in 1813 in handen van de heer Cazius en z'n vrouw, een 'grondeigenaren' te Utrecht. Zij handelden vermoedelijk in grond, want nog geen half jaar later, op 14 februari 1814, werden de negen morgen en driehonderd roeden voor f 4 500,- doorverkocht aan Gerrit van Schaik, landman en woonachtig te Zuilen.

Daarna moet ene Hannes van Seldenrijk het hebben gekocht. Daar zijn echter geen documenten van teruggevonden. Hannes van Seldenrijk legateert anno 1823 zeven bunders land aan Gerardus van Nooij, Aarts priester van de Rooms Katholieke Gemeente te Maarssen. Deze laat het administratief beheren door de voormalige eigenaar van de grond G. van Schaik.

Aarts priester Van Nooij overlijdt in 1832 en in zijn testament van 10 november 1832 liet hij schrijven:

³ Het Utrechts Archief, ingang 93-2, Maria Dommerstichting, inv.nr. 131

⁴ Pas toen Doornburgh is overgenomen door de Stichting Kanunnikessen van het Heilig Graf is 'Elsen' van Elsenburgh vervangen door 'Doorn'.

'[...] Ik geef en legateer aan de Roomsche Catholijke kerk van Maarssen: een perceel bouw en weiland groot ongeveer zes Bunders tachtig Roeden [...]'⁵⁶.

En de wilsbeschikking die bij het testament hoort, luidt:

“[...] Eerstelijck verzoek ik den Heer Cranenburg meer genoemd, om mijnen opvolger bekend te maken, dat de zuivere revenuen van het perceel bouwland en weiland, in mijn bovenaangehaald Testament aan de R.K. Kerk te Maarssen besproken, ten eeuwigen dagen moeten worden aangewend tot het houden van twee jaargetijden voor de rust der zielen van Hannes van Seldenrijk en Adriana van Dijk, echtelieden; dat ieder dezer jaargetijden moet gehouden worden met eene zingende mis en zoo veele lezende missen als plaats kunnen hebben, en met 24 brandende waskaarsen, en dat voor ieder dezer jaargetijden met het licht en de zangers mag worden genoten 50,- gulden; en dat bij iedere jaargetijde, als naar gewoonte, brood aan de armen moet worden uitgereikt; voorts dat er ten eeuwigen dage nog uit de genoemde revenuen moeten gelezen worden, jaargetijden voor de rust der zielen van de ouders van Hannes van Seldenrijk en Adriana van Dijk, voor de zuster van Hannes van Seldenrijk en haren echtgenoot Jan van Schaik, en voor den broeder van Adriana van Dijk, ieder jaargetijde met zoo veele diensten als plaats kunnen hebben, en dat het overschot ten eeuwigen dage voor zielemissen voor alle de bovengenoemde personen, naar het ordinaire stipendium moet gebezigt worden.[...]'⁷³”

'Het land heeft onder de administratie van v. Schaik en later van zijne huisvrouw, niet meer als f 270,- a f 280,- 's jaars opgebracht'. De 'zuiver overschot der revenuen' waren nogal wisselvallig en het bleek voordeliger het bouwland in delen te verpachten⁸. Toen men het omstreeks 1860 in percelen verpachtte, bracht het land jaarlijks f 800,- op.⁹

Al die tijd heeft er op de hoek van de Klokjeslaan en de Diependaalsedijk een brandweershuisje gestaan. De afbeeldingen 4-7 en 4-8 laten het perceeltje zien (goed kijken!). Het is 20 vierkante el groot. Het huisje moet er nog tot 1836 hebben gestaan. Want uit een hulpkaart van het Kadaster uit dat jaar blijkt namelijk, dat het is 'geamoveerd' en de grond waarop het stond (genummerd 179a) werd juridisch gevoegd bij het bouwland (genummerd 221) en vanaf dat moment als bouwland geadministreerd onder het nummer 937 met als eigenaar 'Armen de R.C. te Maarssen'.¹⁰

In 1866 heeft Jonkheer Mr. Joan Huijdecoper, bewoner van Goudestein en burgemeester van Maarssen, Maarssenveen en Maarsenbroek echter zijn oog laten vallen op het bouwland. Hij ruilde het hoge land met een ander perceel van de Rooms Katholieke gemeente te Maarssen onder de bijbetaling van een zeer groot bedrag. De acte van ruiling vermeldt het volgende:

'[...], perceel bouw- en weiland weg en water met de beplantingen en beplantingen, staande op den weg en den daartoe behoorenden berm, gelegen onder Maarsseveen kadaster Sectie A Nommers 220, 222, 223, 224, en 937¹¹ te zamen groot zeven bunders, zevenen-vijftig roeden tachtig ellen, waarvan de jaarlijksche Onzuivere huurwaarde wordt begroot op Achthonderd tachtig Gulden.

Ten tweede, Den Heer comparant ter derdes en laatster zijde onder de bovengemelde belofte van vrijwaring onder den titel van ruiling in vollen en Vrijen eigendom af te staan en over te dragen

Ontwikkelingen in de agrarische sector (1750-1820)

'Omstreeks 1750 kwam een einde aan de dalende tendens in de prijsontwikkeling in de agrarische sector. De boerenstand krabbelde uit een diep dal weer op. De gehele tweede helft van de achttiende eeuw is een periode van gestadig stijgend prijspeil geweest en in de Bataafse en Franse Tijd waren de landbouwprijzen zelfs zeer hoog.

Deze hausse eindigde pas tussen 1815 en 1820'. Zie ook de grafieken in de tekstblok op pagina 4-2.

Na 1817 trad een scherpe daling van de graanprijzen op - sterker dan ooit in de negentiende eeuw het geval zou zijn. Deze graancrisis werd veroorzaakt door de grote toevloed van goedkoop graan uit de nieuw ontgonnen, zeer vruchtbare gebieden in Zuid-Rusland.

(H.K. Roessingh, AGN 1980, deel 8, p. 57)

⁵ Volgens de kadastrale gegevens uit 1832 is alleen een klein stukje grond ten oosten van de vijverpartij weiland

⁶ Het Utrechts Archief, ingang nr. 93-1, R.K. Parochie H. Hart te Maarssen, inv.nr. 376; testament van Gerardus van Nooij; jaar 1832

⁷ Het Utrechts Archief, ingang nr 93-1, R.K. Parochie H. Hart te Maarssen, inv.nr. 376, Toelichting en kopie van origineel

⁸ Het Utrechts Archief, ingang nr. 34-1, Notarissen, inv.nr. 1377, nummer 1900, koopcontract

⁹ Het Utrechts Archief, ingang nr. 93-1, R.K. Parochie H. Hart te Maarssen, inv.nr. 376, Toelichting

¹⁰ Kadaster Utrecht, Gemeente Maarsseveen, Sectie A, 2de blad, hulpkaart no.14, 30 july 1836, landmeter A.C. van Dooren

¹¹ Nummer 220 is de weghelft van de Diependaalsedijk ter plaatse. 222 is het water rond het eiland met kluizenaarshut, 223 is het eiland zelf en 224 is het weiland ten oosten van de vijverpartij, waar ondermeer de duiventoren stond.

aan de Kerk des Roomsch Catholijke gemeente te Maarssen ten deze vertegenwoordigd door de Heeren Comparanten ter eener die verklaarden ten behoeve van dezelfde kerk te accepteren –
 Het hiervoor omschreven bouwland gelegen te Maarssen, achter de Roomsch Catholijke kerk, kadaster Sectie A Nommer 130, groot een bunder, drie roeden Veertig Ellen, waarvan de jaarlijksche onzuivere huurwaarde wordt begroot op zestig Gulden. –
 Verklarende de Heeren comparanten ter eener en derde zijde dat de wederkerige afstand en overdragt van den vollen en vrijen eigendom van de hierboven omschreven perceelen is gedaan onder verpligting van Zijde van den Comparant ter derder zijde als toegift wegens meester verkregen waarde aan de Roomsch Catholijke kerk voornoemd te betalen de som van eenentwintigduizend zeventhonderd Gulden, [...]¹²

Bunders, roeden en ellen

$$\begin{aligned} 1 \text{ bunder} &= 1 \text{ hectare} \\ &= 10\,000 \text{ m}^2 \\ &= 100 \text{ roede}^2 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} 1 \text{ roede}^2 &= 1 \text{ are} \\ &= 100 \text{ m}^2 \\ &= 100 \text{ el}^2 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} 1 \text{ el}^2 &= 1 \text{ centiare} \\ &= 1 \text{ m}^2 \end{aligned}$$

Het betreft dus een ruiling van het hoge land tegen het perceel grond nabij de huidige Rooms Katholieke begraafplaats aan de Amsterdamsestraatweg onder bijbetaling van f 21 700,-¹³.

Hieruit blijkt wel, dat Joan Huijdecoper er veel voor over had om het land in zijn bezit te krijgen.

Behalve dit relaas van eigendomsverhoudingen is er geen informatie over deze periode teruggevonden.

¹² Het Utrechts Archief, ingang 34-1, Notarissen, inv.nr. 1377

¹³ $f\ 21\ 700 \times 8/7/7 = f\ 3\ 542,86$ per bunder

5 DE BOERDERIJ

In 1870 stichtte Jhr mr Joan Huijdecoper aan de Brandspuitlaan (de huidige Klokjeslaan) de boerderij als akkerbouwbedrijf. De architectuur is royaal. Het bedrijf werd gerund door de families Soede en De Geer, zetboeren. Koeien werden eerst gehouden voor de mest. Door omstandigheden in de markt voor landbouwproducten werd het akkerland spoedig omgezet in weiland. Omstreeks 1907 werden de koeienstal en de varkensschuur vergroot. Na het overlijden van de stichter werd de boerderij verpacht aan veehouders, de familie Verweij. Behalve de zeven hectares rond de boerderij behoorde ook circa vijftien hectares in de buurt tot het verzorgingsgebied. In 1912 werd het bedrijf met zeven hectare grond gekocht door Willem Schoenmaker, die er tot 1944 woonde. Cornelis Spelt en Anna Alida van Heemert huurde het daarna van de familie Oskam. In 1952 kochten zij de boerderij met weide. Tot in 1981 werd melk afgeleverd. Daarna werd er vee gefokt.

5.1 Gebeurtenissen rond de stichting

Het agrarisch bedrijf in de jaren 1844-1873

Het eigenlijke agrarische bedrijf in de jaren 1844-1873 was in Nederland de akkerbouw. De veehouderij werd in hoofdzaak gedreven om de mestwinning voor het bouwland. Die akkerbouw was in hoofdzaak graanbouw, vooral van rogge maar ook van haver, tarwe, boekweit en, in mindere mate, gerst. Later werden ook aardappelen, oliezaad en bonen verbouwd. De afzet werd vooral gevonden in eigen land. Voor de meeste graansoorten kon men normaliter de binnenlandse behoefte ten naaste bij dekken uit de eigen oogst. In de jaren tot 1870 vertoonden de prijzen van landbouwproducten soms niet onbelangrijke, fluctuaties (Zie ook de tekstblok op pagina 17). Toch kan men spreken van een voortdurend hoog prijsniveau en van gouden jaren voor de landbouw. 'De boertjes werden slapend rijk', zegt Roland Holst ervan.

(J.A. de Jonge, AGN 1978 deel 12, p.p. 59 en 60).

In 1850 was Jhr mr Joan Huijdecoper (1821-1890) op Goudestein komen wonen. Hij was in Zeist opgegroeid en in 1849 getrouwd met Jonkvrouwe Louise Reiniere Joanna Antoinette Ram (1827-1904). Ze kregen vier zonen, van wie er één jong stierf, en drie dochters. Jan Willem Verhoef (1990) schrijft in het orgaan van de Historische Kring Maarsse, dat Joan op 12 maart 1856 wordt benoemd tot burgemeester van Maarsse, Maarssebroek en Maarsseveen. In 1858 wordt hij gekozen in de Eerste Kamer der Staten Generaal,

'in welk college, de waardige en algemeen hooggeachte man 37 jaren schier onafgebroken zitting had'¹,

Ondermeer uit tegenzin tegen de politiek van Abraham Kuyper kwam hij in het liberale kamp terecht².

Joan was 45 jaar oud toen hij in 1866 van de Rooms Katholieke Kerk van Maarsse het hoge land overnam. Zie afbeelding 5-1.³ Het land was, op een klein stukje na, niet verhuurd. Slechts een puntje weiland, waar zestig jaar eerder nog een duiventoren stond en zich nog visrijk water bevond⁴, wordt nog tot 'Kersmes' 1868 verhuurd aan W. van den Toorn voor f 60,- per jaar⁵.

Joan bezat toen waarschijnlijk al circa 15 hectare aan andere percelen in de buurt.⁶

Afbeelding 5-1 Jhr mr Joan Huijdecoper

¹ Het Utrechts Archief, ingang 67, Huijdecoper, inv.nr. 1278, jaar 1890

² Jan Willem Verhoef (1990), p. 78

³ Hans Siemes (1997), p. 61

⁴ Vermoedelijk het stukje grond in 1912 bekend onder perceel nummer 1539, groot 2 ha en 6 are

⁵ Het Utrechts Archief, ingang 34-1, Notarissen, inv.nr. 1377, Acte van ruiling

⁶ De percelen kadastraal genummerd Maarsseveen A228 t/m 236, A104, A106, 107, A 112, A113, A1540, A1541 en A1542; de veilingacte uit 1912 meldt deze percelen

Jonkheer Mr Joan Huijdecoper, Heer van Maarsseveen en Neerdijk (1821-1890)

Joan is op 10 mei 1821 geboren te Amsterdam en op 24 juni van dat jaar in Zeist gedoopt. Op 13 juli 1849 ging hij in ondertrouw en op 26 juli trouwde hij in de Domkerk te Utrecht zijn volle nicht Jonkvrouw Louise Reiniera Jeanne Antoinette Ram, dochter van Jonkheer Willem Eliza Ram en Jacqueline Henriëtte Baronesse Taets van Amerongen.

Jhr. Mr. J. Huijdecoper van Maarsseveen werd:

In 1839 ingeschreven als student in de Juridische Faculteit aan de Hogeschool te Utrecht en promoveerde aldaar 3 mei 1847;

Werd 1847 Advocaat over het Provinciaal Gerechtshof van Arrondissementsrechtbank te Amsterdam.

19 januari 1848 Hoogheemraad van Zeeburg & Diemerdijk wegens de waardschap Abcoude, in plaats van Jhr. Methorst van Papecop.

1847 2de Luit. Bij het 2de bataillon, comp. Rustend Schutter in de provincie Utrecht.

1852 1ste Luit.

Mei 1853-58 Lid der Provinciale Staten van Utrecht, gekozen in het kiesdistrict Breukelen.

1854 Hoogheemraad van den Lekdijk Bovendams

1855 bekomt op zijn verzoek groot ontslag als Hoogheemraad van Zeeburg & Diemerdijk.

Bij besluit van 12 Maart 1856 benoemd tot Burgemeester der gemeenten Maarssen, Maarsseveen & Maarssenbroek.

1856 bekomt op zijn verzoek groot ontslag als Kapitein bij de rustende schutterij in de provincie Utrecht.

Werd in de buitengewone vergadering der provinciale Staten van Utrecht van 4 Mei 1858 verkozen tot Lid der Eerste Kamer der Staten Generaal in plaats van Mr. E. van Voorthuysen en in de gewone vergadering dier Staten van July 1859 als zoodanig herkozen.

Bij besluit van .. 1859 door Z.M. opnieuw benoemd als Hoogheemraad van den Lekdijk Bovendams, in 1868 evenzo, in 1877 evenzo.

Bij besluit van 24 februari 1862 N34 herkozen als Burgemeester der Gemeente Maarsseveen.

In den zomerczitting van de Staten van Utrecht 1868 herkozen als lid der Eerste Kamer der Staten Generaal, evenzoo in 1877, wederom na de ontbinding in 1884.

Bekomt bij besluit van april 1868 op zijn verzoek eervol ontslag als Burgemeester der gemeenten Maarssen en Maarsseveen.

Benoemd bij besluit van 12 Mei 1874 tot Ridder der Orde van den Nederlandse Leeuw.

1870 Hoogheemraad van Heycop genaamd de Lange Vliet.

.....Heemraad van het Waterschap Maarsseveen.

1882 Dijkgraaf van den Lekdijk Bovendams.

Kinderen:

1 Henriëtte Jaqueline Willemine Elise geboren te Amsterdam op 8 maart 1851;

2 Jan Elias geboren te Amsterdam op 5 januari 1853 en gedoopt aldaar op 20 februari 1853

3 Carel Joost Marie geboren op Goudestein op 12 februari 1855 en aldaar in de Hervormde Kerk gedoopt op 25 februari 1855. Hij overleed op 21 september 1892 ongehuwd. Hij ligt begraven in het familiegraf.

4 Willemine Jacoba Louise geboren op Goudestein op 11 augustus 1858 en gedoopt op 21 november 1858 te Maarssen;

5 Marinus Joost geboren op Goudestein op 1 januari 1860 en gedoopt op 25 maart 1860 in Maarssen;

6 Louise Joanna op 14 oktober 1862 geboren op Goudestein en gedoopt op 16 november 1862 te Maarssen;

7 Willem George Frederik, geboren op Goudestein op 19 juli 1865 en gedoopt op 20 augustus 1865. Hij sterft op 29 januari 1872.

(Het streekarchief Vecht en Venen, Maarssen, Geslachtregister Huydecoper, Folio 199)

Twee jaar later, op 13 maart 1868 laat Joan Huijdecoper zich als burgemeester eervol ontslaan. Was Joan op zoek naar een nieuwe hobby? Wilde hij op de positieve golf in de landbouw 'meesurfen' door een gerichte investering te doen (zie tekstblok op pagina 32), of zocht hij een bezigheid voor één van z'n drie zonen? Het is gissen, maar volgens mondelinge overlevering is de boerderij gebouwd voor z'n jongste zoon, die niet goed kon leren (en, wat later bleek, ook niet goed kon boeren)⁷. De overzichten die de Gemeente Maarsseveen jaarlijks maakte in die tijd vermelden hem echter als landbouwer!⁸ Dus toch een hobby?⁹

⁷ Gemeente Maarssen, Informatiefolder Monumentendag september 1993

⁸ Streekarchief Vecht en Venen, Archief Maarsseveen, Landbouwverslagen 1870-1894

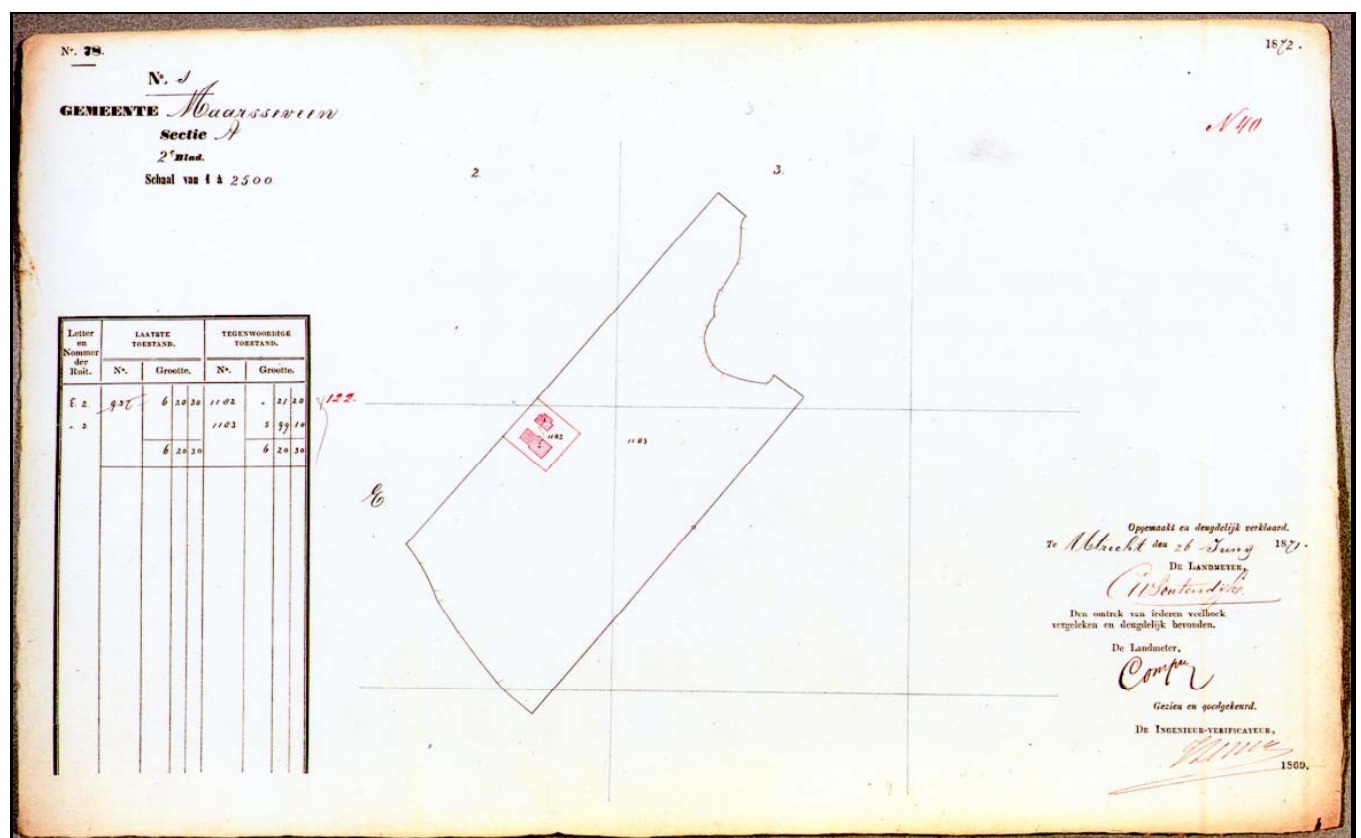
⁹ De Maarssense historicus E.A.J. van der Wal is bezig dit nader te onderzoeken.

De bouw moet al in 1868 of 1869 zijn gestart, aangezien de woning in mei 1870 werd betrokken. Volgens de steen die in de gevel is ingemetseld werd 'de eerste steen' op 21 maart 1870 gelegd door de jongste zoon van Joan, Joost Marinus, toen de bouw al zo goed als voltooid was.

Tijdens de uitvoering lag aan de Diependaalsedijk nog de dam, juist tegenover het huidige stalen hek van het voormalige landhuis Elsenburg (op het hek prijkt nu 'Doornburgh'). Burgemeester en Wethouders van Maarsseveen schreven, naar aanleiding van een rekest van Joan Huijdecoper, op 27 januari 1870 aan Gedeputeerde Staten geen bezwaar te hebben om

'den dam en de beide aarde wallen voor Elzenburg onder deze Gemeente te laten vervallen, en de oostelijke berm van den Diependaalschendijk te verbreden'.¹⁰

Dit verzoek werd meteen ingewilligd en aan de Brandspuitlaan, de huidige Klokjeslaan werd een nieuwe toegang gemaakt. Voor de bouw moet echter nog gebruik gemaakt zijn van de oude dam tegenover het hek van Doornburgh. De nieuwe dam is goed te zien op de foto van afbeelding 5-6 en de luchtfoto van afbeelding 5-11.

Afbeelding 5-2 Hulpkaart van het Kadaster met ligging boerderij, landmeter N. Soutendijk, 26 juni 1871

De plaats van de boerderij houdt voornamelijk verband met de bodemgesteldheid. Ter plaatse van het erf ligt de stevige zanderige oeverwal - het hoge land - nog zo hoog, dat daar zonder risico's rechtstreeks op het 'zand', 'op staal'¹¹ gebouwd kan worden. Verder de Klokjeslaan in zou het gebouw op palen gefundeerd moeten worden.

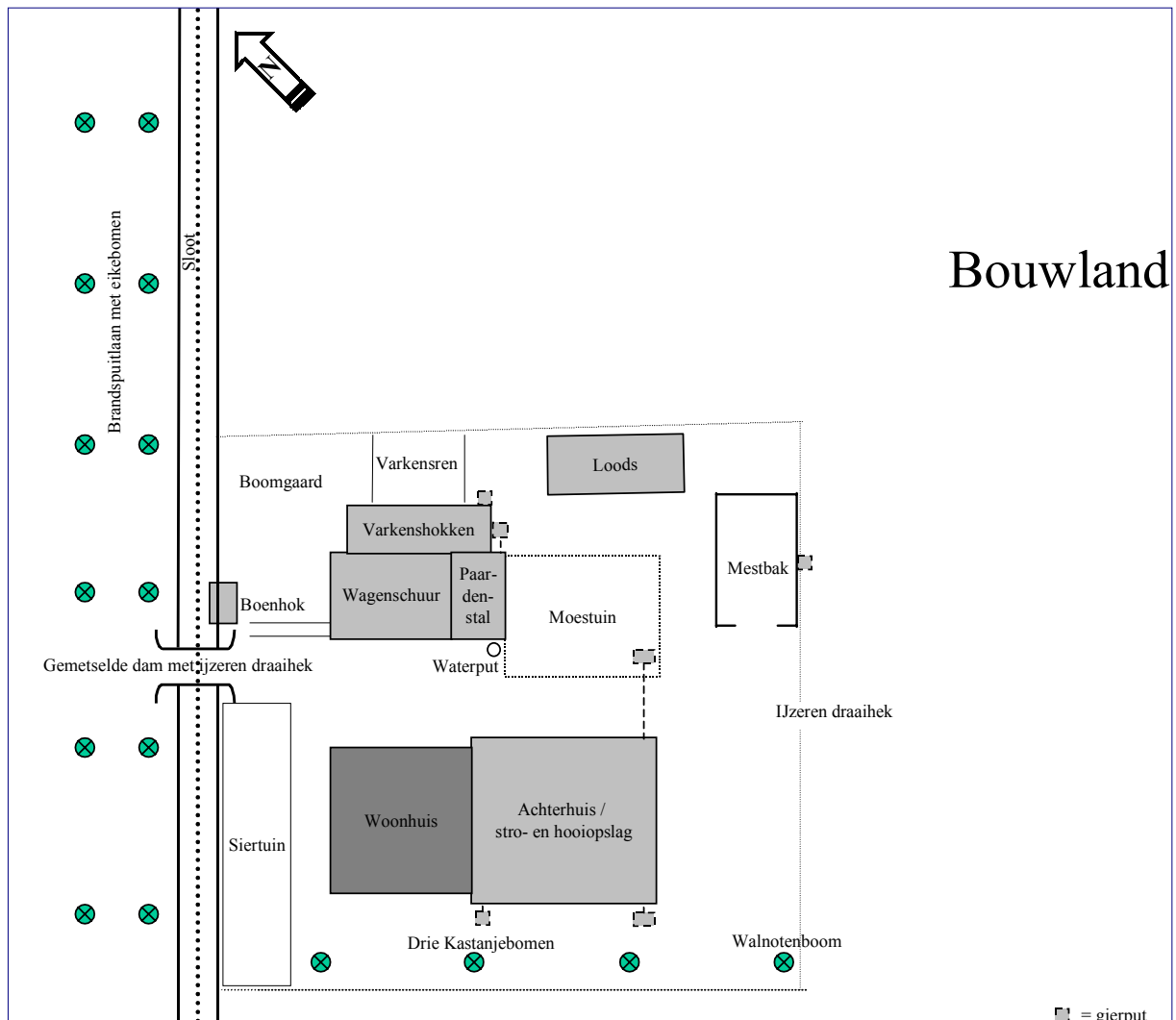
Het eerste formele teken van het bestaan van de boerderij dateert uit 1871. Op 16 januari meldt de burgemeester een verandering in verband met de directe belastingen aan bij het Arrondissement van de provincie. Het betreft de stichting van 'Een Woonhuis & Boerderij' aan de 'Brandspuitlaan'.¹²

Het tweede teken is een hulpkaart van het Kadaster, schaal 1 op 2500, van 26 juni 1871 van landmeter W. Soutendijk. Met dit document wordt het perceel A937 (het bouwland) geografisch gesplitst in

¹⁰ Streekarchief Vecht en Venen, Gemeentearchief Maarsseveen, Correspondentiearchief, inv.nr. 87, (1870)

¹¹ Bouwkundig jargon voor een fundering op (toen gemetselde) stroken op circa 0,8 m diepte

¹² Streekarchief Vecht en Venen, Gemeentearchief Maarsseveen, Correspondentiearchief, inv.nr. 87, (1870)

Afbeelding 5-3 Reconstructie van het erf van hofstede Elsenburg in het jaar 1870

A1182 (het erf) en A 1183 (het bouwland). Op deze kaart is te zien dat het erf van de boerderij mooi centraal gelegen is ten opzichte van de akkers. Zie afbeelding 5-2. Verrassend is, dat de vijverpartij uit de tijd van Jan de Witt (de jaren rond 1800) er kennelijk nog steeds is!

5.2 Opzet van het bedrijf (1870)

De boerderij is opgezet als akkerbouwbedrijf. Het vee werd in die tijd voornamelijk gehouden voor de mest. Daarbij kwam dat de akkers direct rond het erf, gezien hun doorlatendheid en hoge ligging, uitermate geschikt waren als bouwland.

Achter het woonhuis is een koestal gebouwd. In deze ruimte is tevens het zogenaamde melkhok opgenomen, als ruimte om activiteiten te laten plaatsvinden die veel water vergen, zoals het wassen en het schoonmaken van gereedschap. Het water werd uit de grond opgepompt. Ook het toilet was (en is) in de koestal gesitueerd. Aan de noordkant ligt de kelder, waar mogelijk de kaas werd gepekeld. Daarboven was de kaaskamer waar de kaas werd opgeslagen en dagelijks werd gekeerd. De deel is van buitenaf toegankelijk via brede hoge deuren in de achtergevel, waardoor een wagen met hooi of graan naar binnen gereden kon worden. Melkveebedrijven hadden dergelijke deuren niet.

Afbeelding 5-4 Aart Kroon en 'Henkie' Dolman met uitzicht op Twaalf Morgen (Dr Ariëns-laan); Foto Chris van Ginkel, ~1941

In de zomertijd kon daar op de deel het graan worden gedorst. Daartoe was in het dak een groot luik aangebracht. Door de natuurlijke trek omhoog kon daardoor het stof ontsnappen.¹³ De boerderij had geen hooiberg. Het hooi lag op de hooizolder en de tillen ter weerszijden van de deel. Onder de tillen, in de zijbeuken tussen de stijlen en de buitenmuur, stond het vee met de koppen naar de deel. De mest werd uit de grup via de mestdeuren naar buiten gekruid. Op stal konden ongeveer vijfentwintig runderen de winter doorbrengen. Waarschijnlijk heeft deze veestapel bestaan uit zes stuks jongvee en twintig melkkoeien.¹⁴

In de wagenschuur naast het hoofdgebouw konden een drietal wagens worden geparkeerd. Tevens was er voldoende ruimte om de paarden binnen op te tuigen. De paardenstal grensde aan de wagenschuur. Er was ruimte voor vier paarden, maar in de praktijk stonden er één of twee.¹⁵ Het hooi voor de paarden kwam van boven via luiken in de zoldering.

De wagenschuur had daartoe evenals de koeienstal zeer hoge deuren, zodat met een voer hooi naar binnen kon worden gereden. Het hooi werd in het midden van de schuur

omhoog gewerkt.

We vermoeden, dat er zich een waterput naast of achter de schuur bevond. Daaruit werden eveneens de circa acht varkens van water voorzien.¹⁶ Aan zestien varkens kon in principe een onderkomen en een ren achter de wagenschuur worden geboden. Deze ruimte werd waarschijnlijk ook gebruikt voor de schapen en het jonge vee. Daar bevond zich ook een extra toilet voor degenen die buiten werkten.

De hof van de boerderij werd aan de noordoostzijde visueel afgesloten door de loods en aan de zuidwestzijde door een grote mestbak. In de loods konden de ploeg, de eggen en de zaaimachine worden gestald. Een ander deel zal zijn gebruikt voor de opslag van hout, oogstproducten en het stallen

Afbeelding 5-5 Wim Kroon (1926) op de rand van de mestbak. Achtergrond: houten loods en uitzicht op de Klokjeslaan. Foto Henk Kraai, 1943

¹³ In afbeelding 5-11 zijn de de luiken met enige moeite terug te vinden.

¹⁴ Streekarchief Vecht en Venen, Archief Maarsseveen, Landbouwverslagen 1870-1894

¹⁵ Streekarchief Vecht en Venen, Archief Maarsseveen, Landbouwverslagen 1870-1894, idem 1894-1904

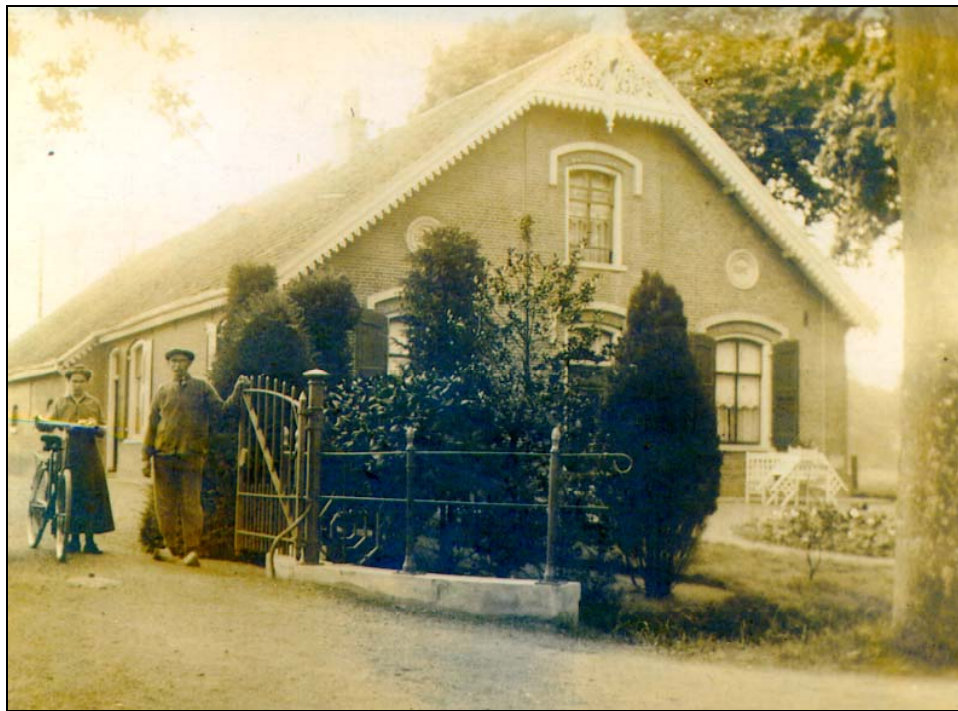
¹⁶ Streekarchief Vecht en Venen, Archief Maarsseveen, Landbouwverslagen 1870-1894

van vee. Voor het vee werd de loods aan de voorzijde gedeeltelijk dichtgemaakt. Zie ook de foto in afbeelding 5-5.

Om de mest van mens en dier op te vangen is een systeem van mest- en gierputten aangelegd. De 'droge' delen van de mest, alsmede het neststro werden op het erf opgeslagen in de centraal gelegen mestbak. De waterige bestanddelen, de gier, werden gescheiden opgevangen in gierputten.

Aan de grenssloot met de Klokjeslaan stond een boenhok met fornuis, waar de melkimmers en ander gerei schoongeboend werden. Alles werd gewoonlijk nagespoeld met pompwater.¹⁷ Het fornuis werd gestookt met hout gestookt en met de kastanjes van de eerste drie bomen naast de boerderij. Zie afbeelding 5-3. De vierde boom was een walnotenboom voor eigen consumptie¹⁸.

Het is evident dat het erf van de akkers was afgescheiden door een hek of haag. Het bouwland rond het erf was aanvankelijk zeven bunders, zevenen vijftig roeden en tachtig ellen groot¹⁹.

Afbeelding 5-6 Maria van Huis en Chris van Ginkel voor hofstede Elsenburg, 1918

5.3 Architectuur en bouwkundige aspecten

De boerderij is gebouwd in een ruimte met akkers, omzoomd door de opgaande bomen van de aangrenzende lanen.

Uit de architectuur van de boerderij blijkt dat Joan Huijdecoper zijn prestige in de boerderij weerspiegeld heeft willen zien. Wellicht moest de hofstede als de kroon op zijn carrière worden beschouwd. Het type boerderij, het hallehuis, was in Nederland alom bekend. Het is een langwerpig gebouw waarvan het grote dakoppervlak onmiddellijk opvalt.

De bouwtekeningen zijn niet teruggevonden en de architect is niet bekend.

¹⁷ Wim Kroon (1926) verteld uit ervaring in de jaren 1940-1943

¹⁸ De drie kastanjabomen hebben er nog tot in 1945 gestaan, de walnotenboom tot in de jaren '50.

¹⁹ Het Utrechts Archief, ingang 34-1, Notarissen, nummer 1377, Ruilacte van het hoge land

Woonhuis

Het 'gezicht' van de boerderij is aangepast aan de status van de bouwheer. De voorgevel is, volgens het streven van die tijd, symmetrisch opgezet met drie traveeën¹. De middelste risaleert. Er zijn lisenen op de hoeken. De ramen zijn uitgevoerd als zes-ruits schuifvensters met getoogde bovenlichten. De ramen zijn symmetrisch ten opzichte van de deur aangebracht en voorzien van 'wenkbrauwen'. De luiken zijn met dubbele panelen uitgevoerd. Er zijn twee medaillons. Op de foto uit 1918, afbeelding 5-6, staat iets geschreven; waarschijnlijk ELZEN en BURG, De huidige opschriften ELSÉN en BURG dateren uit 1960². De deur met bovenlicht en 'levensboom' is nooit als toegang gebruikt. Het dagelijkse loopverkeer naar binnen en naar buiten vond aan de zijkant plaats. Zie afbeelding 5-7. Het non-gebruik van de voordeur is hier ondergeschikt gemaakt aan de architectuur van die tijd.

Het metselwerk is uitgevoerd in handvormsteen waalformaat met gesneden voegen. Aan de rechterzijde is de eerste steen gelegd met het opschrift 'De eerste steen gelegd door Joost Marinus Huijdecoper den 21 Maart 1870'. Zie ook het tekstblok op de volgende bladzijde.

Er zijn aanwijzingen³ dat het voorhuis van de boerderij afgedekt is geweest met een rieten dak⁴. De foto in afbeelding 5-6 toont een dak met Oudhollandse dakpannen zonder goot. De goot dateert dus van na 1918.

De foto's van de afbeeldingen 5-6 en 5-8 laten zien, dat de voor- en

Afbeelding 5-7 De werkelijke voordeur van de woning aan de noordoostzijde, foto C. Spelt (1948), 1981

Marinus Joost Huijdecoper (1860-1918)

Geboren te Maarsseveen 1 januari 1860.

Trouwt te 's-Gravenhage 23 oktober 1888 in de Wale kerk Cornelia Françoise Rasch, geboren te 's-Gravenhage 27 december 1863, dochter van Jacob Cornelis Rasch en Wilhelmina Adriana Roest.

Werd op:

21 November 1884 door Z.M. benoemd tot Surnumerair der (?) KroonDomein;
16 Januari 1888 door Z.M. benoemd tot Hoogstdezelfs Onder-Secretaris;
17 augustus 1888 door Z.M. benoemd tot Secretaris.

(Streekarchief Vecht en Venen, Maarsse, Geslachtregister van Huydecoper, Folio 244)
Z.M. was koning Willem III

achtergevel waren voorzien van versierde makelaars en geschulpte windveren. Aan de voorgevel kwam het lofwerk boven het dak uit.

De hoofdvorm en de detaillering van de boerderij zijn gaaf volgens het Monumenten Inventarisatie Project van de provincie Utrecht van 1985.

Achterhuis / stro- en hooiopslag

De inwendige constructie bestaat uit houten jukvormige gebinten, die op regelmatige afstanden achter elkaar zijn geplaatst. De horizontale balk van het gebint is voorzien van penen die door de verticale stijlen steken. Dat wordt een ankerbalk-gebint genoemd. De schuin tussen

¹ Tom Blekkenhorst, 2000, p. 30

² In 1945 waren de medaillons niet beschilderd. C. Spelt (1916) gaf de Maarsse huisschilder Grimm sr de opdracht om er ELZEN-BURG op de zetten. De heer Grimm wist zeker dat het een S moest zijn. Hij heeft zijn zin doorgedrukt. Hij heeft niet de koopcontracten, maar wel de geschiedenis aan zijn zijde gekregen

³ De heer C. Spelt (1916) heeft in 1945 een rand bestrating, breed 0,75 m, rond het voorhuis weggehaald. Deze kan nodig geweest zijn om het afstromende water van het dak op te vangen. Rond het achterhuis lag toen een dergelijke bestrating niet. Een tweede aanwijzing is dat de regenwaterafvoer van het voorhuis nu via een geïmproviseerde manier op de regengoot van het achterhuis afvoert.

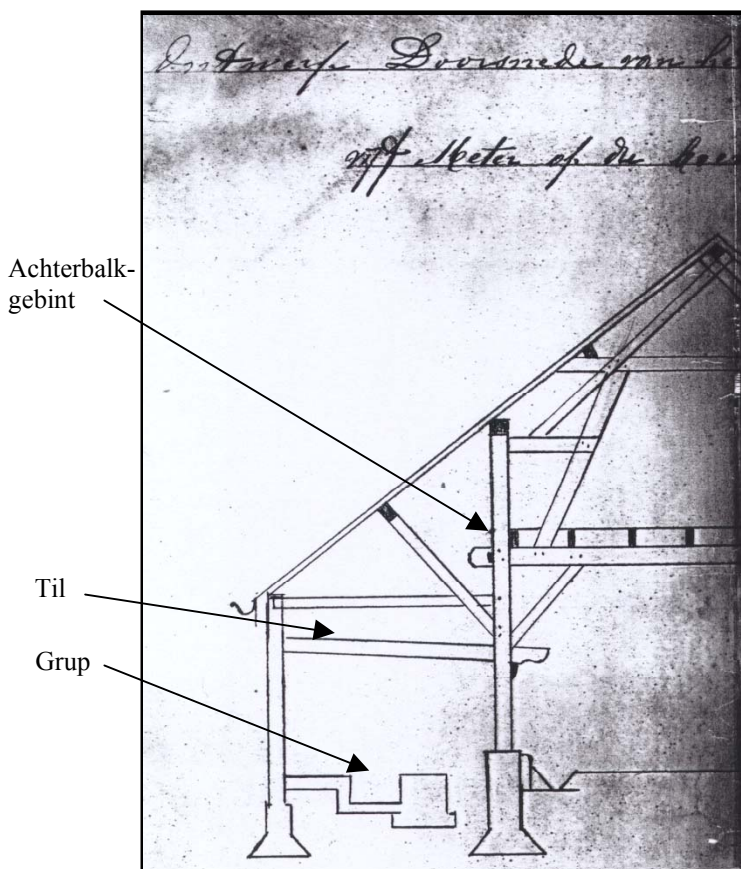
⁴ In Tienhoven aan de Looydijk 20 staat ook nog een boerderij met een dergelijke combinatie van dakbedekkingen van de familie Verhoef. Deze boerderij is van 1905.

ankerbalk en gebintstijlen geplaatste schoren of korbelen zorgen voor de stijfheid van de constructie. In de dwarsrichting ontstaat door deze gebintenconstructie een driebeukige ruimte. De stal is voorzien van gietstalen ramen.

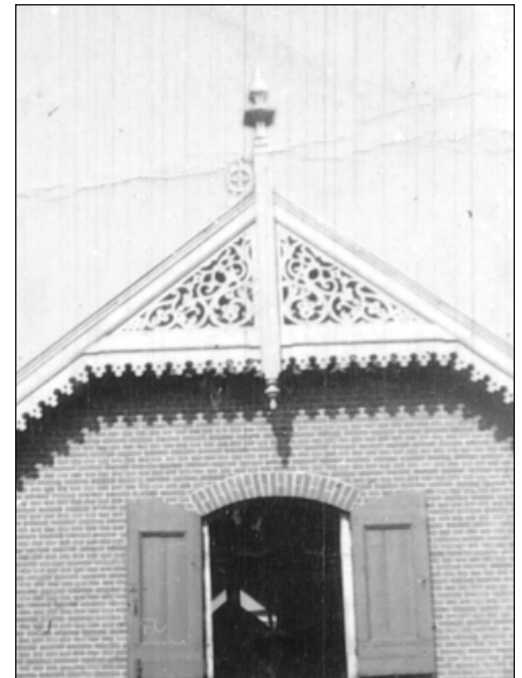
De schuur

Zoals aan de achterzijde van de wagenschuur nog is te zien, is de schuur oorspronkelijk in grote zogenaamd gepotdekselde planken uitgevoerd. Deze werden onderhouden met koolteer. De schuur is voorzien van gietstalen ramen.

De sokkel van circa 50 centimeter hoog is uitgevoerd in gebakken handvormsteen waalformaat. Ter plaatse van de varkensschuur is de muur opgetrokken tot onder het dak. Deze muur is aan de binnen- en buitenzijde gestukadoord. Het geheel is afgedekt met antracietkleurige oud Hollandse dakpannen. Evenals het hoofdgebouw moet de schuur voorzien zijn geweest van lofwerk.

Afbeelding 5-9 Fragment vergunningaanvraag verlenging koeienstal, 1906

Afbeelding 5-8 Versierde makelaar en gesculpte windveer aan het achterhuis; Foto J. van Ede (huisschilder), circa 1943

In de mestbak kan circa 70 kubieke meter mest worden opgeslagen. De bodem van de bak is met klinkers bestraat en voorzien van afvoergoten. De wanden zijn uitgevoerd in steens metselwerk van handvorm stenen waalformaat. De hoeken zijn voorzien van lisenen.⁵ De 'wangen' zijn twee stenen dik.

Dam met draaihek

De dam is, zoals de foto van afbeelding 5-6 toont, uitgevoerd in een gebogen vorm gemetselde verticale grondkeringen. De afsluiting was uitgevoerd met hekwerken en draaihekken van siersmeedwerk.

Bomen

De kastanjabomen hadden in de vorige eeuw reusachtige afmetingen en pasten bij de schaal van het landschap. Het 'ritme' van de bomen in de brandspuitlaan is in de kastanjes doorgezet.

⁵ Van Dale, Groot woordenboek der Nederlandse taal, 1976, Liseen is een pilastervormig uitspringende verticale muurbekleding; Hier is het een verdikking van het metselwerk.

5.4 De waterhuishouding

Lagen de akkers van het bouwland in het begin van de achttiende eeuw nog parallel aan de Klokjeslaan, nu liggen ze er haaks op. Vanaf de Klokjeslaan is dat goed te zien. Het kan zijn, dat de akkers zo zijn gericht na het ruimen van de landschapstuinen na de verkoop in 1813. Maar ook de bouw van de boerderij kan een goed moment geweest zijn om de oriëntatie van de akkers te wijzigen. De afstand die het water over het maaiveld naar de sloot aflegt wordt ermee verkort.

Het land voorbij de huidige Plesmanlaan, de 'weijlanden' lag veel lager. Er werd water ingelaten via de Timmermanslaan en de duiker onder de Diependaalsedijk. Dat stroomde naar achteren en liep daar over een dam heen. Als de Vecht hoog was, liep zo het water spontaan de polder in over de dam heen¹.

Bij de aanleg van de Dichterswijk zijn zoals te doen gebruikelijk ook rioleringen aangelegd. Deze draineren de omgeving. Hoewel wij niet over meetgegevens beschikken, gaan wij ervan uit dat de grondwaterspiegel ter plaatse van het weiland zich daaraan heeft aangepast. Dit wordt enigszins bevestigd door het gegeven dat de grondslag ter plaatse van de huidige moestuin van de boerderij niet meer zo 'nat' is als vroeger.

Ontwikkelingen in de markt (1860-1910)

In Amerika breidde het landbouwareaal zich uit en de mechanisering van de daar verrichte werkzaamheden gaven de stoot tot een sterke productieverhoging en prijsverlaging. Na het beëindigen van de Amerikaanse burgeroorlog in 1865 werd het spoorwegnet aldaar uitgebreid en vonden de overschotten hun weg naar de havens. Juist in die tijd zorgde de inzet van ijzeren stoomschepen voor capaciteitsvergroting en een scherpe daling van de transportkosten. De goedkope Amerikaanse granen kwamen daardoor in grote hoeveelheden op de Europese markt.

(J.A. de Jonge, AGN 1978 deel 13, p. 40)

Omstreeks de eeuwwisseling wordt de Europese landbouw gedwongen zich te moderniseren. Kunstmeststoffen en machines worden ingezet om de sterk groeiende vraag naar landbouwproducten te kunnen bijhouden.

(Tom Blekkenhorst, 2000, p.p. 18 en 24)

De veranderende marktsituatie maakte schaalvergroting en specialisatie noodzakelijk, waardoor akkerbouw plaats maakte voor veeteelt.

In onderstaande tabel is te zien dat in de eerste veertig jaar van het bestaan van de boerderij de ontwikkelingen in de akkerbouw landelijk achterblijven bij die in de veeteelt (getallen in miljoenen gulden).

Jaar	1860	1870	1880	1890	1900	1910
Akkerbouw	101	131	120	99	106	124
Veeteelt	168	201	235	226	239	382

In dezelfde periode neemt de Nederlandse export van koeien met circa 50% toe en die van varkens met 400%.

(J.A. de Jonge, AGN 1978 deel 13, p.p. 282 en 283)

5.5 Van graan naar varkens en melk (1892-1907)

Rond 1870 had men positieve verwachtingen over de ontwikkelingen in de markt van akkerbouwproducten. Er werd een landbouwer, Willem Soede, aangesteld als zetbaas. Terwijl de boeren in Nederland slapende rijk dachten te worden, lag aan de andere kant van de oceaan een bedreiging op de loer. Vanuit Amerika werd het mogelijk granen in grote hoeveelheden op de Europese markt te brengen. Zie ook onderstaande tekstblok. Een andere verandering was dat koeien niet meer zo nodig waren voor de mest, want er was kunstmest op de markt gekomen. En door de concurrentie werd verdere specialisatie een 'must'. Daarbij bleek de melkveehouderij en het varkensfokbedrijf betere perspectieven te bieden dan de akkerbouw. Uit de statistieken blijkt dat de bedrijfsvoering op hofstede Elsenburg slechts heel langzaam aan de veranderende markt werd aangepast.²

¹ Wim Kroon (1926)

² Streekarchief Vecht en Venen, Archief Maarsseveen, Landbouwerslagen 1870-1894; idem 1894-1904

Uit enkele bijlagen van de landbouwverslagen die de gemeente jaarlijks voor het rijk maakte, stelden wij de volgende tabel samen.

Cijfers over de bedrijfsvoering uit de beginjaren van hofstede Elsenburg																	
Naam landbouwer	Jaar	Veulend marrien die dragtig zijn	Paarden beneden de drie jaar	Overige paarden	Springstieren	Melkkoerien en melkvaarsen	Kalveren en pinken	Schapen	Varkens behalve biggen beneden twee maanden	Varkens geslagt beneden 't jaar	Bokken en Geiten	Kippen	Eendvogels	Roeden aardappels	Mudden aardappels	Roeden mangelwortelen	Mudden mangelwortelen
W. Soede	1870			1		14	-	49		2				140	25	180	250
	1871			1		20	7	9	1	1				200	20	150	140
	1872	1	1			20	6	4	6	2		25		120	14	-	
	1873	2	1		1	22	10	4	1	2		25		250	15		
	1874	-	2	1		21	5	3	2	2		30		150	30	40	40
	1875	-	2	1		21	4	4	2	2		20		200	50	-	-
	1876	-	-	2		20	7	6	2	2		30		130	20	-	-
	1877	-	-	2		20	7	9	4	2		25		175	37	-	-
	1878	-	-	1		22	6	9	10	2		30	5	180	15	-	-
	1879	-	-	1		25	8	8	2	2		30	6	200	16	-	-
	1880	-	-	1		23	7	-	4	5	2	30	-	180	25	-	-
	1881	-	-	1		23	7	10	2	5	-	20	-	130	25	-	-
	1886	-	-	1		26	10	7		6	2	50		200	40	70	70
	1887	-	-	1		26	8	9	6	2	1	50					
1888	-	-	1		28?	8	4	8	2	1	40		20a	25hl	8a	60hl	
F.J. Van der Geer	1891	-	-	1		24	6	7	5	2		40					
A. Verweij	1901	-	-	1	1	24	6	5	10		2	6					
	1904	-	-	1	1	19	13		32								

Willem Soede en zijn vrouw Reintje van Eck verbouwden aardappelen en soms twee soorten wortelen³. De verslagen geven geen cijfers over de verbouw van granen per landbouwer. Maar we nemen wel aan dat er circa vijf hectare graan verbouwd werd op Elsenburg. Van de bijna zes hectare bouwland werd namelijk gemiddeld 1,7 hectare (vermoedelijk de huidige weide) gebruikt voor de verbouw van aardappelen. En heel zelden werden wat voederbieten, zogenaamde witte- en mangelwortels, verbouwd voor eigen gebruik. Circa veertien hectares werden gebruikt als wei- en hooiland.

Willem en Reintje hadden één werkpaard en in de loop der tijd groeide het aantal koeien (inclusief melkvaarsen) van 20 naar 26 stuks. Daarnaast hielden ze 30 tot 50 kippen en ongeveer 7 schapen. Ze slachtten elk jaar twee varkens, waarschijnlijk voor eigen consumptie.

Volgens de bijlage bij het Landbouwverslag van de gemeente Maarsseveen verbouwden Ferdinand Jan van der Geer en Hendrika van Ginkel in 1891 geen akkerbouwproducten meer.⁴

Na het overlijden van Joan Huijdecoper in 1890 beraadde de familie zich op het toekomstig eigendom van de boerderij. Daarnaast heeft men ook wel de ontwikkeling in de markt gevolgd. Het houden van melkvee en varkens werd meer profijtelijk.

Tot dan toe was Joan waarschijnlijk de eigenaar van het vee. Er waren geen erfgenamen die het beroep van landbouwer of melkveehouder ambiëerden, want de volgende bedrijfsleider was niet alleen baas maar ook pachter. Dat wil zeggen, dat het eigendom van het vee over ging op Aart Verweij, die het bedrijf ging huren. Hij was veehouder. Dat betekende een nieuw beleid, zowel met betrekking tot het bestuur als ook in relatie tot de inhoudelijke bedrijfsvoering. De belangrijkste verandering hebben we nog niet vermeld. Het eigendom van het vastgoed kwam in handen van de oudste zoon van Joan, te weten jonkheer Mr Jan Elias Huijdecoper, Heer van Maarsseveen en Nigtevecht.

Uit de acte van splitsing van de nalatenschap van Joan Huijdecoper blijkt dat in die tijd het hoge land slechts bestond uit weiland⁵!. De omschakeling was dus in 1892 al gemaakt. Vermoedelijk heeft men

³ Streekarchief Vecht en Venen; Archief Maarsseveen, Landbouwverslagen, 1870 –1894, bijlagen

⁴ Streekarchief Vecht en Venen, Archief Maarsseveen, Landbouwverslagen 1870-1894; 1891, bijlage

zich in die tijd ook bezig gehouden met het vetmesten van runderen voor de slacht. Uit de landbouwverslagen van 1904 blijkt dat Aart Verweij 32 varkens had. Eerder waren dat er niet meer dan tien. Waar hij al deze varkens onderbracht is niet duidelijk. Het kan zijn dat hij daartoe de loods heeft dichtgetimmerd. Hij bezit dan 14 hectare weideland en 10 hectare hooiland.⁶ In 1906 komt men er toe de koeienstal te vergroten.

Op 2 juli 1906 geeft J. Roosendaal (opzichter)

'namens Jonkheer.Mr. J.E. Huydecoper van Maarsseveen en Nigtevecht de Burgemeester en Raadsleden van Maarsseveen kennis van het bouwen van vijf Meter ter verlenging van het achterhuis ingericht tot plaatsing voor vee op de boerderij Elzenburg volgens bijgaande tekening⁷

De vergunning werd verleend op 6 juli 1906. Voor de verlenging is de achtergevel afgebroken en vijf meter verder herbouwd, alleen niet in de oorspronkelijke steen. Gebruikt is machinaal gevormde waalformaat baksteen in plaats van de handvormsteen waalformaat. Voor de oostelijke buitengevel is waarschijnlijk de handvormsteen uit de oorspronkelijke achtergevel gebruikt. De westelijke gevel is evenals de achtergevel in machinaal gevormde steen opgetrokken.

Door de verlenging konden circa 10 koeien meer de winter op stal doorbrengen. Het aantal stallingplaatsen kwam daarmee op circa 35 uit. Waarschijnlijk is toen ook een grote zes-roedige hooiberg achter de koeienstal geplaatst. In afbeelding 5-10, jaar 1907, is te zien hoe het erf naar achteren toe werd verlengd.

Ook werd de ruimte voor het fokken van varkens flink opgevoerd van maximaal 16 naar circa 50 varkens. Daarvoor heeft men de wagenschuur aan de zijde van de paardenstal verlengd.

Op 18 juni 1907 geeft dezelfde opzichter J. Roosendaal kennis van de bouw. De vergunning werd de volgende dag gegeven door Burgemeester en Wethouders⁸. Er kwamen vier hokken voor elk acht varkens bij. Op de foto in afbeelding 5-11 verraadt de kleur van de dakpannen de uitbreiding.

De sokkel van de schuur is uitgevoerd in machinaal vervaardigde stenen. Bij gelegenheid van deze verlenging werd van de gehele wagenschuur het potdekselwerk vervangen door royale rabatdelen met groef en messing. Daarmee werd de totale schuur in één soort houtbeschoot uitgevoerd.

Voor de uitbreiding moest de moestuin worden opgeofferd.

Met de twee uitbreidingen en de bouw van de kolossale hooiberg was de omschakeling van akkerbouwbedrijf naar melkveehouderij met faciliteiten voor het fokken van varkens pas voltooid.

Jonkheer Mr. Jan Elias Huijdecoper, Heer van Maarsseveen en Nigtevecht (1853-1911)

Jan Elias werd op 5 januari 1853 geboren te Amsterdam. Promoveert op 4 juli 1879 en laat zich in Amsterdam inschrijven als advocaat. In 1881 wordt hij 'schoolopziende' te Loenen. Op 19 augustus 1886 trouwt hij te Roozendaal met Susanne Christina Maria Anthonia Luden, geboren 8 mei 1857. Jonkheer Mr. J.E. Huijdecoper werd door testamentaire beschikking van zijn vader (overleden 29 november 1890) Heer van Maarsseveen. Door testamentaire beschikking van zijn oudneef Mr. E. Huijdecoper van Nigtevecht is hem in 1883 de heerlijkheid Nigtevecht vermaakt. Toen werd hij tevens lid van de firma Huijdecoper en Diestein.

Jonkheer Mr. J.E. Huijdecoper van Maarsseveen en Nigtevecht werd: Lid van de gemeenteraad van Utrecht; 11 juni 1895 lid van de Staten van Utrecht; Augustus 1898 Stalmeester v.b.d. van H.M. de Koningin; 31 augustus 1898 Ridder van de orde van Oranje Nassau; 22 mei 1900 Lid van Gedeputeerde Staten van Utrecht; in 1898 Commissaris van de Nederlandse Bank.

Kinderen:

- 1 Joan, geboren te Utrecht op 20 October 1887 en in december 1887 in de Geertekerk gedoopt door Ds. Verhoef en ten doop gehouden door zijn grootvader;*
- 2 Louis, geboren te Utrecht op 14 januari 1889 en gedoopt in de Jacobikerk te Utrecht op 31 maart 1889 door Ds. Verhoef en ten doop gehouden door zijn grootmoeder;*
- 3 Henriëtte Suzanne geboren te Utrecht op 1 mei 1890 en aldaar overleden weinige uren na de geboorte. Zij werd in de familiekerk te Maarssen begraven op 5 mei 1890;*
- 4 Karel Joost Marie geboren te Utrecht op 1 juli 1893*
- 5 Jeanne Eliane geboren te Utrecht op 14 oktober 1900*

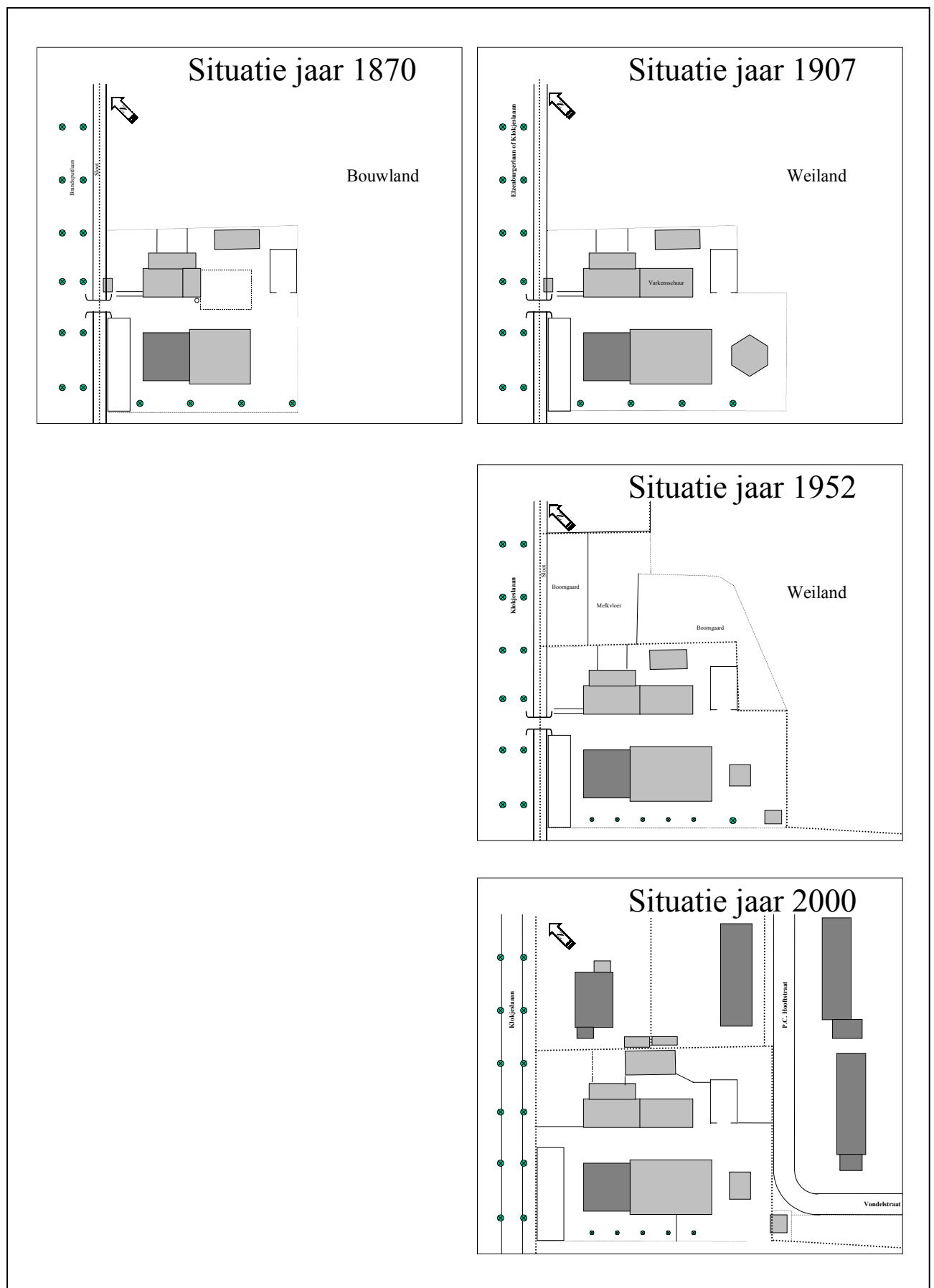
(Streekarchief Vecht en Venen, Maarssen, Geslachtregister van Huydecoper. Folio 237)

⁵ Het Utrechts Archief, ingang 34-1, Notarissen, inv.nr. 1301, no.103, Acte van splitsing van de nalatenschap van Joan Huijdecoper, jaar 1892

⁶ Streekarchief Vecht en Venen, Archief Maarsseveen, Landbouwverslagen 1870-1894; 1904, bijlagen

⁷ Streekarchief Vecht en Venen, Maarssen, Archief Maarsseveen 1818-1949, Bouwvergunning nr 9, jaar 1906

⁸ Streekarchief Vecht en Venen, Maarssen, Archief Maarsseveen 1818-1949, Bouwvergunning nr 25, jaar 1907

Afbeelding 5-10 Het erf van hofstede Elsenburg door de jaren heen

5.6 Van jonkheren, agrariërs en werk

De tabel hieronder geeft een overzicht van de 'hoofdrolspelers' op de boerderij.

Periode	Eigenaar Hofstede	Echtgenote	Woonplaats	Agrariërs
1870-1892	Joan Huijdecoper (1821-1890), Lid van de Eerste Kamer en landbouwer	Louisa Reiniera Jeanne Antoinette Ram (1827-1904)	Zeist en Goudestein te Maarsseveen	1870-1889: Willem Soede (1838) en Reintje van Eck, landbouwers; 1889-1892 ⁹ : Ferdinand Jan van der Geer (1834) en Hendrika van Ginkel (1833), tapper ¹⁰
1892-1912	Jan Elias Huijdecoper (1853.-1911), directeur administratiekantoor Nationale Schuld	Susanna Christina Maria Antonia Luden (1857)	Utrecht	1892-1913: Aart Verweij (1865) en Maria Ida Korver (1868), veehouders ¹¹ ;
1912-1942	Willem Schoenmaker (1862-1944), veehouder	Mede gezinshoofd: Jan van der Horst (tot 1917) ¹²	Hofstede Elsenburg Maarsseveen	1913-1942: Willem Schoenmaker (1862-1944), veehouder
1942-1944 1945-1946	Antonie Oskam Jzn, veehandelaar	Bartha Johanna de Weerd	Breukelen	1942-1944: Willem Schoenmaker, veehouder; 1945-1946: Cornelis Spelt (1916) en Anna Alida van Heemert (1920), veehouders
1946-1952	Jacobus Oskam en consorten, arts	Niet van toepassing	Amsterdam	Cornelis Spelt en Anna Alida van Heemert, veehouders
1952-heden	Cornelis Spelt en Anna Alida van Heemert, veehouders	Anna Alida van Heemert en Cornelis Spelt	Hofstede Elsenburg Maarsseveen	Cornelis Spelt en Anna Alida van Heemert, veehouders

Afbeelding 5-11 Luchtfoto van hofstede Elsenburg, 1951

⁹ Gezien het beroep van Van der Geer, tapper, verwachten we dat hij tijdelijk op het vee van Joan Huijdecoper paste

¹⁰ Streekarchief Vecht en Venen, Maarsseveen Bevolkingsregister wijk A ,1880-1890; idem 1890-1900; Diependaalsedijk A112 en A119; A120 was onbewoond.

De overlevering zegt dat Huijdecoper de boerderij voor zijn jongste zoon liet bouwen, omdat hij 'niet zou kunnen leren en wat later bleek ook niet zou kunnen boeren'.

Joan liet zich landbouwer noemen, maar in de praktijk zal hij zich met de boerderij niet zo intensief bemoeid hebben. Weliswaar was hij geen burgemeester meer, maar nog wel lid van de Eerste Kamer der Staten Generaal. Louise Ram, zijn echtgenote was vanaf het begin als vruchtgebruikster in feite de landvrouw van de boerderij. Het werk werd gedaan door een zetboer in loondienst. Dit laatste is nog niet door gegevens bevestigd. De boerderij werd in ieder geval ook niet verpacht. Het bezit van Joan, dat vanuit de boerderij beheerd werd, was in het begin vermoedelijk beperkt tot het hoge land en de weilanden daarachter.

De eerste zetboeren waren Willem Soede en zijn echtgenote Reintje van Eck. Zij kwamen uit Maarssen en waren toen respectievelijk 31 en 22 jaar oud toen zij op Elsenburg begonnen. Volgens de Burgelijke Stand van Maarsseveen vestigde Willem zich in mei 1870 aan de Diependaalsedijk nummer 112¹³. Hij beoefende het vak van landbouwer. Reintje volgde op 1 november van hetzelfde jaar, hoog zwanger. Op 1 december wordt hun eerste dochter, Jannetje, op de boerderij geboren. De Soedes kregen op Elsenburg acht kinderen, vijf zonen en drie dochters. De zonen waren Jan (4 mei 1872), Gerrit (13 april 1873), Evert (29 december 1874), Willem (8 juni 1879) en Cornelis (16 april 1881) en de dochters Jannetje (1 december 1870), Adriana (27 april 1877) en Reintje (26 mei 1886). Afbeelding 5-12 laat een merklap zien, die één van de wanden van de woning in die tijd moet hebben gesierd.¹⁴

Afbeelding 5-12 Merklap van Reintje van Eck, 1862, foto C. Spelt (1948), 2001

Uit 'Dienstbodeboeken' blijkt dat bij hen twee dienstboden en een knecht inwoonden. Daarnaast hebben wellicht meer hulpen en knechten die in de buurt woonden, de boerderij bevolkt. De tabel op de volgende pagina geeft een overzicht van het personeel dat op de hofstede woonde.

De familie vertrekt op 18 mei 1889 van Elsenburg en pacht boerderij 'Op 't Slijk' te Maarssen, een ander eigendom van Joan Huijdecoper!¹⁵

Een week daarvoor kregen ze al gezelschap van de familie Van de Geer, want die zouden hun opvolgers worden. Zo hadden zij de tijd om het vee van Joan Huijdecoper (naar het meest waarschijnlijk is) netjes over te dragen. Op 10 mei kwamen Ferdinand Jan van der Geer en Hendrika van Ginkel met hun drie zonen, Anthonie, Willem en Gerrit op de boerderij wonen. Ferdinand Jan en Hendrika zijn dan al 55 en 56 jaar oud, hun zonen wonen nog thuis en zijn respectievelijk 38, 33 en 26 jaar. Het bijzondere is dat Ferdinand Jan in de Burgerlijke Stand wordt aangeduid als tapper¹⁶. Een teken van ander beleid van de eigenaar Joan Huijdecoper? Misschien een tijdelijke oplossing. We weten het niet. Een jaar later echter, in 1890, overlijdt Joan.

¹¹ Streekarchief Vecht en Venen, Maarsseveen Bevolkingsregister Wijk A 1900-1923, Diependaalsedijk A106

¹² Streekarchief Vecht en Venen, Maarsseveen Bevolkingsregister Wijk A 1900-1923, Diependaalsedijk A106

¹³ Streekarchief Vecht en Venen, Maarsseveen Bevolkingsregister wijk A, 1880-1890; Dat de Burgerlijke Stand de boerderij aan de Diependaalsedijk situeert komt waarschijnlijk door het feit dat tot die tijd de toegang tot het land was gelegen aan de Diependaalsedijk recht tegenover het hek van het voormalige Elsenburg. Deze dam werd nog aangelegd door Jan de Witt omstreeks 1795.

¹⁴ De merklap is van mevrouw Soede, Straatweg 164, Maarssen

¹⁵ Alle kinderen werden boer of trouwden een boer. Jannetje trouwde een Van Eck en woonde te Nieuwebrug, Jan boerde in Nieuwer-sluis, Gerrit in Nieuwer-sluis, Evert in Vreeland, Adriana (Aagje) trouwde een Van de Bos en woonde in Nigtevegt, Willem volgde zijn vader "Op 't Slijk" op, Cornelis (Kees) kwam in Zoelen (De Betuwe) terecht, en Reintje trouwde met een De Kruiff in Maarssenbroek. Willem is de schoonvader van mevrouw Soede (1920). (Mevrouw Soede, boerenhofstede 'Op 't Slijk', Straatweg 164, Maarssen)

¹⁶ Streekarchief Vecht en Venen, Bevolkingsregister Maarsseveen wijk A, 1880-1890

Vestiging op de boerderij	Bewoners van hofstede Elsenburg	Geboortedatum	Geboorteplaats	Kerk	Beroep	Vertrek van de boerderij
	Willem Soede en Reijntje van Eck , Huizing: Lanen A 112					
1 nov. 1878	Annetje Bos	23 febr. 1850	Barneveld	N.H.	dienstbode	7 nov. 1882
4 nov. 1879	Johannes Antonius van Maanen	29 okt. 1843	Leersum	N.H.	<i>boerenknecht</i>	13 okt. 1886
3 jan. 1880	Maria Sophia de Rooi	9 febr. 1865	Utrecht	N.H.	dienstbode	2 jan. 1881
1 nov. 1882	Jannigje van den Broek	31 aug. 1862	Leersum	N.H.	dienstbode	17 apr. 1883
15 mrt 1883	Isabella van Munster	27 okt. 1858	Hagestein (Z.H.)	R.K.	dienstbode	21 nov. 1883
?? dec. 1883	Gerdina Antoinetta Wagenveld	30 sept. 1863	Leersum	N.H.	dienstbode	28 mrt 1886
5 dec. 1887	Maria van Ravenhorst	18 juni 1862	Woudenberg	N.H.	dienstbode	16 sept. 1889
13 febr. 1889	Celia Schoonderbeek	23 febr. 1878	Ede	N.H.	dienstbode	28 dec. 1889
	Ferdinand Jan van der Geer en Hendrika van Ginkel , Huizing: Lanen A 112					
25 sept. 1889	Reijkje Mujs	23 okt. 1856	Soest	N.H.	dienstbode	20 dec. 1889
18 dec. 1889	Willemijntje Wismeijer	14 sept. 1866	Laagnieuwkoop	N.H.	dienstbode ¹⁷	7 dec. 1895
	Huizing: Diependaalsedijk A119 ¹⁸					
19 nov. 1890	Jannetje van Beek	20 febr. 1869	Woudenbrg	N.H.	dienstbode	18 dec. 1891
28. dec. 1891	Marietje Schipper	26 sept. 1870	Tienhoven	H.H.	dienstbode	8 nov. 1892
	Aart Verweij en Maria Ida Korver Huizing: Diependaalsedijk A 119					
20 mei 1892	Willem Jacob van Vliet	15 mei 1868	Harmelen	N.H.	<i>knecht</i>	30 nov. 1894
1 juni 1892	Cornelia Snel	10 jan. 1861	Utrecht	R.K.	dienstbode	19 jan. 1893
5 dec. 1892	Sijtje Floor	22 okt. 1881	Ruwiel	H.H.	dienstbode	5 febr. 1894
21 mrt 1894	Jannetje Griffioen	8 febr. 1874	Ouder Amstel	H.H.	dienstbode	18 dec. 1894
1 dec. 1894	Alida Maria de Wit	10 nov. 1879	Waardenburg (Geld.)	N.H.	dienstbode	23 nov. 1895
26 nov. 1894	Antonie Terhorst	11 mei 1871	Vleuten	N.H.	dienstbode	23 nov. 1895
24 nov. 1895	Jan van der Kreeft	12 juni 1872	Maarsse	N.H.	<i>knecht</i>	25 nov. 1899
10 dec. 1895	Hendrica de Graaf ¹⁹	16 dec. 1876	Maarsseveen	N.H.	dienstbode	1 okt. 1902
24 nov. 1899	Jacobus Plooi	11 juli 1871	Soest	Chr. Ger.	<i>knecht</i>	19 febr. 1900
30 april 1900	Jan van der Kreeft	12 juni 1872	Maarsse	N.H.	<i>knecht</i>	21 febr. 1902
6 dec. 1901	Teunis Kooij	20 april 1884	Maartensdijk	N.H.	<i>knecht</i>	25 nov. 1902
25 sept. 1902	Hendrika Heek	12 aug. 1871	Ede (Gelderland)	N.H.	dienstbode	21 nov. 1902
11 mrt. 1903	Hendrik van Elst	18 maart 1882	Scherpenzeel	N.H.	<i>knecht</i>	29 okt. 1903
1 maart 1902	Gerrit Griffioen	21 sept. 1885	Maarsseveen	N.H.	<i>knecht</i>	15 dec. 1904
4 maart 1905	Johanna de Graaf	2 maart 1880	Maarsseveen	N.H.	dienstbode	26 nov. 1906
1 maart 1905	Evert Lagemaat	14 jan. 1878	Rhenen	N.H.	<i>boerenknecht</i>	11 mrt 1905
27 nov. 1911	Marretje van Eijk	2 maart 1890	Maarsseveen	N.H.	dienstbode	28 mei 1913
	Willem Schoenmaker Huizing: Diependaalsedijk A 119					
28 mei 1913	Maria van Huis ²⁰	27 juli 1880	Ruwiel	N.H.	dienstbode	16 mei 1917
28 mei 1913	Jannetje van Eijk	26 aug 1888	Breukelen	N.H.	dienstbode	[zie bld 60]
[zie bld 99]	Janna Sodaar	13 okt. 1895	Maarsseveen	N.H.	dienstbode	[zie bld 99]
31 juli 1914	Cornelia Theodora Johanna Josephina van Klooster	18 jan. 1897	Amsterdam	R.K.	dienstbode	25 nov. 1914
[zie bld 99]	Janna Sodaar	13 okt 1895	Maarsseveen	N.H.	dienstbode	4 dec. 1915
9 nov. 1915	Willemina Scheer de Groot	1 sept. 1894	Jutphaas	N.H.	dienstbode	23 jan. 1917
[zie M'vn 56]	Jannigje van Huis (gehuwd)	17 dec. 1882	Ruwiel	N.H.	huishoudster	9 juli 1918
8 mei 1918	Neeltje Ida van Huis	3 mei 1890	Breukelen	N.H.	dienstbode	7 mei 1920
26 jan. 1918	Peternella Staartjes	18 juli 1899	Maarsseveen	N.H.	dienstbode	[zie bld 50]
26 nov. 1919	Maria de Bruin	27 aug. 1902	Zuilen	N.H.	dienstbode	15 april 1920
28 mei 1920	Aartje van Schajik	4 nov. 1905	Papekop	N.H.	dienstbode	?
[DR 102]	Neeltje Verhoef	2 juli 1899	Maarsseveen	N.H.	dienstbode	20 dec. 1921
3 aug. 1921	Cornelia Goudkamp	5 mei 1900	Gouda	N.H.	dienstbode	26 nov. 1921
15 febr. 1923	Janna Alida van Schajik	29 mrt 1891	Papekop	G.K.	dienstbode ²¹	?

¹⁷ Streekarchief Vecht en Venen, Maarsseveen, Bevolkingsregister, boek 21, Dienstboden, 1880-1890, pagina 23

¹⁸ Waarschijnlijk genoemd naar het dichtstbij gelegen kadastrale vaste punt nummer 119

¹⁹ In 1902 getrouwd met C. Gielen (Mevrouw Elbertse, Binnenweg, Maarsse, en dochter van Hendrica)

²⁰ Trouwde met De Jager van café De Driesprong (daar stond een pianola) (Mevrouw Slinger, Kortelaan, Maarsse)

²¹ Streekarchief Vecht en Venen, Maarsseveen, Bevolkingsregister, boek 22, Dienstboden, D.B. 5, 1890-1923, pagina 32

De familie beraadt zich op het toekomstig eigendom van de boerderij. Joan heeft in zijn testament laten weten dat de boerderij eigenlijk bij Goudestein hoort. Hij geeft de toekomstige erfgenaam en eigenaar van Goudestein het recht de boerderij tegen taxatiewaarde over te nemen. Joan zal zich in zijn graf hebben omgedraaid, want niemand van de kinderen wenst van dat recht gebruik te maken²². De familie heeft kennelijk niet al te veel affiniteit met de boerderij en de wens van Joan wordt niet gehonoreerd. Hofstede Elsenburg wordt van Goudestein losgekoppeld. En Jan Elias, die goed woont in Utrecht, neemt door een acte van splitsing dit deel van de nalatenschap van zijn vader over. Hij betaalde er de taxatieprijs voor: f 33 000,-. In deze koop zaten een aantal percelen, die buiten het gebied van het voormalige landgoed Elsenburg lagen. Alles bij elkaar genomen koopt Jan Elias 22 hectaren, 34 aren en 30 centiaren.

Het beleid van Jan Elias met betrekking tot de boerderij wijkt in twee opzichten af van dat van zijn vader. Was het oude bedrijf nog een akkerbouwbedrijf waarbij de koeien in de eerste plaats werden gehouden voor de mest en waarbij Joan nauw betrokken was. Jan Elias houdt meer afstand tot het bedrijf en verpacht het. Bij de overdracht in 1892 blijken de akkers al omgevormd tot malse weiden, waardoor het karakter van het bedrijf al is veranderd. De koeien worden definitief niet meer gehouden voor de mest maar voor de melk. Daarom kiest Jan Elias als pachter een veehouder. Het gaat nu om de maximalisatie van de melkproductie. De veestapel houdt echter dezelfde omvang.

Op 21 mei 1892 kwamen Aart Verweij en Maria Ida Korver uit Kamerik op Elsenburg wonen. Ze namen hun drie jaar oude dochter, Jannigje mee. Op 27 februari 1893 werd nog een zoon, Jan, op Elsenburg geboren²³. In Maarssen hebben wij ook nog nabestaanden gevonden van één van de dienstboden van de familie Verweij. Van 1895 tot 1902 werkte Hendrica de Graaf op Elsenburg als dienstbode. Zie de tabel op de vorige bladzijde en afbeelding 5-13. Hendrica trouwde met Cil Gielen die voor de familie Verweij het gras kwam maaien. Cil Gielen werd later directeur van de plaatselijke landbouwcoöperatie.²⁴ In 1912, toen de Verweijen de boerderij verlieten huurden ze de boerderij met landerijen voor f 2 000,- per jaar.

Op 8 juni 1911 overleed Jonkheer Mr Jan Elias Huijdecoper, waarschijnlijk door een auto-ongeluk in Duitsland, op 57-jarige leeftijd. Zijn oudste zoon Joan, is dan 25 jaar oud. De twee nog levende zusters van Jan Elias woonden toen in Zeist, het dorp waar hun grootvader vandaan kwam.

Op 20 juni 1912 werden alle eigendommen van de Huijdecopers in Maarssen en Maarsseveen verkocht op een veiling. Hotel 'De Harmonie te Maarssen was de plaats van handeling²⁵. De eigendommen werden in percelen geclusterd geveild. Eén van de percelen had het 'Nommer 3':

'De kapitale boerenhofstede 'Elzenburg' bestaande uit voor eenige jaren nieuw gebouwd woonhuis met achterhuis (waarin veestalling), met schuur, loods, hooiberg, gemetselde mestbak boenhock erf tuin en uitmuntend weiland staande en gelegen aan de Elzenburgerlaan meestal genaamd de Klokjeslaan en den Diependaalsedijk,[...], samen groot zeven hectaren, acht en veertig aren zeventig centiaren!'

Afbeelding 5-13 Hendrica de Graaf, dienstbode van 1895 tot 1902

Afbeelding 5-14 Lina Brewé, dienstbode van 1923 tot 1927

²² Het Utrechts Archief, ingang 34-1, Notarissen, inv.nr.1301, no.103, Bijlage bij de acte van splitsing van 5 mei 1892

²³ Streekarchief Vecht en Venen, Bevolkingsregister Maarsseveen wijk A, 1890-1900

²⁴ Mevrouw Elbertse-Gielen van de Binnenweg, dochter van Hendrica, stelde een familiefoto ter beschikking waarvan in afbeelding 5-13 een detail is afgedrukt.

²⁵ Kadaster te Utrecht, Veilingakte 20 juni 1912, no.397, folio 49 recto vak 8

Dat behelst juist het hoge land (de voormalige Overplaats van buitengoed Elsenburg, exclusief de voormalige Papenakker)²⁶. Willem Schoenmaker, veehouder te Maarssen, biedt f 25 800,- en hij krijgt het toegewezen voor die prijs. Aan de koop zijn echter een aantal voorwaarden verbonden.

'[...] Perceel nummer 3 wordt belast met het onderhoud van de Klokjeslaan van af den Diependaalschendijk tot aan de Driehoekslaan, [...]'

Aan een gedeelte van perceel 'nummer 3', de huidige weide plus de grond waar Zorgcentrum Maria Dommer op staat (perceel 'nummer 2'), is een erfdiensbaarheid verbonden 'ten nutte van de buitenplaatsen Doornburgh en Goudestein':

'[...] Ten behoeve, immers tot gebruik en ten nutte van de buitenplaatsen Goudestein en Doornburgh [...] de erfdiensbaarheid gevestigd dat op een gedeelte dier percelen 2 en 3 nimmer eenige opstallen mogen worden aangebracht noch opgaande boomen geplant of iets daargesteld, waarden het uitzicht over dat gedeelte der percelen 2 en 3 kunnen worden belemmerd [...]'

Afbeelding 5-15 Boven: Janne van de Bunt 'de meid' en Wim Kroon. Onder: Jan Kroon, Willem Schoenmaker en Chris van Ginkel, 1942

Andere voorwaarden waren:

'[...] koopers zullen moeten overnemen die van perceel 3, de elektrische geleiding met bijbehorende lampen/ waaronder niet begrepen de lampen vroeger voor petroleum verlichting gediend hebbende voor vijftig gulden en tien vruchtboomen voor twintig gulden behooren aan den huurder van dat perceel, [...]'

De koper van perceel nummer 3 zal bovendien desgewenscht kunnen overnemen tegen betaling van honderd gulden de zolder en het wagenhok in de schuur aan den huurder van dat perceel behorende²⁷.

²⁶ Kadastale aanduiding: Maarsseveen Sectie A , de percelen 1537 (waaronder de huidige weide), 1538 (het erf) en 1539 (waar de vroegere twee vijvers lagen)

²⁷ Een wagenhok is een ruimte waarin het luxe rijtuig werd gestald, afgeschermd tegen vee en ander gevaar

Willem Schoenmaker bezat reeds een boerderij in Maarssenbroek. Deze was echter niet voorzien van stromend water en elektriciteit en daar zag Willem naar uit. Hij was ongehuwd en verteld wordt, dat zijn lichamelijke toestand het niet toeliet, dat hij werkte. Hij gaf echter heel goed leiding aan zijn personeel.¹ Chris van Ginkel (voor vele Maarssenezen ome Chris) functioneerde voor de buitenwacht als een soort zaakwaarnemer.² Schoenmaker verhuisde met vee en al naar de Klokjeslaan. Willem hield er een gezellige hoeveelheid personeel op na³. De foto in afbeelding 5-15 geeft daarvan een illustratie. De huishoudster staat er nog niet eens bij⁴. De tabel op pagina 46 geeft alleen al aan wie er op de hofstede woonden. De registraties van de dienstboden en knechten door de gemeente stopten in 1923.

**Afbeelding 5-16 Cornelis Spelt en Anna Alida van Heemert met hun kinderen
Cornelis en Zwaantje, 1952**

Van 1923 tot 1927 werkte op Elsenburg Karolina (Lina) Brewe. Zij kwam uit de staat Pruisen. Op 10 augustus kwam ze in Maarssen aan⁵. Ze was één van de vele dienstboden die destijds vanuit Duitsland in Nederland kwamen werken. Ze deed het huishouden, maar hielp ook mee met melken. Dat had ze al in Pruisen geleerd. Op 4 november 1927 trouwde ze met Maarssenaar Johannus Adrianus Smorenburg (Jan). Haar foto is afgedrukt in afbeelding 5-14.

Jan Kroon werkte er in de jaren 1938-1940. Wim Kroon, zijn broer, volgde hem op. 'De meid' Janne van de Bunt, molk samen met hen de koeien. In diezelfde tijd werkte Aagje de Bruin er als dienstbode.

Willem Schoenmaker hield 24 koeien op 7,5 hectare weiland. Volgens 'de norm' zouden dat er niet meer dan 15 kunnen zijn⁶. Toch redde hij dat, omdat hij wel hooi inkochte en schillen bijvoerde. De Maarssense jeugd verdiende een paar centen bij door schillen naar boer Schoenmaker te brengen⁷.

¹ Elly Slinger-de Bruin, Kortelaan 36, Maarssen. Aagje de Bruin (de moeder van Elly) en de grootmoeder van Elly (Maria van Huis) werkten op Elsenburg

² mr Wim de Kruif (~1920) te Zutphen, voorheen Emmaweg te Maarssen, en Henk Dolman (~1935) te Bolsward, voorheen Driehoekslaan te Maarssen.

³ Verweij deed het omgekeerde, hij betrof de boerderij van Willem Schoenmaker in Maarssenbroek (C. Spelt (1916))

⁴ De huishoudster sliep op zolder. Ons bekende huishoudsters waren Jo van de Bos en Cor van Ginkel. Willem Schoenmaker sliep in de bedstee in de woonkamer. Wim Kroon sliep 'op de til'. In de voorkamer verbleven tijdens de Tweede Wereldoorlog evacuees uit Zeeland, eerst een echtpaar en later een gezin van vijf personen; Schoenmaker was doof. Je moest alles opschrijven. Zijn kluis stond in de kast van de woonkamer (Wim Kroon (1926));

⁵ Het paspoort van Lina. Dat is in het bezit van Adrianus Friedrich (Ad) Smorenburg, haar zoon. Deze vertelde over zijn moeder.

⁶ Op een hectare kon men twee koeien het hele jaar rond houden. Een paard at voor twee koeien.

⁷ Nico van Tricht kan er nog smakelijk over vertellen.

Chris van Ginkel woog de schillen⁸. Hij betaalde contant anderhalve tot twee cent per kilo uit. Schillen van aardappelen brachten het meest op.

De kastanjabomen naast de hofstede waren in de jaren '40-'45 tot reusachtige proporties uitgegroeid. Om in brandstof te kunnen voorzien werd toen van elke boom één van de twee hoofdtakken afgezaagd.

Dat er toen weinig materialen beschikbaar waren bleek ook na het omwaaien van de grote hooiberg in 1943. Er was geen hout genoeg om de berg te herbouwen. Met de resterende materialen werd een kleinere vierkante hooiberg opgericht. Zie de foto's in de afbeeldingen 2-4, 5-10 (Situatie jaar 1952) en 5-11.

Als Willem Schoenmaker in 1942 zijn einde aan ziet komen, denkt hij er over om zijn boerderij te verkopen. Onverwacht dient zich een koper aan in de persoon van Antonie Oskam uit Breukelen.⁹ Deze gaf te kennen de boerderij te willen overnemen. Over de prijs waren ze het snel eens: f 20 000,-. Willem verkoopt echter niet het deel van het hoge land dat tegen de huidige Plesmanlaan aan ligt en waar vroeger de vijvers lagen. In plaats daarvan verkoopt hij wel een perceel in Maarssenbroek¹⁰. Het verkochte was nu groot zeven hectaren, achtendertig aren zeventwintig centiare. Schoenmaker huurt vervolgens de boerderij. Het transport vindt plaats op 13 november¹¹. Antonie

Afbeelding 5-17 Cornelis Spelt en Willem Kroon gooien het hooi in de hooiblazer; omstreeks 1985

Afbeelding 5-18 Menno Haars voert het hooi aan met de opraapwagen; omstreeks 1985

⁸ 'Ome Chris' was heel 'droog'. Omdat hij kaal was, had hij altijd een pet op. Alleen met bidden ging de pet af. (Wim Kroon (1926))

⁹ Op de boerderij Klein Gansenhoef aan het Zandpad woonde in 1942 de familie Spelt. Op dat moment hadden twee zoons aspiraties om boer te worden. Vader Spelt was dus op zoek naar boerderijen. Hij was juist bezig in de voortuin, toen hij vanuit Breukelen Antonie Oskam op de fiets zag aankomen. Spelt riep hem aan en vroeg hem of hij de boerderij Elsenburg van Schoenmaker voor Spelt wilde kopen. Twee uur later kwam Antonie terug en zei: 'Ik heb de boerderij voor mezelf gekocht en jij kan h'm van me huren'. (Verteld door J.T. Spelt (1915), broer van C. Spelt (1916))

¹⁰ Kadastraal kenteken: Perceel 1919 te Maarssenbroek.

¹¹ Kadaster te Utrecht, nummer 90, geregistreerd te Utrecht, vijf november 1942, deel 62, folio 82, nummer 952

Oskam overlijdt op 4 januari 1944. Op 15 november van het zelfde jaar overlijdt Willem Schoenmaker, 82 jaar oud.¹²

De familie Oskam verhuurt de boerderij vanaf november aan Cornelis Spelt.¹³ Cornelis trouwt op 19 april 1945 te Weesp met Anna Alida van Heemert¹⁴. Als zij na de bruiloft de boerderij willen betrekken, blijkt de boerderij bezet te zijn door een Duits peloton. De Duitsers hielden zich op terugtocht schuil onder de bomen van Goudestein terwijl de paarden

Afbeelding 5-19 Cornelis Spelt melkt zijn koeien machinaal, Foto C. Spelt (1948), 1981

Afbeelding 5-20 Cornelis Spelt zet op 25 september 1981 de laatste melk aan de weg, Foto C. Spelt (1948), 1981

op Elsenburg werden verzorgd.

De bruid is toen nog veertien dagen bij haar ouders in Weesperkarspel geweest, voordat zij op Elsenburg haar intrek kon gaan nemen.

Vanaf 1946 komt de boerderij te staan op naam van de erfgenamen van Antonie Oskam, Jacobus Oskam - arts te Amsterdam - en consorten. De financiële kant van de zaak werd behartigd door een notaris, die de familie Oskam rijk was en die in Barneveld woonde. Cornelis Spelt fietste elk jaar met f 1 200,- op zak naar Barneveld om er de huur te voldoen.

Cornelis Spelt roepnaam Kees, en Anna Alida van Heemert roepnaam Annie, krijgen drie kinderen. Aartje wordt in maart 1947 geboren, maar overlijdt veertien dagen later. Op 27 februari 1948 ziet Cornelis roepnaam Kees, het daglicht en op 28 februari 1951 volgt Zwaantje, roepnaam Zwani. 's Ochtends en 's middags stond de kinderwagen in het weiland, want koeien melken was voor Annie haar lust en haar even.

Op 15 december 1952 kopen Kees en Annie Spelt de hofstede met het deel van het hoge land, dat volgens het servituut uit 1912 niet bebouwd mag worden. Het overige deel van het hoge land is dan al bemachtigd door de Gemeente Maarsse om er de Dichterswijk op te bouwen. Welke invloed de ontwikkeling van de Dichterswijk op het boerenleven heeft gehad, wordt in de volgende paragraaf behandeld.

¹² Willem Schoenmaker ligt achter de Hervormde Kerk te Maarsse begraven. (Wim Kroon (1926)). Hij is geboren op 25 oktober 1862.

¹³ In die tijd was het in de landbouw gebruikelijk de huur van november tot november te laten lopen.

¹⁴ 'in gemeenschap van goederen'

Hooiberg bij Spelt blijft leeg na brand

Foto: Jan J. van Dijk, Maarssen.

Maarssen — In de nacht van 2 op 3 juli l.l. is er brand gesticht in de hooiberg van veehouder Spelt aan de Klokjeslaan. Ruim 41 jaar heeft veehouder Spelt zijn hooi netjes in de hooiberg gedaan om zo zijn vee dat op stal stond te kunnen voorzien van voedsel in de wintermaanden. Nu staan er nog vier hooiberggroepen achter de boerderij „Zwanenburg”, die in 1870 is gebouwd, wat op de achtergevel van de boerderij net boven de ingang van de stal terug is te vinden.

Veehouder Spelt vindt het onverantwoordelijk om na de brand nog hooi op te slaan in de hooiberg. De nu 71-jarige veehouder gaat het wat rustiger aandoen.

Bij de gemeentepolitie gingen we nog even na of deze de dader(s) heeft gepakt, die de brand veroorzaakt hebben. In diezelfde nacht zijn te zelfder tijd wel personen waargenomen bij de Maria Dommer, maar die bleken na verhoor niets met de brand te maken te hebben.

Afbeelding 5-21 Krantenartikel over brand in de hooiberg in 1987

Na de bouw van de wijk resteerden nog twee hectare, negentig are veertig centiare aan weiland bij de boerderij. Om de krapte aan grond op te vangen werd elders in het Lanenkwartier te Maarssen land bijgekocht en werden percelen in de buurt gehuurd.¹⁵

In 1987 kwam de boerderij nog in het nieuws omdat de hooiberg in brand vloog. De tekst in het krantenartikel in afbeelding 5-21 geeft aan, dat de brand waarschijnlijk is aangestoken en dat de hooiberg niet meer zal worden gevuld.

Na 56 jaar wonen Cornelis Spelt en Anna Alida van Heemert nog steeds met plezier op de boerderij. De veestapel bestaat uit vijf lakenvelder kippen.

¹⁵ Kadaster Utrecht, 1682/151, 193, 26 april 1961, Transportacte 'Het Grote Gras', groot 3 ha, 69 a, 40 ca

6 BOEREN BIJ 'ZWAAR WEER'

Oorspronkelijk figureerde de boerderij in een 'decor' van weilanden binnen de 'coulissen' van het hoog opgaande hout van lanen en landgoederen. Tijdens de wederopbouw echter werden in Nederland in hoog tempo nieuwe woonwijken uit de grond gestampt. Zo ook in Maarssen en Maarsseveen (de gemeente waarin de boerderij lag). Omstreeks 1950 verschijnen de eerste plannen en volgt de besluitvormingsprocedure. De boerderij wordt opgeofferd aan de woningbouw en de bewoners zouden elders een ander bestaan moeten gaan opbouwen. Gedurende het besluitvormingsproces speelt een erfdiensbaarheid, dat op de weide en de plaats van het zorgcentrum Maria Dommer niet gebouwd zou mogen worden, een complexe rol. De boerderij werd uiteindelijk in de wijk gedoogd door de bestemming ter plaatse te veranderen in agrarisch. Dit heeft aan de achterzijde van het erf een niet-geplande situatie opgeleverd. De Dichterswijk is aan de zijde van de boerderij en de weide nooit afgerond. Daarnaast heeft door de uitbreiding van het zorgcentrum in de jaren '90 het bouwvolume daar het karakter van een stedelijke wand gekregen. In de vorige eeuw zijn het 'decor' van de boerderij en de boerderij zelf door de besluitvorming van de overheid in stedenbouwkundig opzicht nog niet op elkaar afgestemd.

Volkshuisvesting Maarsseveen en Maarssen

Na de Tweede Wereld Oorlog werd ook in Maarssen hoge prioriteit gegeven aan de Volkshuisvesting. Het was tijdens het derde kabinet Drees. In nieuwbouw werd eerst voorzien op het grondgebied van Maarssen. Toen Maarssen veel meer woningen toegewezen kreeg bleek ook het grondgebied van Maarsseveen een logische volgende stap. Op 1 juli 1949 werden Maarssen en Maarsseveen samengevoegd. In 1950 volgt een plan voor uitbreiding voor het grondgebied van de voormalige gemeente Maarsseveen

Op 8 juni 1951 besluit de gemeenteraad de huisvesting op het grondgebied van Maarssen en het voormalige Maarsseveen in één plan aan te pakken. Men houdt er rekening mee, dat de bevolking van Maarssen toeneemt van 7800 naar 12000 à 13000 inwoners. Daarin voorziet het vigerende plan niet. Het aantal woningen moet verdubbeld worden. In afwijking van een in 1940 vastgesteld plan wordt met het oog op de riolering, de gehele uitbreiding van de woningbouw ten noordoosten van de kom ontworpen.

Ir E.J de Maar, architect en stedenbouwkundige te De Bilt krijgt de opdracht om een 'Plan in Hoofdzaak' en een 'Plan in Onderdelen' te ontwerpen

Deze dacht ter ontsluiting van de nieuwe wijk in het verlengde van de dr Arienslaan een nieuwe verbinding over de Vecht door het landgoed Doornenburg langs Bolenstein aan te leggen. Daar kwam veel oppositie tegen en dat voorstel heeft het niet gehaald. Na een lange procedure stelt de gemeenteraad op 24 februari 1955 het uitbreidingsplan vast.

(Streekarchief Vecht en Venen; diverse stukken)

6.1 Voortbestaan boerderij onzeker (1951-1981)

Na de Tweede Wereldoorlog werd de Volkshuisvesting van Maarssen geconcentreerd aan de noord-oostzijde van de kom. Daar ligt ook hofstede Elsenburg. Het voortbestaan van het bedrijf kwam op het spel te staan.

Het realiseren van een woonwijk vergt het ontwikkelen van 'Plannen in Hoofdzaak' en 'Plannen in Onderdelen'. Op democratische wijze tot stand gekomen, legitimeert men de uitvoering ervan.

De percelen van de boerderij vallen vanaf 27 februari 1951 binnen het 'Uitbreidingsplan in Hoofdzaak' van de Gemeente.¹

Op 10 mei 1951 koopt de Gemeente Maarssen na moeizame onderhandelingen met de familie Oskam het land achter de boerderij, groot 2 hectare, 28 are en 67 centiare, voor f 1,25 per vierkante meter.²

De weide tussen de boerderij en de Diependaalsedijk kocht zij niet. Waarschijnlijk omdat toen ook wel bekend was dat daarop niet gebouwd mocht worden, om het uitzicht vanuit Doornburgh en Goudestein te beschermen. Zie pagina 48. Pas 30 jaar later wordt de zekerheid rond de boerderij hersteld door het bestemmingsplan Maire Hofstede van 1981, zoals uit de volgende paragrafen zal blijken.

¹ Streekarchief Vecht en Venen, Gemeentearchief Maarssen 1939-1957, inv.nr.1, Notulen van de Raad 27 februari 1951

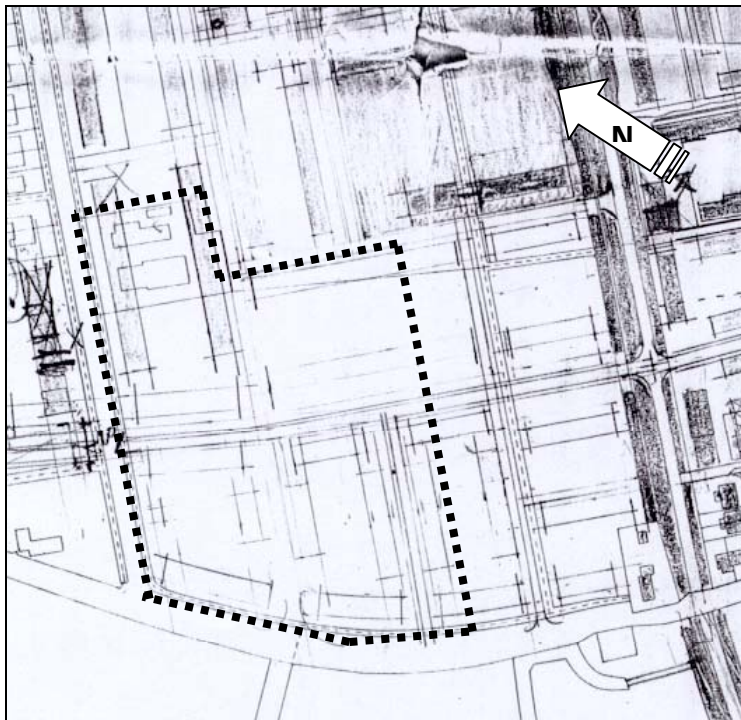
² Kadaster Utrecht, koopcontract

6.2 Servituut in de knel

Als stedenbouwkundige wordt ir E.J. de Maar uit De Bilt bij de planning van de Volkshuisvesting betrokken. Op 19 januari 1952 tekent hij de Schets 'Uitbreidingsplan in Onderdelen' S6-3³. Zie afbeelding 6-1.

Er komt ter hoogte van de huidige Royaardslaan een nieuwe verbindingsweg tussen de Klokjeslaan en de Dr Ariënslaan.⁴ De boerderij wordt opgeofferd, evenals de voornoemde erfdiensbaarheid om de weide vrij te houden van alle bebouwing. Daar komen nu middenstandswoningen en woningen voor beter gesitueerden. Ter hoogte van Doornburgh worden vijf flats achter elkaar gepland, haaks op de Dr Ariënslaan.

Notaris Vader informeert de Gemeente op 23 juni 1952 over de erfdiensbaarheid. Op 21 juli 1952 licht de Raadscommissie ter voorbereiding van het uitbreidingsplan het college van B&W schriftelijk in omtrent de gevolgen.

Afbeelding 6-1 Fragment Schets Uitbreidingsplan in onderdelen, ir E.J. de Maar, 19 januari 1952

'Bij brief d.d. 23 Juni j.l. heeft notaris Vader Uw college bericht dat een servituut rust op het perceel gelegen aan de Diependaalsedijk en de Klokjeslaan. Dit servituut houdt in, dat " nimmer enige opstallen mogen worden aangebracht noch opgaande bomen geplant of iets daargesteld, waardoor het uitzicht over dat gedeelte dier perceelen 2 en 3 zou kunnen worden belemmerd " (met de percelen 2 en 3 worden bedoeld de buitenplaatsen "Goudestein" en "Doornburgh".)

Ir de Maar heeft onze commissie medegedeeld, dat wanneer daartoe termen aanwezig zijn dit servituut onteigend kan worden.

Op grond van het bovenstaande adviseren wij Uw College beleefd bovengenoemde brief van Notaris Vader voor kennisgeving aan te nemen^{5 6}

De raadscommissie voor uitbreidingsplannen ontvangt op 15 oktober 1952 het uitbreidingsplan met Werkcomité van de Commissie voor de Vecht en het Oostelijk en Westelijk Plassengebied op het gemeentehuis. We geven hier de volledige tekst vanwege het bijzondere karakter van de bijeenkomst.

'[...] De heer de Jager (voorzitter van de commissie) heet de zojuist binnengekomen heren hartelijk welkom. Spreker deelt mede, dat het wel enige tijd heeft gekost voordat zij in gelegenheid gesteld konden worden van het plan kennis te nemen. Het verheugt spreker, dat thans dit ogenblik is aangebroken. Zowel de raadscommissie als ook de leden van de Vechtplassencommissie ijveren voor een verantwoord plan van uitbreiding voor de gemeente Maarssen. Spreker hoopt en vertrouwt daarom op een goede samenwerking.

³ Streekarchief Vecht en Venen, Gemeentearchief Maarssen 1939-1957, inv.nr.418

⁴ De Royaardslaan is in 1958 aangelegd.

⁵ Streekarchief Vecht en Venen, Gemeentearchief Maarssen 1939-1957, inv.nr.419

⁶ De schrijver vergist zich. Hij draait de kijkrichting om. Met de percelen 2 en 3 worden in werkelijkheid bedoeld de percelen, waar nu onder andere Huize Maria Dommer staat (2) en het hoge land (3). Doornburgh en Goudestein zijn lasthebbers (recht op uitzicht), de percelen 2 en 3 zijn lastdragers; Kadaster Utrecht: Veiling van het bezit van de Huijdecopers op 20 juni 1912

Ir. Loeff dankt de voorzitter voor zijn vriendelijke welkomswaarden. Maarssen ligt zijn commissie na aan het hart, getuige de welhaast voltallige opkomst van het werkomité (met baarden).⁷

Op de vraag van de Voorzitter deelt Ir. Loeff mede, dat hij geen bepaalde opmerkingen heeft te maken of vragen heeft te stellen. Ir. Loeff vindt een vruchtbare bespreking eerst mogelijk als de prent van het plan wordt getoond.

Voorzitter heeft hiertegen geen bezwaar mits de heren verklaren hierover niet met anderen te spreken. Nadat Ir. Loeff heeft verklaard de opgelegde "geheimhouding" te respecteren wordt de prent ter tafel gebracht.

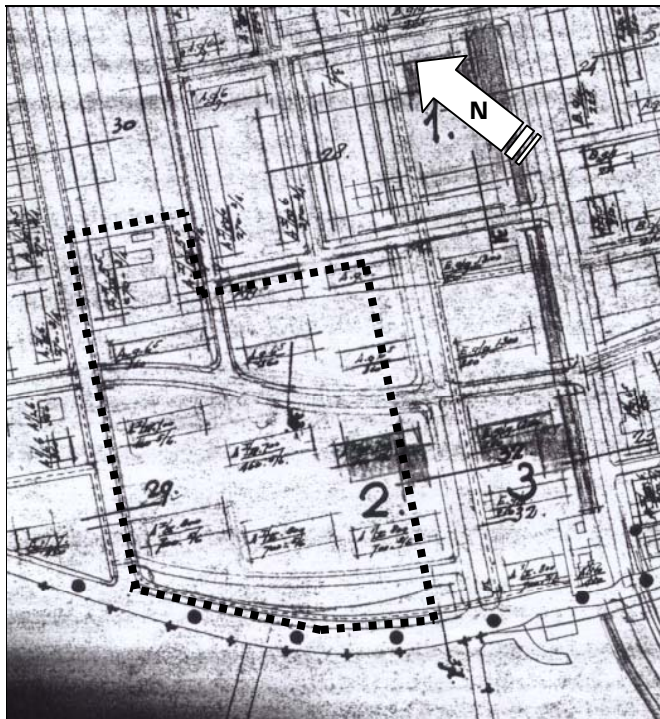
Op verzoek van Ir. Loeff houdt Ir. de Maar een inleiding over het "hoe en waarom" van het plan. [...]

Merkwaardig dat er bij de Maarssense gezagsdragers zo'n reserve bestond om het plan op tafel te leggen. Maar er volgt een levendige discussie en ir Loeff van het Werkcomité komt met het idee

'[...] een groenstrook langs de Diependaalsedijk te projecteren en de bouw aldaar ruimer te zien dan wordt voorgesteld. Hierdoor zal een stedenbouwkundig meer verantwoorde overgang verkregen worden van het grandioze van de oude Buitens naar de huidige villabouw. [...]

Nadat de heren van de Vechtplassencommissie vertrokken zijn besluit de commissie Ir. de Maar te verzoeken:

[...] de situering van de bouwblokken op het terrein grenzende aan de Diependaalsedijk nabij Doornburgh met inachtneming van een groenstrook langs genoemde dijk nader te bezien mede in verband met de reeds geprojecteerde bouw nabij de N.H. Kerk.⁸

**Afbeelding 6-2 Detail Uitbreidingsplan in onderdelen;
ir E.J. de Maar, vóór 16 september 1952**

voortbestaan van hun bedrijf. Ze zijn huurders, kunnen ze niet beter elders hun heil zoeken? Of toch maar zien te overleven?

De besluitvormingsprocedure van de overheid is nog niet begonnen. Er staat nog niets vast.

De stedenbouwkundige stuurt per brief van 27 oktober een aangepaste schets naar het College van B&W.⁹ Hij had het nieuwe plan waarschijnlijk al tijdens de vorige commissievergadering thuis klaarliggen, zo blijkt uit de ondertekening. Het plan is weergegeven in afbeelding 6-2.¹⁰ De opzet van de bebouwing is inderdaad wat ruimer en er is langs de Diependaalsedijk een groenstrook met wandelpad en een vijver vrijgehouden.

De Gemeente stuurt het plan op 14 november 1952 naar de provinciale Commissie voor Uitbreidingsplannen en andere Stedenbouwkundige Regelingen ter behandeling, De Gemeente acht daarvoor de tijd rijp omdat al met diverse instanties overleg is gepleegd. Ze eindigt de aanbiedingsbrief met de zin:

'Wij zullen een spoedige afdoening van ons verzoek zeer op prijs stellen.'¹¹

In huize Spelt heeft men 'de klok wel horen luiden' en vraagt men zich af, wat dit allemaal gaat betekenen. Kees en Annie Spelt zijn onzeker geworden over het

⁷ De notulist had wel humor!

⁸ Streekarchief Vecht en Venen, Archief Dienst Openbare Werken, doos 114, notulen 'Commissie ter voorbereiding van het uitbreidingsplan voor de gemeente Maarssen' 1952-1965; Bij de Hervormde Kerk waren ook villawoningen voor 'beter gesitueerden' gepland.

⁹ Streekarchief Vecht en Venen, Archief Dienst Openbare Werken, doos 114, map 'Notulen commissie uitbreidingsplannen 1952-1965'; notulen van 5 november 1952

¹⁰ Streekarchief Vecht en Venen, Gemeente archief Maarssen, inv.nr.419, Negen situaties voor een raadhuis (ingetekend in het uitbreidingsplan in onderdelen S6-3) door ir E.J. de Maar getekend op 16 september 1952 en genummerd S-15

¹¹ Streekarchief Vecht en Venen, Gemeente archief Maarssen 1939-1957, inv.nr.419

6.3 'Boze stormen mogen woeden'

De familie Oskam biedt Spelt de boerderij met het weiland te koop aan.¹² Dat was een stimulans om aan de Klokjeslaan te blijven boeren. Op 15 december 1952 wordt de koop gesloten. Spelt betaalt voor de twee percelen f 26 000,--.¹³

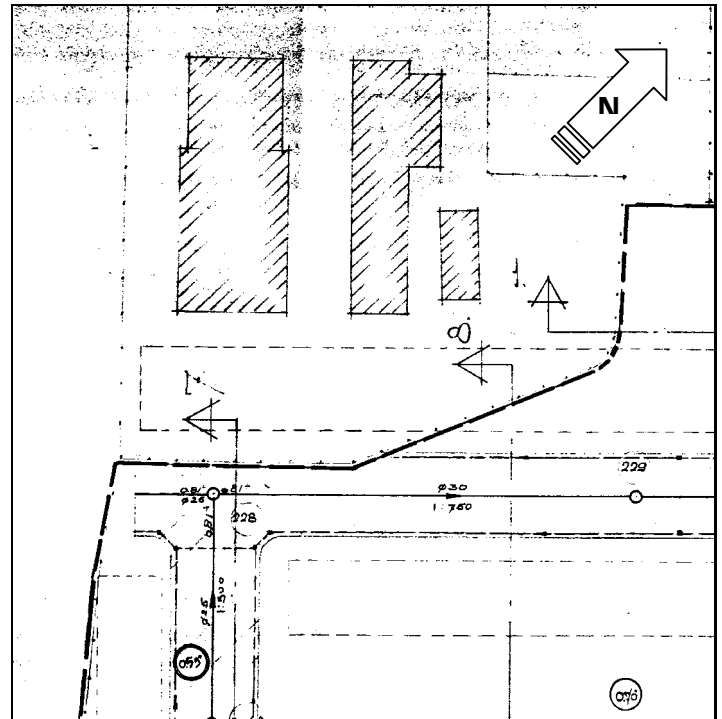
Cornelis Spelt hoopt erop, dat de Gemeente achteraf in het ongelijk wordt gesteld en de weide niet onteigend kan worden vanwege het servituut. Maar de kans dat er voor het huis toch gebouwd gaat worden is toch niet verwaarloosbaar. Als er woningen komen, dan is het een goede investering. 'Boeren we niet, dan toch een goed gevulde portemonnaie'.

De Gemeente gaat door met het verwerven van de grond rond de huidige Dr Ariënslaan.¹⁴

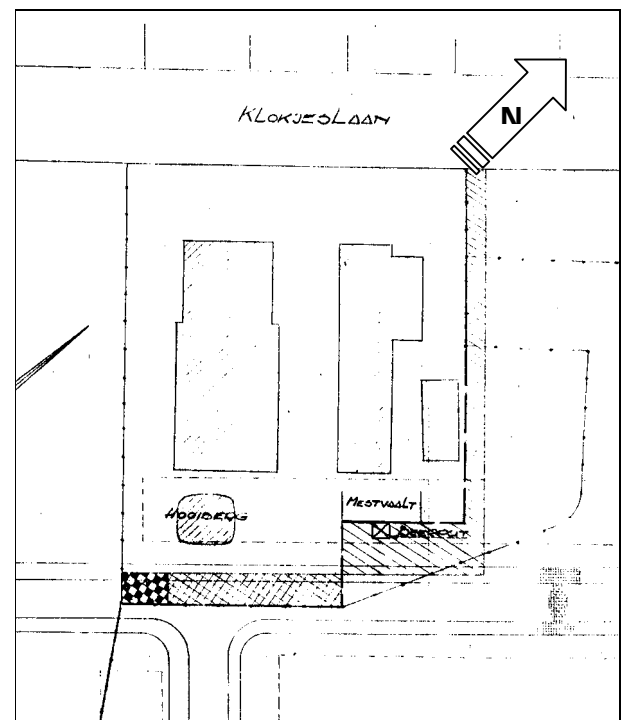
Na enige tijd reageert de provinciale commissie voor uitbreidingsplannen op de ingediende aangepaste schets van ir De Maar. Ze schrijft op 2 juni 1953 aan Burgemeester en Wethouders

'[...] Voorts dringen wij er bij het College met klem op aan het gebied ten noordoosten van de buitens aan de Vecht, begrensd door de Klokjeslaan en de Doornburgerlaan en tot aan de eerste ontworpen dwarsweg voor iedere bebouwing te vrijwaren teneinde het uitzicht op de buitens te bewaren. Onzes inziens is het weiland tegenover het buiten Doornburgh een ruimtelijk onmisbare tegenhanger van het genoemde buiten; eventueel zou wellicht bebouwing met één enkel landhuis nog aanvaardbaar zijn. [...] buitenplaatsen vormen namelijk als het ware het supplement op de woonwijk die ten noorden van de Diependaalsedijk zal verrijzen'¹⁵

De provinciale commissie noemt in haar brief het servituut zelf niet als argument, maar deelt kennelijk wel de motieven. Ze licht echter de hand met de breedte van de zone langs de Diependaalsedijk, die niet zou mogen worden bebouwd. Gaf het servituut aan dat de grenslijn net voor de hofstede langs liep, de commissie verlegt de grens naar het verlengde van de huidige Royaardslaan.

Afbeelding 6-3 Ruimtelijk 'conflict' in beeld
Fragment tekening 48315: Bouwrijp maken van het terrein; Technisch adviesbureau der Vereniging van Nederlandse Gemeenten; 18 november 1953

Afbeelding 6-4 Ruil van grond; Tekening Gemeentewerken, 28 mei 1954

¹² de boerderij met het weiland, kadastraal bekend onder Maarsseveen repectievelijk A1538 en A1992

¹³ Kadaster Utrecht, koopcontract d.d. 15 december 1952

¹⁴ Streekarchief Vecht en Venen, Gemeentearchief Maarssen, inv.nr.3, notulen van de raad 1953, 17 november 1953, punt 32a en punt 9

¹⁵ Streekarchief Vecht en Venen, Gemeentearchief Maarssen 1939-1957, inv.nr. 419

Hoewel het 'Uitbreidingsplan in Onderdelen' nog niet geheel is goedgekeurd, geeft de gemeente wel het groene licht voor het deel dat boven de geplande verbindingsweg ligt. Men heeft alleen de hofstede met de weide nog niet in bezit. Dat vindt de gemeente kennelijk slechts een detail.

Op 17 november 1953 geeft de gemeenteraad het krediet voor het bouwrijp maken van het land achter de boerderij vrij. Ook wordt besloten Cornelis Spelt f 4 960,- schadevergoeding te geven vanwege het voortijdig beëindigen van de pachtovereenkomst met de Gemeente.¹⁶

De Gemeente wil het terrein gereed maken tot aan de bestaande afrastering rond het erf van de hofstede. Een ontwerp voor het bouwrijp maken van het terrein laat dat zien.¹⁷ Saillant detail van de werktekening is evenwel dat de bebouwing, in afwijking van het uitbreidingsplan, een zestal meters in de richting van de Diependaalsedijk is doorgeschoven. Daardoor is nummer 2 van de P.C.Hoofstraat recht tegenover het erf van de boerderij komen te liggen. Zie de foto van afbeelding 2-3. Zou dit de reden kunnen zijn dat de provincie de tekening voor het bouwrijp maken mede heeft ondertekend? Pas twee jaar later, op 15 juni 1955, zou Gedeputeerde Staten het plan goedkeuren.¹⁸

Daarenboven moet Openbare Werken tot de ontdekking zijn gekomen dat het niet mogelijk is de de weg achter de boerderij volgens plan aan te leggen. Afbeelding 6-3 geeft het ruimtelijke conflict weer. Op 5 januari 1954 tekent Gedeputeerde Staten van Utrecht de tekening af. Men heeft er bij het tekenen van het uitbreidingsplan er kennelijk niet mee gerekend dat de hofstede zou kunnen blijven bestaan. De Gemeente geeft het groene licht om tot aan de afrastering van het erf te gaan.

C. Spelt (1948) herinnert zich nog, hoe een imposante grommende bulldozer vlak achter de hooiberg op de plaatsen waar de woningen zouden komen de grasmat open scheurde. De grond ter plaatse van de toekomstige kruipruimten werd door de bulldozer tot grote hopen opgestuwd. Voor de toekomstige wegen groef hij de cunetten. Deze werden later gevuld met zand. De rioleringen werden ingegraven door een 'dragline'

Terwijl men bezig is de weg achter de boerderij aan te leggen, komt Openbare Werken tot de ontdekking (zo doet men voorkomen), dat men niet over al het benodigde terrein kan beschikken. Vanaf dat moment treedt men pas in overleg met de eigenaar van de grond om het probleem tot een oplossing te brengen.¹⁹ Burgemeester en Wethouders schrijven in een brief van 28 mei 1954 aan de raad, dat

'Bij het opstellen van de detailtekeningen, nodig voor de uitvoering van bestek 8, behelzende het bouwrijp maken van het terrein tussen de Dr. Ariënslaan en de Klokjeslaan, bleek, dat twee wegen waarvan de aansluiting achter de boerderij van de heer C. Spelt Jr, is gelegen, gedoemd zullen zijn "dood te lopen", aangezien de gemeente voor genoemde aansluiting niet over voldoende terrein beschikt.

Het is duidelijk en behoeft naar de mening van ons College geen nader betoog, dat tengevolge hiervan een onhoudbare toestand zou ontstaan.

De enige wijze om uit deze impasse te geraken bestaat hierin, dat, de op de bij dit concept-besluit behorende kaart nader aangegeven terreinen gelegen aan de Noord-Oost zijde van de boerderij en aan de Zuid-Oostzijde, welke het eigendom van de gemeente zijn, geruild zouden kunnen worden tegen een terrein eveneens gelegen aan de Zuid-Oostzijde, welk terrein het eigendom is van Spelt voornoemd.²⁰

De brief wordt begeleid door een tekening, die is weergegeven in afbeelding 6-4. Onder een aantal voorwaarden heeft Spelt aan dit 'compromis' zijn goedkeuring gehecht. Voor elke vierkante meter ingeleverde grond achter de hooiberg krijgt hij er twee terug naast de boerderij.^{21 22}

Terwijl het graafwerk al in volle gang was, werd van 23 april tot 20 mei 1954 het nieuwe uitbreidingsplan voor het publiek ter inzage gelegd.²³ Zie afbeelding 6-5. Er werd een aantal bezwaarschriften in

¹⁶ Streekarchief Vecht en Venen, Gemeentearchief Maarssen, inv.nr.3, notulen van de raad 1953, 27 februari 1953, punt 10

¹⁷ Streekarchief Vecht en Venen, Gemeentearchief Maarssen 1939-1957, inv.nr. 464

¹⁸ Streekarchief Vecht en Venen, Archief Dienst Openbare Werken, doos 102; Map 'Uitbreidingsplannen , algemeen I', Overzicht van de krachtens artikel 20 der wederopbouwwet verleende bouwvergunningen

¹⁹ C. Spelt (1916)

²⁰ Streekarchief Vecht en Venen, Gemeentearchief Maarssen 1937-1957, inv.nr.4, Notulen van de Raad d.d. 28 mei 1954

²¹ De boerderij was niet het eigendom van de Gemeente. Het bouwrijpmaken was nog niet eens begonnen. Een locale aanpassing van het uitbreidingsplan was mogelijk geweest. Het is wonderlijk hoe het College door de veronderstelde dwang van het plan in een 'onhoudbare' situatie terecht komt.

²² De vermindering van ruimte achter de koeienstal zal er in 1967 toe leiden, dat in economische zin - een minder optimale - langwerpige hooiberg moest worden geplaatst. Zie afbeelding 5-10, situatie 2000

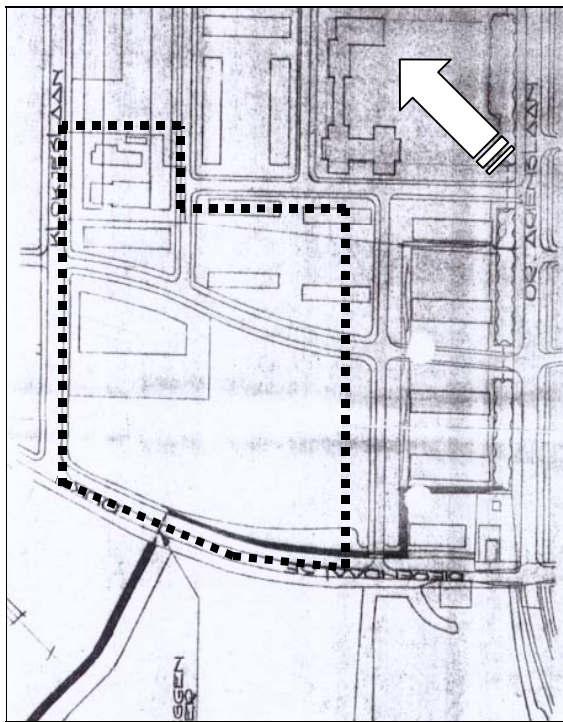
gediend. We troffen in het Streekarchief de bezwaarschriften van de volgende belanghebbenden aan²⁴:

- J.P. van Voorst van Beest, bewoner van Huize Doornburgh, refereert in zijn brief van 17 mei 1954 aan het totaal negeren van de eerder genoemde erfdienstbaarheid en schrijft onder meer over

'de aanranding van het natuurschoon in de geheele Gemeente Maarssen';

- Willem van Leusden bewoner van 'Het Klokje' aan de Diependaalsedijk schrijft in zijn brief van 18 mei 1954 onder andere

'De wandelaar, komend uit de richting van het Timmermanslaantje zal voor altijd dit unieke uitzicht bedorven zien en [...]';

Afbeelding 6-5 Fragment Uitbreidingsplan in onderdelen, ir. E.J. de Maar, mei 1954

- B.M. Royaards en H. Royaards, eigenaressen van de Buitenplaats Goudestein refereren in hun bezwaarschrift van 18 mei 1954 evenals de heer van Voorst van Beest aan het negeren van de gevestigde erfdienstbaarheid ten behoeve van de buitenplaatsen Goudestein en Doornburgh;

- Stichting "Commissie voor de Vecht en het oostelijk en westelijk plassegebied". Zij schrijft in haar brief van 19 mei 1954:

'[...] de bebouwing, die tegenover Doornburg is ontworpen, vooral die langs het eerste deel van de Doornburgerlaan in het geheel niet bij dit buiten passend. Tegenover Doornburg langs de Diependaalsedijk behoort naar onze mening een zeer breed terrein onbebouwd te blijven.'

- C. Spelt, Klokjeslaan 2, schrijft in zijn brief van 19 mei 1954:

'Uit het ontwerp tot herziening van het uitbreidingsplan, zoals dat thans ter inzage ligt, blijkt dat de percelen, kadastraal bekend gemeente Maarssenveen, in sectie A nrs 1538 en 1992, zijn bestemd voor de aanleg van plantsoenen, wegen en bouwterreinen.

Als eigenaar van deze percelen heb ik ernstige bezwaren tegen dit ontwerp, omdat ik mij er ernstig door benadeeld gevoel.

Bedoelde percelen worden voor agrarische doeleinden gebruikt. Wanneer aan het uitbreidingsplan uitvoering zal zijn gegeven, zal mijn boerderij door het verlies van weiland belangrijk minder rendabel zijn. Bovendien komt er dan een wanverhouding te bestaan tussen de grootte van de bedrijfsgebouwen en bedrijfsruimte enerzijds en de grootte van het overblijvende weiland anderzijds. Door de opdringende woningbouw is er geen ander weiland meer te krijgen.

Voorts zal de aanleg van een weg op zeer korte afstand van de hooiberg het brandgevaar belangrijk doen toenemen en remmend werken op een bedrijfsvoering, die geëigend is voor een boerderij.

Ik meen om deze redenen ernstig bezwaar te moeten maken tegen het ter inzage gelegde ontwerp en verzoek dan ook met klem aan bovenvermelde percelen een agrarische bestemming te verlenen.

²³ Streekarchief Vecht en Venen, Gemeentearchief Maarssen 1937-1957, inv.nr.419; Het originele plan hebben wij niet in de archieven teruggevonden. We vonden wel een foto ervan en ook een exemplaar, dat een fragment weergeeft ten behoeve van de aanleg van een duiker onder de Diependaalsedijk door (inv.nr. 588). De laatste gebruikten we voor afbeelding 6-5.

²⁴ Streekarchief Vecht en Venen, Gemeentearchief Maarssen 1937-1957, inv.nr.4; Notulen van de Raad d.d. 15 juli 1954, punt 13

Voor het geval aan dit verzoek door U niet voldaan kan worden, maak ik nog bezwaar tegen het ontwerp, omdat een te klein percentage van meergenoemde percelen is bestemd voor woningbouw, en dan nog van een zeer groot type. Meer dan de helft is bestemd voor plantsoen- en wegenaanleg.^{25 26}

Aangehaalde bezwaarschriften hadden onder meer betrekking op de hofstede met weide. In totaal werden er 22 bezwaarschriften ingediend, die meestal betrekking hadden op andere onderdelen. In de brief van Burgemeester en Wethouders aan de Raad, gedateerd 7 juli 1954, worden een aantal bezwaarschriften om juridische redenen niet geldig verklaard:

'Tegen dit plan (van uitbreiding in onderdelen) zijn binnen de daarvoor gestelde termijn, 22 bezwaarschriften afkomstig van particulieren en lichamen werkzaam op het gebied van bescherming van natuurschoon en historische monumenten ingebracht. De vraag rijst in dit verband wie wel en wie niet als belanghebbende in de zin van de Woningwet moeten worden beschouwd.

Uit een door ons ingesteld onderzoek is gebleken, dat de jurisprudentie het begrip "belanghebbende" beperkt tot eigenaren, erfpachters, huurders, gebruikers van de gronden, welke gelegen zijn in de belangensfeer van het plan. Hieruit volgt dat de bezwaarschriften van lichamen, welke zuiver ideële doeleinden nastreven, in hun bezwaren tegen het ontwerpplan niet ontvankelijk behoren te worden verklaard. Hetzelfde geldt intussen voor de personen, wier bezwaren van gelijke strekking zijn.²⁷

De bezwaren van W van Leusden en de Stichting Commissie voor de Vecht en het Oostelijk en Westelijk Plassengebied verklaart men, gezien het bovenstaande, niet-ontvankelijk. Esthetische bezwaren legden in de jaren '50 kennelijk alleen gewicht in de schaal als zij regelrecht te herleiden waren tot vermindering van economische waarde. Maar dat was niet de taal waarin de plaatselijke kunstschilder van de Klokjeslaan zich uitdrukte.

Met betrekking tot het bezwaarschrift van C. Spelt onderschrijven B&W het advies van de stedenbouwkundige, ir. De Maar:

'De boerderij op perceel A 1538 ligt thans reeds te midden van woningbouw. Handhaving van een boerderij ter plaatse, zoals adressant vraagt, is niet verantwoord. Voorts vraagt adressant, indien niet aan het verzoek wordt voldaan, een intensievere bebouwing aan te geven. Ook aan dit laatste dient niet tegemoet te worden gekomen. Het is evident dat de percelen van adressant op de duur door de gemeente moeten worden verworven, waartoe te zijner tijd onderhandelingen dienen te worden geopend.²⁸

Het is niet bekend in hoeverre de Gemeente ooit daadwerkelijk pogingen heeft gedaan zich de 'percelen van adressant' te verwerven.

De stedenbouwkundige adviseert naar aanleiding van de bezwaarschriften van de dames Royaards en de heer Van Voorst van Beest:

'[...] Inderdaad is het niet juist de door een particulier vastgelegde servituten zonder meer te ontzien. Van primair belang is de vraag of het ontworpen plan juist en goed is.

Het is niet te verwachten, dat de geringe inperking van het vrije uitzicht (voorzover door het servituut thans beschermd) een waardevermindering van de plaats tengevolge heeft, zodat op het verzoek niet dient te worden ingegaan.'

Het is verbazingwekkend met welk een autoriteit de stedenbouwkundige naar de Gemeente toe optreedt. Heeft de Gemeente ooit aan de stedenbouwkundige gevraagd, wat de criteria zijn voor een 'juist en goed' plan?

B&W schrijven de gemeenteraad naar aanleiding voornoemd advies op 7 juli 1954 het volgende:

²⁵ Streekarchief Vecht en Venen, Gemeentearchief Maarssen 1737-1957, inv.nr.4, bijlage bij raadsstukken van 15 juli 1954. Het origineel van deze brief is niet teruggevonden in het Streekarchief, wel een door de Gemeente overgetypt exemplaar.

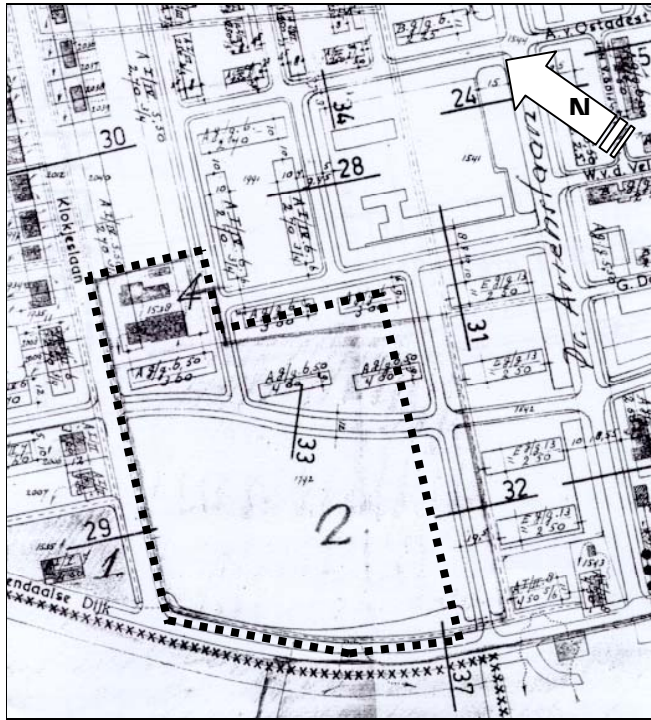
²⁶ Cornelis Spelt kan een profetische blik niet ontzegd worden: De hooiberg werd op 3 juli 1987 door vandalen in brand gestoken.

²⁷ Streekarchief Vecht en Venen, Notulen van de Raad van Maarssen van 15 juli 1954; brief van B&W aan de Raad van 7 juli 1954; De 22 bezwaarschriften hadden voor een groot deel betrekking op andere onderdelen van het plan dan de weide tegenover Doornburgh en Goudestein. Met name de aanleg van een weg over het terrein van Doornburgh deed veel stof opwaaien.

²⁸ Streekarchief Vecht en Venen, Notulen van de Raad van Maarssen van 15 juli 1954; brief van B&W aan de Raad van 7 juli 1954; Advies betreffende bezwaarschriften tegen uitbreidingsplan in onderdelen. van de stedenbouwkundige Ir. E.J. de Maar

'[...] betrekking hebbende op bebouwing van de grond langs de Diependaalsedijk voor Goudstein en Doornburgh, welk terrein belast is met een erfdiensbaarheid achten wij met de stedenbouwkundige van geen wezenlijke betekenis, aangezien het handhaven van een servituut, gevestigd ter bescherming van particuliere belangen, nimmer de ontwikkeling van de gemeente in de weg mag staan. Niettemin zijn wij, in afwijking van dit standpunt, van mening, dat er, gelet op het bijzondere karakter van de omgeving (de landgoederen Goudstein en Doornburgh), alle aanleiding toe staat de bijzondere bestemming, gegeven aan het perceel gelegen aan de Klokjeslaan naast boerderij "Elzenburg", te laten vervallen.'¹

'De bijzondere bestemming' slaat op een beoogd grootschalig 'complex' aan de Klokjeslaan.² Een handgeschreven aanvulling in de brief van B&W spreekt over 'bijzondere bebouwing aan de Klokjeslaan'.

Afbeelding 6-6 Detail Uitbreidingsplan in onderdelen ter visie in oktober-november 1954

De verbindingsweg tussen de Klokjeslaan en de Dr Ariënslaan en de woningen daaraan blijft dus gehandhaafd. Hetzelfde geldt voor de flats langs de Dr Ariënslaan. Realiseerde men zich, dat dit tegen de wens was van de provinciale commissie? Ir De Maar had daar kennelijk weinig respect voor.

De raadscommissie voor de uitbreidingsplannen beraadt zich op 9 september nogmaals over de bestemming van het resterende weiland en zij schrijft op 9 september 1954 aan Burgemeester en Wethouders bij punt f:

'De commissie meent dat t.z.t. met veel zorg bezien zal moeten worden op welke wijze dit gehele terrein als plantsoen zal worden aangelegd.'³

Intussen is het bouwrijpmaken al zo ver gevorderd, dat de gemeente op 17 september 1954 besluit de bestratingen aan te brengen.⁴ Dezelfde dag wordt de ruil met de Gemeente Maarssen van grond achter en naast de boerderij bij de notaris bekrachtigd in een acte van ruiling.⁵

Van 29 oktober tot 25 november 1954 ligt het ontwerp uitbreidingsplan opnieuw ter inzage op het gemeentehuis.⁶ Tegenover Doornburgh zijn haaks op de Dr Ariënslaan de dertien meter hoge flats (tegen de wens van de provincie in) gehandhaafd, evenals de verbindingsweg tussen de Klokjeslaan en de Dr Ariënslaan. Ten noordoosten van deze weg zijn eengezinswoningen gepland, evenals ter plaatse van de boerderij. Het boerenbedrijf komt niet in het plan voor.

Cornelis Spelt stuurt zijn eerdere bezwaarschrift met een nieuwe datum erop, opnieuw in. R. Plomp stuurt namens de dames Royaards een brief en refereert wederom aan het servituut. Ook de heer Van Voorst van Beest reageert opnieuw en herhaalt dat hij benadeeld wordt vanwege de gevestigde erfdiensbaarheid.⁷ De adviezen van de stedenbouwkundige zijn onveranderd.

¹ Streekarchief Vecht en Venen, Gemeentearchief Maarssen 1939-1957, inv.nr. 419

² In die tijd wordt in Maarssen ook wel gediscussieerd over het oprichten van een scholencomplex (HBS)

³ Streekarchief Vecht en Venen, Archief Dienst Openbare Werken, doos 114, map 'Notulen commissie Uitbreidingsplannen 1952-1965'

⁴ Streekarchief Vecht en Venen, Gemeentearchief Maarssen 1939-1957, inv.nr. 4 Notulen van de raad 1954, 17 september 1954, punt 15

⁵ Kadaster Utrecht, 1505/114, in bewaring genomen: 18 september 1954

⁶ Streekarchief Vecht en Venen, Gemeentearchief Maarssen 1939-1957, inv.nr. 419; Maarssen uitbreidingsplan in onderdelen

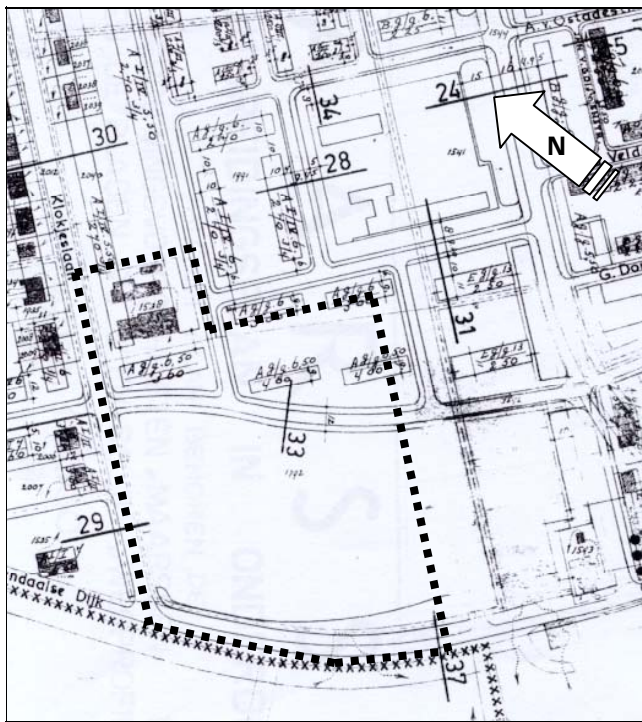
⁷ Streekarchief Vecht en Venen, Archief Dienst Openbare Werken, doos 114, map 'Notulen commissie uitbreidingsplannen 1952-1965'

Rond november 1954 wordt door de gemeente de huidige afrastering achter de boerderij geplaatst.⁸ De uitgang (maar nu naar de toekomstige P.C. Hoofdstraat) blijft. Het erf achter de boerderij wordt kleiner.

De gemeente legt in de vergadering van 24 februari 1955 de bezwaren naast zich neer. Geconstateerd wordt dat

'[...] Het plan heeft veel critiek ondervonden. Teneinde de bezwaren te ondervangen zijn evenwel geen constructieve bijdragen geleverd.[...]. Er is geen uitweg mogelijk'

De raad stelt het nieuwe plan vast, alsmede de bebouwingsvoorschriften en een schadevergoedingsverordening. De herziening van het plan van uitbreiding wordt tussen 1 maart 1955 en 14 maart 1955 ter visie gelegd. Alleen de 'bijzondere bebouwing' aan de Klokjeslaan is geschrapt.

Afbeelding 6-7 Detail Uitbreidingsplan in onderdelen na interventie van de Provincie; brief 5 mei 1956 aan B&W

goedgekeurd. De gedeelten waaraan wij onze goedkeuring onthouden zijn op één van de kaarten met potlood gearceerd.¹⁰

Tegenover de buitens "Goudestein" en "Doornenburg" is een plantsoen ontworpen. Wij menen dat een bestemming overeenkomstig het huidige gebruik de voorkeur verdient. Het uitzicht blijft dan evenzeer ongehinderd gehandhaafd en aan het bezwaar van C. Spelt wordt grotendeels tegemoetgekomen. Ook het aan de Diependaalsedijk gelegen terrein ten zuiden van het ontworpen plantsoen behoort onzes inziens voor bebouwing te worden behoed.¹¹

Op 24 februari 1956 wijzigt de gemeenteraad nog de bebouwingsvoorschriften bij het uitbreidingsplan in onderdelen, maar daar is geen nieuwe tervisielegging voor nodig.¹²

De bouw van de Dichterswijk is in volle gang als op 18 maart 1955 de raad besluit de -inmiddels bouwrijpe grond - grenzend aan de boerderij ook door te verkopen aan een aannemer. Het perceel recht achter de boerderij wordt verkocht aan N.V. Bouw- en Aannemings-Maatschappij Bakhuizen te Hilversum voor f 10,84 per vierkante meter bouwrijpe grond voor middenstandswoningen. Gedeputeerde Staten keuren op 15 juni 1955 het plan van Bakhuizen goed, hoewel het niet in overeenstemming is met het vigerende uitbreidingsplan in onderdelen.⁹

De grond ten noordoosten van de boerderij gaat voor f 10,41 per vierkante meter naar W. Elbertse te Maarssen, die daar eveneens middenstandswoningen wil bouwen. Het lijkt erop, dat de lokale aannemer een klein voordeel wordt gegund.

De provincie Utrecht reageert op het laatste plan, van afbeelding 6-6, met een brief d.d. 22 november 1955. Zij schrijven, kennelijk enigszins gepikeerd, een 'spoedbrief' voorafgaande aan hun definitieve oordeel:

'Wij wijzen U er reeds op dat het plan niet in zijn geheel door ons zal worden

⁸ Streekarchief Vecht en Venen, Gemeentearchief Maarssen 1939-1957, inv.nr. 464 (Bouwrijp maken)

⁹ Streekarchief Vecht en Venen, Archief Dienst Openbare Werken, doos 102; Map 'Uitbreidingsplannen', algemeen I, Overzicht van de krachtens artikel 20 der wederopbouwwet verleende bouwvergunningen

¹⁰ Deze kaart hebben we helaas niet teruggevonden in het Streekarchief Vecht en Venen en Het Utrechts Archief

¹¹ Streekarchief Vecht en Venen, Archief Dienst Openbare Werken, doos 114, map 'Notulen commissie uitbreidingsplannen 1952-1965'

¹² Streekarchief Vecht en Venen, Gemeentearchief Maarssen 1939-1957, inv.nr. 6, Notulen van de Raad 1956, agendapunt 18: Raadsbesluit

Het provinciaal bestuur van Utrecht brengt in een brief van 5 mei 1956 haar eindoordeel definitief naar buiten. Dit oordeel heeft met betrekking tot de bedrijfsvoering van de boerderij een nogal dubbelzinnig karakter.

Enerzijds wordt gezegd, dat de

- Bestemming van de grond (de percelen A1538 en A 1192) niet kan worden goedgekeurd, omdat

'dat de onderhavige bestemming tot "plantsoen" blijkbaar ten doel heeft het uitzicht op de buitens "Doornenburg" en "Goudestein" te bewaren;

dat de grond, waaraan deze bestemming is gegeven, wordt gebruikt als weiland, zodat, indien een dienovereenkomstige bestemming die bebouwing uitsluit daarop wordt gelegd, het beoogde doel eveneens wordt bereikt en het uitzicht op de buitens zeker niet minder aantrekkelijk zal zijn dan indien een plantsoenaanleg, met het daaraan onvermijdelijk verbonden kunstmatige, dit uitzicht zal beheersen;

dat dan tevens voor een belangrijk deel aan reclamants (C. Spelt) bezwaren wordt tegemoetgekomen;¹³

Op basis van deze tekst zouden wij concluderen dat de boerderij met bijbehorend land wordt behouden. Maar anderzijds wordt de verbindingsweg met de bebouwing aan de noordoost kant ervan goedgekeurd. Dat betekent dat de hofstede aan alle kanten zou kunnen worden ingebouwd.

De Provincie stelt het herziene uitbreidingsplan vast, maar onthoudt haar goedkeuring op een drietal punten. Welke dat zijn, is ons niet duidelijk. Alleen de kaart zou daar uitsluitsel over kunnen geven.¹⁴ Maar wij vermoeden, dat het onderdelen betreft tussen de Vondelstraat en de Diependaalsedijk.

Op 19 mei 1956 maakt het gemeentebestuur bekend, dat belanghebbenden die bezwaren tegen het plan bij de raad hebben ingediend tegen het besluit van Gedeputeerde Staten, bij de Kroon een beroep kunnen instellen. Cornelis Spelt gaat wederom in beroep, maar nu bij de Kroon.

Ondertussen wordt er achter de boerderij al flink gebouwd. Uit aantekeningen van landmeter Van Groningen blijkt, dat in mei de bouw achter de boerderij al zo ver gevorderd is, dat de dakpannen op het terrein klaarliggen en de funderingen van de schuurtjes gereed zijn.¹⁵

Op de plantekening van afbeelding 6-7 staan de nummers 2 tot en met 16 van de P.C. Hoofdstraat als één blok aangegeven. De werkelijke situatie was toen al zoals afbeelding 6-8 laat zien. De nummers 2 tot en met 16 van de P.C. Hoofdstraat bestaan uit twee woonblokken. De nummers 2 tot en met 8 zijn een paar meter naar achteren verschoven en circa zes meter in de richting van de weide. Op het laatste moment heeft men kennelijk nog ruimtelijk willen inspelen op de beperkte ruimte aan de overkant. Zie paragraaf 6.3.

Uit de afbeeldingen 6-3 en 6-4, interne tekeningen van de gemeente, blijkt dat er in 1953 al tekeningen bestonden, waarop het doorschuiven van het blok in de richting van de weide is gepland. Ook de Vondelstraat is daarop al enige meters in de richting van de weide verplaatst. Op de plantekeningen uit 1954 en 1956 van de afbeeldingen 6-6 en 6-7 is dat nog niet het geval.

Op 24 juli 1956 schrijft B&W aan Gedeputeerde Staten van de provincie Utrecht:

'Ten aanzien van C. Spelt, Klokjeslaan no.2, eigenaar van de boerderij "de Elzenburg" berichten wij u het volgende.

Adressant maakt bezwaar tegen verkleining van het oppervlak van de gronden, welke bij het bedrijf behoren, indien aan dit bezwaar niet tegemoet gekomen zou kunnen worden stelt belanghebbende voor het te bebouwen oppervlak te vergroten.

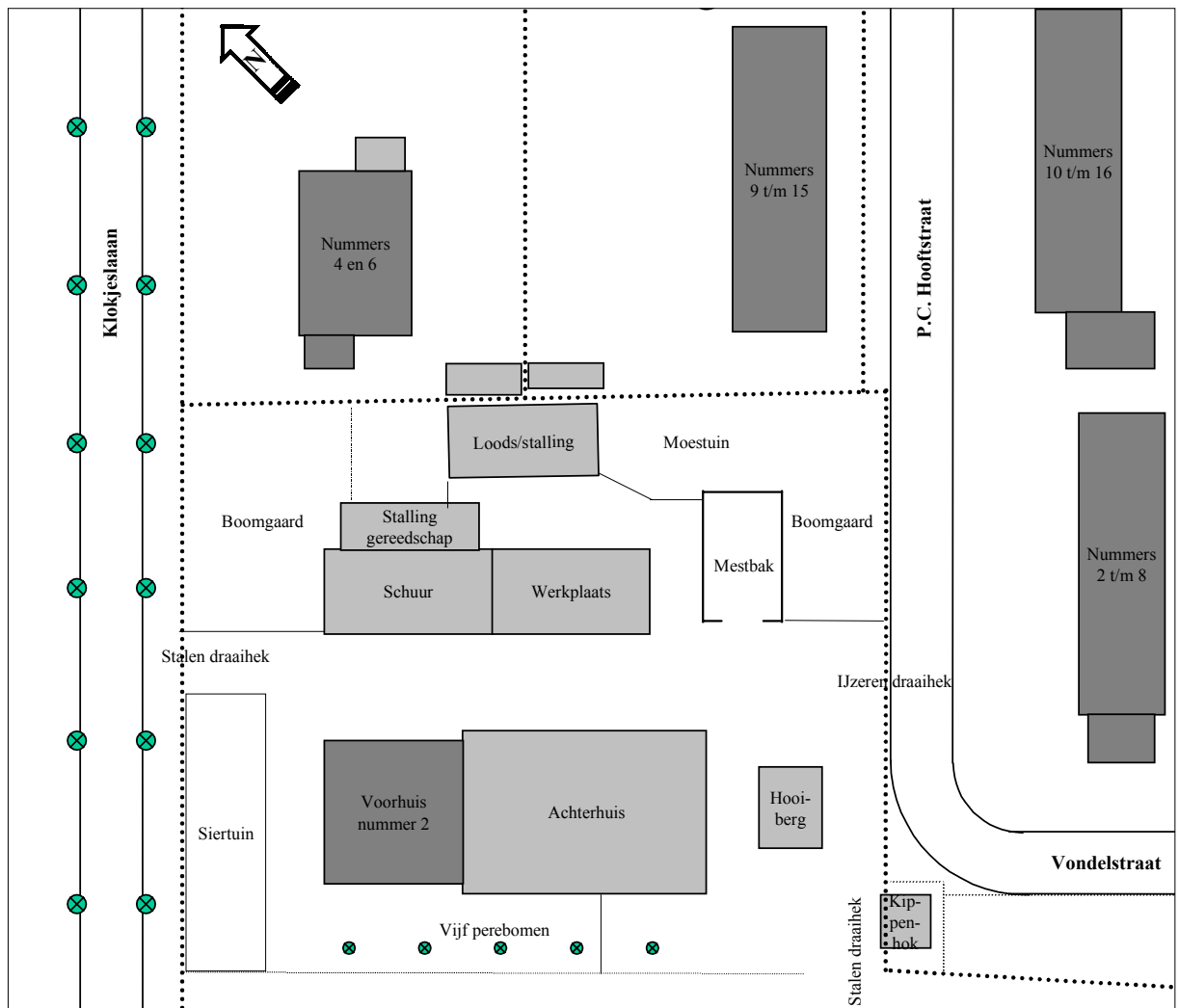
In verband met het feit, dat het voortbestaan van de boerderij temidden van de inmiddels ontstane woningbouw naar de mening van ons College niet verantwoord is, kan aan het eerste verzoek niet worden voldaan. Tegemoetkoming aan het tweede verzoek zou betekenen, dat de weide langs de Diependaalsedijk, welke nu voor plantsoen is aangewezen teneinde ruimtelijk afstand te bewaren

¹³ Ook hier blijkt, dat de Provincie het servituut inhoudelijk omdraait. Zij spreekt over uitzicht op de buitens. Het servituut spreekt over het uitzicht ten nutte van de buitens. De Provincie is dus door de Gemeente (ir E.J. de Maar) op een ander been gezet. Zie ook pagina 48.

Niet wordt als argument voor het behouden van het weiland gebruikt, dat een plantsoen een investering vergt en in de loop der tijd veel kosten aan onderhoud vergt, terwijl een agrarische functie via de belasting juist geld voor de overheid op behoort te brengen.

¹⁴ Deze kaart is niet teruggevonden. Ook niet in het archief van de provincie, dat nu is ondergebracht in Het Utrechts Archief

¹⁵ Kadaster, aantekeningen op het veldwerk 262 van landmeter H. Groningen, mei 1956

Afbeelding 6-8 Situatie van het erf van hofstede Elsenburg in het jaar 2000

tussen de buitens langs de Vecht enerzijds en de nieuwe bebouwing anderzijds, zou worden volgebouwd. Een dergelijke ontwikkeling achten wij ontoelaatbaar. Desgewenst zou belanghebbende zich op grond van de schadevergoedingsverordening tot de raad kunnen wenden.¹⁶

Op 15 mei 1957 verschijnen Spelt en twee vertegenwoordigers van de Gemeente (stedenbouwkundige ir E.J. de Maar en E.Ph. Veen, commies 1e klasse ter secretarie) in de vergadering van de Afdeling Geschillen van Bestuur van de Raad van State. Spelt voert aan

'[...] dat de boerderij en het weiland, uit agrarisch oogpunt gezien, één geheel vormen, wat over en weer hun waarde aanzienlijk verhoogt, omdat de waarde van de boerderij, omvattende huis en bedrijfsgebouwen, voor een gedeelte wordt bepaald door de onmiddellijke nabijheid van het weiland, evenals ook het omgekeerde het geval is; dat deze agrarische eenheid door het goedgekeurde plan wordt verbroken en het weiland, waarvoor het plan niet is goedgekeurd, veel minder rendabel zal zijn, omdat het zich dan als een eilandje te midden van de stedelijke bebouwing bevindt en niet meer onmiddellijk grenst aan een eventueel elders te bouwen boerderij, wat belangrijk hogere kosten van bedrijfsvoering mede brengt; dat de oppervlakte van bedoeld gedeelte dan zo klein is, dat het uit agrarisch-economisch oogpunt alle aantrekkelijkheid verloren heeft; dat, afgezien hiervan, verlies van bovengenoemde percelen ten gevolge zal hebben,

¹⁶ Streekarchief Vecht en Venen, Gemeentearchief Maarssen 1939-1957, inv.nr. 419

dat - ook al blijft een gedeelte buiten de bestemming voor wegen en woningbouw - zijn agrarisch bedrijf minder rendabel wordt, onder meer omdat er dan een bedrijf ontstaat, dat economisch te klein is; dat er bij handhaving van de boerderij een wanverhouding ontstaat tussen de grootte van de overblijvende weilanden en de omvang van de bedrijfsgebouwen en bedrijfsruimte en dat de aanleg van een weg op zeer korte afstand van de boerderij vooral remmend zal werken op de bedrijfsvoering; [...]¹

Toch kwam de Raad van State tot het oordeel, dat de door de gemeenteraad vastgestelde en door Gedeputeerde Staten goedgekeurde bestemming van het erf en de weide voor woningbouw en weg, in verband met de noodzakelijke uitbreiding van de stedelijke bebouwing der gemeente Maarssen uit stedenbouwkundig oogpunt juist moet worden geacht.

Voorlopige conclusie: De boerderij moet op den duur worden gesloopt!

In 1957 wordt de openbare weg van het Lanenkwartier gemoderniseerd. De Klokjeslaan werd van trottoirs en riolering voorzien. De gemetselde dam werd gesloopt en de gemeente plaatste een voor die tijd moderne afrastering van stalen palen met harmonicagaas.

In de besluitvorming rond de bestemming van de boerderij breekt een 'windstilte' aan van twee jaar. Uit de notulen van de raadscommissie voor de uitbreidingsplannen van 5 januari 1959, punt 4, blijkt onder het kopje 'Plan Ariënslaan', dat Gedeputeerde Staten zelf een oplossing zal aangeven voor de gronden, aansluitende aan eerdergenoemd niet-goedgekeurd gedeelte.

'[...] Uit vergelijking met het vigerende uitbreidingsplan in onderdelen springt in het oog dat de in dit plan geprojecteerde aansluitende bebouwing, alsmede de geprojecteerde verbindingsweg tussen de Klokjeslaan en de Dr. Ariënslaan komen te vervallen. Aldus zal het aantrekkelijk en zeer fraai uitzicht op de buitenplaats Doornburgh worden bewaard.

Na deze toelichting besluit de commissie te adviseren de raad voor te stellen het plan in ontwerp vast te stellen [...]²

De raadscommissie laat namelijk haar nieuwe grens voor de bebouwing vallen en respecteert opnieuw de grens die het servituut aangeeft. Dit is toch wel een heel onverwachte wending.

6.4 Veranderingen 'aan het firmament'

De inspanningen van het provinciaal bestuur - om de weide vrij van bebouwing te houden - zijn door twee ontwikkelingen op lokaal niveau gedwarsboemd.

De belangrijkste van de twee is, dat er in de jaren '50 in Maarssen behoefte ontstond aan een bejaardencentrum. En daartoe had men het oog laten vallen op de weide waarop het veelbesproken servituut lag. Dat blijkt ondermeer uit een notitie, die ir De Maar aan Burgemeester en Wethouders schreef. Op 27 mei 1957 oppert hij de mogelijkheid om op de wei van Spelt een bejaardencentrum van de Maria Dommerstichting te bouwen.³

Daarnaast veranderde het 'gewicht' van het servituut omdat het andere lasthebbers kreeg.

Goudestein was op 30 september 1955 al in handen van de gemeente overgegaan. En Doornburgh werd op 2 oktober 1956 verkregen door de Stichting van de Kanunnikessen van het Heilig Graf, die er hun klooster stichtten.⁴ De laatsten waren van dezelfde signatuur, namelijk Rooms Katholieke, als de initiatiefnemers van het bejaardencentrum

De voormalige lasthebbers hadden het servituut nog in de strijd geworpen tegen de bebouwing van de weide. Zie paragraaf 6.3. De nieuwe lasthebbers hebben het belang van het servituut uiteraard op hun eigen wijze gewogen. Dat blijkt onder meer uit een ambtelijk schrijven van 27 februari 1956 aan B&W, waarin wordt gesteld, dat de betekenis van het bezwaar van bebouwing van de vorige eigenaren is vervallen.⁵

¹ Streekarchief Vecht en Venen, Gemeentearchief Maarssen 1939-1957, inv.nr. 419; Beschikking van de Kroon: bezwaar C. Spelt ongegrond; boerderij (A1538) wordt woningbouw en wegen

² Streekarchief Vecht en Venen, Archief dienst Openbare Werken van Maarssen, doos 114, map 'Notulen raadscommissie uitbreidingsplannen 1952-1965'

³ Streekarchief Vecht en Venen, Gemeentelijk Administratiekantoor Inventaris deel II, vanaf 1.82, inv.nr. 327, Notitie

⁴ Kadaster Utrecht, Dagregister, deel 194 no.681, ruilacte

⁵ Streekarchief Vecht en Venen, Gemeentearchief Maarssen 1939-1957, inv.nr. 420

Het idee van de Maria Dommerstichting is in 1960 zover gerijpt, dat men op 5 september officieel aan de gemeente om principiële medewerking vraagt voor de bouw.⁶
 In de zitting van 28 oktober 1960 neemt de gemeenteraad het voorstel van B&W over om het verzoek van de Stichting Maria Dommer te belonen.⁷ B&W bevestigen dit in een brief aan de stichting, gedateerd 23 november 1960.⁸

De raadscommissie voor Uitbreidingsplannen bespreekt in haar vergadering van 16 november 1961 de wijziging van de bestemming van de gronden waarop het bejaardencentrum is geprojecteerd (onder de kop Plan in onderdelen Machinekade, punt 5).
 Inmiddels is er ook een Plan in onderdelen "Ariënslaan" in ontwikkeling. Het betreft het land aan weerszijden van de Ariënslaan ter hoogte van het voormalige hoge land. Het beoogde bejaardencentrum valt binnen het plan. De commissie bespreekt een schetsplan. Het verslag zegt onder punt J:

'[...] In het voorliggende schetsplan is echter de weide in zijn geheel als openbaar groen gehouden, met dien verstande, dat aan de Vondelstraat een bejaardencentrum is geprojecteerd.[...] Tevens besluit zij, teneinde ongewenste bebouwing tegen te gaan, te adviseren het vaststellen van een voorbereidingsbesluit te bevorderen, betrekking hebbende op de gronden, begrensd door de Diependaalsedijk, de Dr. Ariënslaan, de Vondelstraat en de Klokjeslaan.'⁹

Intussen zit de Stichting Maria Dommer niet stil. In een brief van 11 december 1961 bericht zij aan B&W, dat

'[...] het haar gelukt is op voorlopig koopcontract grond te verwerven voor de bouw van haar bejaardentehuis.

Het betreft hier een gedeelte van het terrein gelegen tegenover "Doornburgh", het land van de Heren C. Spelt Sr. en Jr.[...]¹⁰

Een half jaar later, op 8 mei 1962, richt de Stichting Maria Dommer zich in een brief tot B&W en verzoekt hen toestemming te geven tot het stichten van een bejaardencentrum op voornoemde grond.¹¹ Als bijlage zou een situering zijn bijgevoegd, maar deze hebben wij helaas niet in het Streekarchief kunnen vinden.

In de raadscommissie voor Uitbreidingsplannen geeft de ontwerper van het plan, J. Abma uit Amsterdam, op 29 mei 1962 een toelichting. In het uittreksel van de notulen van de raadscommissie staat:

'De heer Abma deelt aan de hand van een situatietekening mede, dat dit plan met de stedenbouwkundige is besproken. Men moet het geheel zien als afsluiting van de Dr. Ariënslaan, aldus spreker. Deze oplossing acht spreker landschappelijk wel verantwoord en aantrekkelijk. Het gehele gebouw werkt z.i. door de hoogte - n.l. 3 verdiepingen voor het hoofdgebouw en 2 voor de bijgebouwen - geenszins storend in de omgeving.[...]

Na woord en wederwoord concludeert de commissie,

'[...] dat zij zich met de situering van het bejaardencentrum, zoals die blijkt uit de overlegde kaart, kan verenigen, hoewel haar voorkeur uitgaat naar een situering langs de Vondelstraat, omdat in dat geval het uitzicht vanaf de Dr. Ariënslaan over de weide vrij zou blijven.'¹²

De laatste opmerking over het vrije uitzicht over de weide strookt met het standpunt dat de provincie in mei 1956 innam. Zie afbeelding 6-7. In de volgende vergadering wordt daar dan ook op teruggekomen. Het verslag van de raadscommissie van 16 juli 1962 vermeldt:

⁶ Streekarchief Vecht en Venen, Gemeentelijk Administratiekantoor Inventaris deel II, vanaf 1.82, inv.nr. 327, Brief

⁷ Streekarchief Vecht en Venen, Gemeentelijk Administratiekantoor Inventaris deel II, vanaf 1.82, inv.nr. 327, Notulen van de raad

⁸ Streekarchief Vecht en Venen, Gemeentelijk Administratiekantoor Inventaris deel II, vanaf 1.82, inv.nr. 327, Brief

⁹ Streekarchief Vecht en Venen, Gemeentelijk Administratiekantoor Inventaris deel II, vanaf 1.82, inv.nr. 327, Notulen raadscommissie

¹⁰ Streekarchief Vecht en Venen, Gemeentelijk Administratiekantoor Inventaris deel II, vanaf 1.82, inv.nr. 327, Brief d.d. 11 december 1961

¹¹ Streekarchief Vecht en Venen, Gemeentelijk Administratiekantoor Inventaris deel II, vanaf 1.82, inv.nr. 327, Brief d.d. 8 mei 1962

¹² Streekarchief Vecht en Venen, Gemeentelijk Administratiekantoor Inventaris deel II, vanaf 1.82, inv.nr. 327, Uittreksel uit de Notulen van de raadscommissie voor de Uitbreidingsplannen en andere Stedenbouwkundige Regelingen van 29 mei 1962

'[...] Spr. (de heer Niepoth)¹³ is niet enthousiast over het te stichten bejaardencentrum. Z.i. gaat de architect te ver door het overschrijden van de lijn van het uitbreidingsplan door het college van de Gedeputeerde Staten vastgesteld.[...]'¹⁴

In een brief van 14 augustus 1962 vragen B&W aan het college van Gedeputeerde Staten of er bedenkingen bestaan tegen het plan voor het bejaardencentrum.¹⁵ Met toepassing van artikel 20 van de Wederopbouwwet denkt men de vereiste bouwvergunning te verlenen. Ter verduidelijking stuurt men later nog een aanvullende tekening van de situatie na.¹⁶ De brief rept niet over een gebouw vlak voor de boerderij, de tekening laat dat wel zien. Zie afbeelding 6-9.

Eerst antwoordt de Provinciale Planologische Dienst Utrecht met een brief van 14 september 1962, geschreven door ir P. Kluyster, directeur van het bureau:

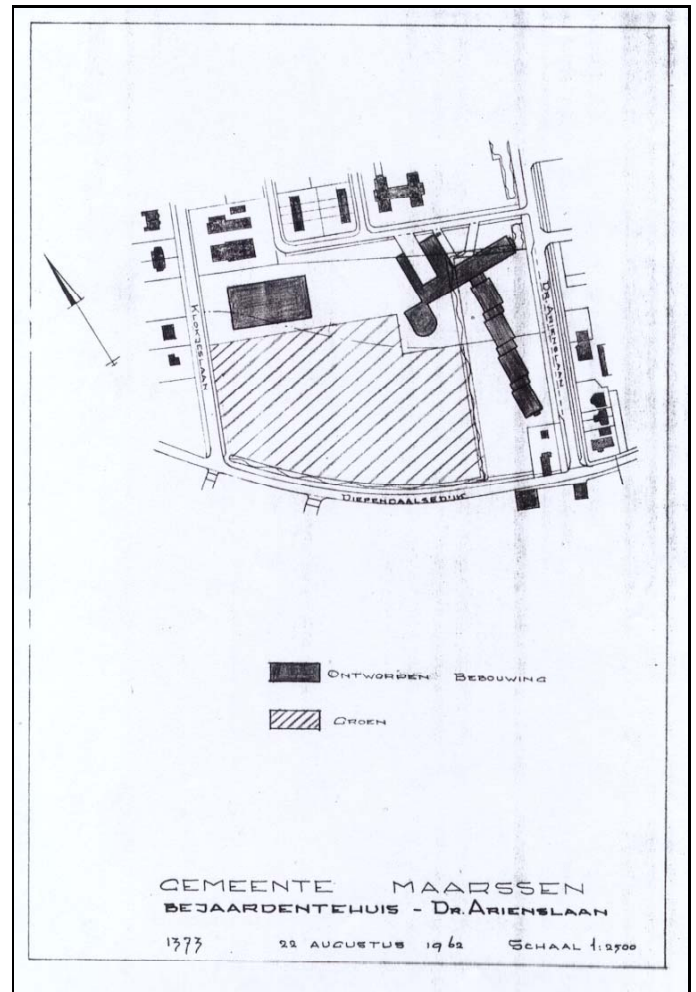
'[...] In principe acht ik de plaats voor het bejaardentehuis op een terrein langs de Dr. Ariënslaan tegenover Doornenburg zeer wel aanvaardbaar. De scheve ligging van het gebouwencomplex kan ik echter niet bewonderen, deze botst te veel met het omringende rechte wegenbehoop en zal ruimtelijk dan ook zeer onrustig en "gewild" aandoen.

Het ontworpen gebouw aan de kant van de Klokjeslaan acht ik niet fraai van ligging. Naar ik begrepen heb is het ook niet de bedoeling om dit aldus te situeren maar komt het meer noordelijk op de plaats van de hofstede. Daar zou ik mij wel mee kunnen verenigen.¹⁷

Na dit informele signaal, dat de provincie alleen nog discussieert over de oriëntatie van het gebouw, gaat men over tot de betaling van de benodigde grond. Het transport van de 60 are vindt plaats op 31 december 1962. De Stichting Maria Dommer betaalt Cornelis Spelt f 9,50 per vierkante meter.¹⁸

Op 7 januari 1963, beantwoordt het Provinciaal Bestuur van Utrecht pas de brief van B&W van 14 maart 1962 als volgt:

'In antwoord op uw nevenaangehaalde brief delen wij u het volgende mede.

Afbeelding 6-9 Bijlage bij brief van B&W aan de Provinciale Planologische Dienst van 29 augustus 1962

¹³ Stedenbouwkundige

¹⁴ Streekarchief Vecht en Venen, Gemeentelijk Administratiekantoor Inventaris deel II, vanaf 1.82, inv.nr. 327, Notulen van de vergadering van de raadscommissie voor de Uitbreidingen en andere Stedebouwkundige Regelingen, d.d. 16 juli 1962

¹⁵ Streekarchief Vecht en Venen, Gemeentelijk Administratiekantoor Inventaris deel II, vanaf 1.82, inv.nr. 327, Brief d.d. 14 augustus 1962. Het is mij nog niet duidelijk wat het plan 'Vechtenstein' te maken heeft met het bejaardencentrum. Daarvoor moet de map 'Vechtenstein' nog worden doorzocht. dit geldt eveneens voor de map 'Plan dr. Ariënslaan'. Daarin zitten misschien nog tekeningen of plattegronden.

¹⁶ Streekarchief Vecht en Venen, Gemeentelijk Administratiekantoor Inventaris deel II, vanaf 1.82, inv.nr. 327, Brief d.d. 29 augustus 1962 met tekening d.d. 22 augustus 1962, schaal 1:2500

¹⁷ Streekarchief Vecht en Venen, Gemeentelijk Administratiekantoor Inventaris deel II, vanaf 1.82, inv.nr. 327, Brief d.d. 14 september 1962

¹⁸ Kadaster Utrecht, Transportacte 1736/69-86

Naar ons aanvankelijk inzicht bestaat in beginsel tegen de bouw van een bejaardentehuis op het perceel A nr. 1542 uit planologisch oogpunt, geen bezwaar bij ons college. De situering van het gebouw, zoals aangegeven op de bij uw nevenvermelde brief gevoegde tekening, achten wij echter weinig geslaagd. De gekozen scheve ligging past slecht in het rechte stratenstramien als ontworpen in het vigerende plan van uitbreiding in onderdelen, zodat het gebouwencomplex ruimtelijk gezien, onrustig en gewild zal aandoen.

Tengevolge van de voorgenomen bouw zal de weg profiel 33, alsmede een loodrecht daarop ontworpen weg, niet kunnen worden gerealiseerd. De bouw van een bejaardentehuis op het onderhavige perceel, alsmede de ons uit ingewonnen ambtsberichten gebleken verdere voornemens met betrekking tot een "cultureel centrum" aan de Klokjeslaan in hetzelfde gedeelte van uw gemeente, zullen ongetwijfeld een belangrijke ingreep betekenen in de uiteindelijke vormgeving van de stedenbouwkundige afronding van de onderhavige wijk.

Wij menen daarom dat, alvorens omtrent de aanvaardbaarheid van een bouwplan voor een bejaardentehuis op het in geding zijnde perceel door ons een definitief oordeel kan worden gevormd, door middel van een ontwerpherziening van het plan van uitbreiding in onderdelen, een voldoende inzicht moet kunnen zijn verkregen in de toekomstige stedenbouwkundige ontwikkeling van dit deel uwer gemeente.

Te dien einde nodigen wij u uit een zodanige ontwerpherziening zo spoedig mogelijk aan de commissie van de provinciale planologische dienst voor de uitbreidingsplannen en andere stedenbouwkundige regelingen aan te bieden. Wij zullen bevorderen dat dan, ter bespoediging van de afdoening omtrent een zodanige herziening, de zgn. "kleine commissie" zal adviseren.¹⁹

De Provincie wil dus een plan zien, dat de afronding van de Dichterswijk ter plaatse van de weide vormt. In de raadscommissie van 7 januari 1964 wordt nog het uitbreidingsplan in onderdelen 'Dr. Ariënslaan' genoemd.²⁰ Een plantekening van het gebied rond de boerderij en weide met een afronding en 'afsluiting' van de Dichterswijk hebben wij niet teruggevonden.

Daarnaast zijn wij verrast door het feit, dat de Gemeente met de Provincie openlijk discussieert over een idee om van de boerderij een "cultureel centrum" te maken, terwijl er in 1963 door de bewoners op hofstede Elsenburg nog op geen enkele manier over wordt gedacht het pand en de weide te verlaten. Uit het feit dat het woord "cultureel centrum" tussen haakjes is geplaatst, zou men kunnen concluderen, dat deze benaming een dekmantel is voor een andere bedoeling van de Gemeente.

Voor zover de besluitvorming rond Huize Maria Dommer op papier te achterhalen is, is tot nu toe geen enkele keer het servituut vanwege de buitens Doornburgh en Goudestein, dat er op de weide niet gebouwd mocht worden en zelfs geen boom geplant, in stelling gebracht. Uiteindelijk is door de Provincie bebouwing toegestaan tot een grens in het verlengde van de huidige Royaardslaan en evenwijdig aan de Diependaalsedijk. Deze grens is (ook) in een tekening van de Gemeente, zie afbeelding 6-9, aangegeven met een streep-stip-lijn, de as van de eerder geplande verbindingsweg tussen de Klokjeslaan en de Dr. Ariënslaan.

Onze hypothese is nu, dat de lasthebbers van het servituut de weide ten noordwesten van de beoogde verbindingsweg in de jaren '53-'56 vrij van bebouwing gehouden hebben, maar dat de verbindingsweg zelf met de aanliggende woningen door de lobby voor het bejaardencentrum van de kaart zijn verdwenen.

Dat de verbinding toen toch wel in een behoefte zou voorzien blijkt uit de notulen van de Raadscommissie van 2 april 1963. De stedenbouwkundige deelt daarin mede dat in het uitbreidingsplan in onderdelen "Ariënslaan" de Vondelstraat tot de Klokjeslaan is doorgetrokken.²¹

Nadat de Maria Dommer Stichting op 15 juni 1964 alle benodigde gronden heeft verkregen, heeft de gemeenteraad het servituut voor het land dat de Stichting heeft aangekocht op. In de betreffende transportacten was dat al privaatrechtelijk vastgelegd. De tekst van het gemeenteraadsbesluit luidt als volgt:

¹⁹ Streekarchief Vecht en Venen, Gemeentelijk Administratiekantoor Inventaris deel II, vanaf 1.82, inv.nr. 327, Brief d.d. 7 januari 1963

²⁰ Streekarchief Vecht en Venen, Archief Dienst Openbare Werken Maarssen, doos 114; Notulen commissie Uitbreidingsplannen '52-'56

²¹ Streekarchief Vecht en Venen, Archief Dienst Openbare Werken Maarssen, doos 114; Notulen commissie Uitbreidingsplannen '52-'56

'De raad der gemeente Maarssen;
gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders d.d. 15 juni 1964; gelet op de artikelen 171 en 228 d, der gemeentewet;

b e s l u i t :

op te heffen ten gunste van de Maria Dommer Stichting alhier, de erfdiensbaarheid, in 1912 ten behoeve van de toenmalige buitenplaatsen "Goudestein" en "Doornburgh", thans resp. in eigendom toebehorende aan de gemeente Maarssen en aan de Stichting der Kanunnikessen van het H. Graf - strekkende om te verbieden, dat op na te noemen terreingedeelte opstallen worden aangebracht, opgaande bomen worden geplant of iets wordt opgericht, waardoor het uitzicht, ten behoeve van bedoelde buitenplaatsen, over dat terrein zou kunnen worden belemmerd - gevestigd op en derhalve ten laste van een gedeelte van het terrein tegenover deze buitenplaatsen, welke opheffing alleen betrekking heeft op de percelen kadastraal bekend gemeente Maarssveen, sectie A, no's 2534 (ged.), 1542, 2384 (ged.) en 2376 (ged.), zoals deze op de bij dit besluit behorende situatietekening met een blauwe lijn zijn begrensd, zulks onder de volgende voorwaarden:

- a. de opheffing vindt met medewerking van de Stichting Kanunnikessen van het Heilig Graf alleen plaats ten gunste van de Maria Dommer Stichting en slechts, voor zover deze de

Afbeelding 6-10 't Hemeltje gefotografeerd vanaf het hek van Goudestein, Foto C. Spelt (1948), 2000

opheffing nodig heeft voor de realisering van haar plannen betreffende de stichting van een bejaardencentrum op het daarvoor bestemde terrein, zoals aangegeven op de bij dit besluit betrekking hebbende schetstekening 62/113.01;

- b. indien door omstandigheden genoemde plannen door de Maria Dommer Stichting niet kunnen worden verwezenlijkt blijft de erfdiensbaarheid op het terrein gevestigd.

Aldus besloten in de openbare vergadering van 19 juni 1964.²²

Uit bijgaande tekening blijkt, dat de beoogde situering van het bejaardencentrum inmiddels is bijgesteld en wel evenwijdig aan de Dr. Ariënslaan, zoals de Provincie eerder bepleitte.

Op 14 mei 1966 wordt het nieuwe bejaardenoord in gebruik genomen. De architect heeft geprobeerd het gebouw niet storend te laten werken op de omgeving.

In 1992 werd het zorgcentrum uitgebreid met 46 aanleunwoningen. Door de architectuur, het grote volume en de opvallende kleur is het complex prominent 'op' de weide 'aanwezig'. De foto van afbeelding 6-10 geeft daarvan een indruk.

Gedurende deze plaatselijke discussie, is het bestemmingsplan vanwege de Provincie nog nooit in z'n geheel goedgekeurd. In feite is het ontwerp van afbeelding 6-7 steeds het vigerende Uitbreidingsplan in onderdelen geweest. Hoewel het weiland geen publiek eigendom was, had het binnen de woonfunctie van de Dichterswijk de rol van 'plantsoen'.

Pas in het bestemmingsplan Vechtoever-Noord van 1977 wordt aan het restant van de weide de bestemming 'agrarisch' gegeven. Het wordt dan ook opgenomen in het 'beschermde dorpsgezicht'. Het bestemmingsplan Maire Hofstede van 1981 zorgde voor de agrarische bestemming van het erf van de

²² Streekarchief Vecht en Venen, Gemeentearchief Maarssen, Notulen van de raad 1964 II, 19 juni 1964

hofstede. Beide bestemmingsplannen verschaffen de boerderij in juridisch opzicht zekerheid van bestaan. Het bedrijf kreeg evenwel nooit een hinderwetvergunning.

Van een werkelijke afronding en een sluitstuk van de Dichterswijk aan de zijde van de weide hebben wij niets teruggevonden.

7 DOCUMENTATIE

7.1 Literatuur

- Albers, Lucia (1997) "Landgoederen in het landschap", Historisch Geografisch Tijdschrift 15de jaargang no.3 1997, p.p. 81-98
- Blekkenhorst, Tom, (2000) "Behoud het beeld, leidraad voor herbestemming van agrarische gebouwen", Boerderijstichting Utrecht BSU en de Federatie Stichts Cultureel Erfgoed PUWC, Adviescommissie voor ruimtelijke kwaliteit
- Ditzhuyzen, R.E. van (1993) "Het Huis Elsenburg aan de Vecht en zijn eigenaren (1637-1813)", Historische Kring Maarssen, 20ste Jaargang no.1, juni 1993: p.p. 2-22
- Floor, C (1999) "Monumentaal groen in Maarssen, Kijken en ontdekken", Comité Open Monumentendag Maarssen
- Giezen-Nieuwenhuijs, H.W.M. en Wilmer, C.C.S. (1987) "Nederlandse duiventillen", Zutphen, Uitgeverij Terra
- Maanen, R.H.C. van (1992) "Familiegeld (1721-1724) en het Oudschildgeld (1724) in het gerecht Oud-Maarsseveen en Neerdijk en Nieuw-Maarsseveen", Uitgave Gemeente Maarssen
- Meulenkamp, Wim (1994) in "Het Schilderachtige, studies over het schilderachtige in de Nederlandse kunsttheorie en architectuur 1650-1900" onder redactie van Eck, Caroline van, Eijnde, Jeroen van den en Leeuwen, Wilfred van, Amsterdam, Uitgeverij A&NP
- Siemes, Hans (1997) "Anderhalve eeuw aanwakkeren", Uitgave van het Utrechts Landbouw Genootschap en Gewestelijke Land- en Tuinbouworganisatie Zuid Midden Oost te De Bilt
- Uppelschoten, Joop (2000) "Burgerwapening in Maarssen en Maarsseveen. Opkomst en ondergang van een politieke beweging. In: O vrijheid! Onwaardeerbaar pand! Aspecten van de patriottenbeweging in de stad en gewest Utrecht", Vereniging Oud Utrecht, pp. 145-155
- Verhoef, Jan Willem (1990) "Feestdronk gewijd aan den edelachtbare heer Burgemeester van Maarssen en Maarsseveen", 3 april 1866, Historische Kring Maarssen, 17de Jaargang no.1, april 1990: p.p. 78-79
- Wal, E.A.J. van der (1999) "Lanenkwartier", met medewerking van de Historische Kring Maarssen, Open Monumentendag, Maarssen

7.2 Archieven

- * Albers Adviezen, Annastraat 3A, 3512 GP Utrecht
- * Het Utrechts Archief (HUA), Alexander Numankade 199, 3572 KW Utrecht
 - Toegang nummer 34-1: Notarissen
 - Toegang nummer 49: Dorpsgerechten Maarssen
 - Toegang nummer 57: Familie Van der Muelen
 - Toegang nummer 67: Familiearchief Huijdecoper
 - Toegang nummer 93-1: R.K. Parochie Heilige Hart
 - Toegang nummer 93-2: Maria Dommerstichting
 - Toegang nummer 223: Oud Munster
 - Toegang nummer 239-1: Hof van Utrecht
- * Kadaster Directie Noordwest, vestiging Utrecht, Herculesplein 303, 3584 AA Utrecht
- * Streekarchief Vecht en Venen (SAVV), archieven van Maarssen, Maarssenbroek, Maarsseveen en Tienhoven, Endelhovenlaan 3, 3600 AR Maarssen
 - Toegang Inventaris Gemeentearchief Maarsseveen 1818-1949
 - Bevolkingsregister Maarsseveen wijk A
 - Correspondentiearchief
 - Landbouwverslagen
 - Notulen van de raad
 - Toegang Inventaris Gemeentearchief Maarssen 1939-1957
 - Archief Dienst Openbare Werken
 - Gemeentelijk Administratiekantoor 1958-1989
 - Notulen van de raad
 - Fotoarchief

7.3 Bronnen

De geraadpleegde originelen zijn terug te vinden in de aangegeven archieven. Kopieën van de bronnen en aanvullende gegevens zijn in bezit van de opdrachtgever van dit onderzoek, C. Spelt (1948).

De bronnen zijn geordend naar de data waaraan zij informatie toevoegen. Voorbeeld: een artikel over gebeurtenissen in het jaar 1795 op het buitengoed Elsenburg en dat pas gepubliceerd werd in 1993 is opgenomen onder het jaar 1795.

De bronnen zijn in drie groepen ondergebracht: Bronnen Het hoge land (tot 1865), Bronnen De boerderij (1866-heden) en Bronnen De omgeving.

Bronnen Het hoge land (tot 1866)

Datum	Bron-type	Archief	Toegang	Inv. nr.	Onderwerp	Gebeurtenis	Diversen
1629.---	Kaart	HUA	57: Familie Van der Muelen	166	Eigendommen Huijdecoper	'Kaerte van Thuijs te Goudestein Toebehorende De Heer Ion Huydecooper Gelegen int Gerecht Van Maersen [...] Balthasar Floris van Berckeroode G.Z. LantMeter; opmeting eigendommen van Huydecooper	A4, plus locale uitvergroting
1629.---	Foto	Spelt (1948)	-	-	Eigendommen Huijdecoper	'Kaerte van Thuijs te Goudestein Toebehorende De Heer Ion Huydecooper Gelegen int Gerecht Van Maersen [...] Balthasar Floris van Berckeroode G.Z. LantMeter; opmeting eigendommen van Huydecooper; HUA, toegang 57, inv.nr. 166	A4, Kleurenfoto
1658.08.23	Acte transport	HUA	67: Familie Huijdecoper	1184	Papenakker, akker 6 en 7	Condities en voorwaarden waaronder Jan Cocq de Pinelle aan de Kerkenraad van Maarsse drie Morgen land op Diependaal verkocht heeft; inclusief Na de Twaalf Morgen	Met transcriptie
1660.---	Kaart	Gem. Maarsse	-	-	Maarseveen	'Een klein gedeelte van de Heerlijkheit van MAERSEVEEN', Mr Ion Huydecooper, Ridder, Heer van Maarseveen, Neerdijk, Burgemeester en Raet tot Amsterdam	A4, Uitgave gem. Maarsse
1660.---	Kaart	HUA	67: Familie Huijdecoper	1146	Maarsseveen	'een klein gedeelte van de heerlykheit van Maarsseveen'	-
1664.01.18	Acte belening	HUA	67: Familie Huijdecoper	1166	akker 4 en 5, leenland	Belening van drie morgen land aan David Godin. De vorige eigenaar was Willem van Zuijlen van Nijvelt (belening 1659) en later zijn echtgenote Vrouwe Johanna van Snellenberg	Met transcriptie
1691.---	Kaart	HUA	Topografische atlas	169	Maarseveen	Kaart van de Heerlijkheit van Maarsseveen, vijf kopergravures door P. Bouttats, links onder: het wapen van Maarsseveen, het Zwarte Varken	-
1691.03.20	Acte transport	HUA	67: Familie Huijdecoper	1166	Akker 3	Condities waaronder Lucas Rotgans op 20 maart 1691 (oude stijl, omgerekend: 30 maart 1691) aan Joan Huijdecoper twee Morgen land op Diependaal verkocht heeft	Met transcriptie
1700.11.21	Acte transport	HUA	67: Familie Huijdecoper	1184	Papenakker, Akker 6 en 7	Kerk van Maarsseveen verkoopt aan (waarschijnlijk) Tobias Caldij 3 morgen weiland	Met transcriptie
1708.03.23	Acte transport	HUA	67: Familie Huijdecoper	1184	Percelen 172, 173 en 190	Verkoop van een strook grond voor de aanleg van een laan en een sloot, gelegen in de heerlijkheid van Nieuw-Maarsseveen. Verkopers waren Josephus en Frederik Philippe d'Orville die optraden in hun kwaliteit van voogden van de onmondige kinderen van Joan Huijdecoper; koper was Josephus Huydecooper. Met betaalbewijs.	Met transcriptie van een pagina
1714.04.21	Acte	HUA	67: Familie Huijdecoper	1184	Vrouwecamp (190)	Ingevolge het testament van Joan Huijdecoper en Sophia Coijmans d.d. 22-1-1704 valt bij deling d.d. 21-4-1714 toe aan Joan Elias Huijdecoper o.a. 2,5 morgen land in Nieuw Maarsseveen en 2 morgen hoepland (griendland) genaamd de Vrouwenkamp	Met transcriptie
1715.03.18	Acte transport	HUA	67: Familie Huijdecoper	1166	Akker 4 en 5, leenland	Grietje Jans Otterspoor weduwe van Joost Janssen Broek en Jans Joosten Broek verkoopt aan Theodorus de Leeuw 3 morgen bouwland voor 1400 gulden. Met betaalbewijs en afrekeningen.	Niet compleet, Met transcriptie
1715.05.01	Acte transport	HUA	67: Familie Huijdecoper	1166	Akker 4 en 5, leenland	Greetje Jans Otterspoor, weduwe van Joost Janssen Broek en Jan Joosten Broek verkoopt aan Theodorus de Leeuw 3 morgen bouwland (leenland) voor 1400 gulden (Extract)	Twee documenten
1716.03.16	Acte Transport	HUA	67: Familie Huijdecoper	1184	Perceel 192	Willem Hendrik Kerkringh (namens Sophia Adriana Huijdecoper) verkoopt aan Jacob van Lennep zes morgen en vierhonderd roeden voor twee duizend drie honderd gulden	-
1719.11.22	Acte transport	HUA	67: Familie Huijdecoper	1166	Papenakker, akker 6 en 7	Vrouwe Emmerentia van der Burcht weduwe van Antonij van Egeren verkoopt aan Theodorus de Leeuw drie morgen voor twee duizend caroli gulden. Met twee betaalbewijzen en een kwijschelding van achterstallige huur van Machtelt, weduwe van Dirck Evertse Gaesbeeck. Met afsprakenlijstje met betrekking tot Machtelt..	Met transcripties
1721.06.22	Acte transport	HUA	67: Familie Huijdecoper	1166	akker 1 en 3	Balthazar Huijdecoper verkoopt 2 mergen en 1 mergen aan Theodorus de Leeuw voor twee duizend car: guldens (a 77 stuivers het stuk) (niet compleet). Met afrekening notaris.	Met transcriptie
1722.11.19	Betalbewijs	HUA	67: Familie Huijdecoper	1166	akker 4 en 5, leenland	Erfgenamen van: Teunis Dijong en Gijsbers Jaspers Otterspoor en Willem Harmensz Breur hebben van Theodorus de Leeuw ontvangen twaalf honderd gulden alsmede renten (Niet compleet)	Met transcriptie
1724.---	Kaart	HUA	223: Archief Oud Munster	1042-1	Maarsseveen	Bestaande uit Oud- en Nieuw Maarsseveen (Zie ook Van Maanen (1992), pagina 2)	-
1724.---	Kaart	HUA	223: Archief Oud Munster	1042-5	Nieuw Maarsseveen	Met Goudestein en Diependaal; met in documenten veel gebruikte nummering van percelen (Zie ook R.H.C van Maanen (1992), p. 2)	-
1730.01.20	Verklaring	HUA	67: Familie Huijdecoper	1166	Papenakker, akker 6 en 7	Verklaring Machtelt Hendricks van Waveren, weduwe van Dirk Evertse van Gaasbeek over de toestand van de Papenakker toen Theodorus de Leeuw de percelen kocht	Met transcriptie
1730.12.06	Acte transport	HUA	67: Familie Huijdecoper	1184	Kerkenland, perceel 191	Ariana Huijdecoper verkoopt aan Theodorus de Leeuw 3 morgen, het Kerkenland, leenroerig, voor twaalfhonderd gulden	Kopie van De Leeuw

Datum	Bron- type	Ar- chief	Toegang	Inv. nr.	Onder- werp	Gebeurtenis	Diver- sen
1730.12.06	Acte trans- port	HUA	67: Familie Huijdecoper	1184	Kerkenland, perceel 191	Ariana Huijdecoper verkoopt aan Theodorus de Leeuw 3 morgen, het Kerkenland, leenroerig, voor twaalfhonderd gulden	Kopie van Adr. Huij- decoper
1731.11.20	Verkla- ring	HUA	67 Familie Huijdecoper	1177	houtgewas en spitwerk op perceel 174, akker 6	Onenigheid tussen Moses Delhaves (174) en Magteltje weduwe van Dirck Evertse van Gaasbeek (173) in de jaren 1725 tot 1730; genoemd wordt de rij bomen van de heer van Abcoude, Theodorus de Leeuw	-
1734.06.01	Acte trans- port	HUA	67: Familie Huijdecoper	1184	percelen 176 en 192	Jacob van Lennep verkoopt aan Theodorus de Leeuw vijf kampen weiland, zes mergen en vierhonderd roeden, voor vijf duizend gulden	-
1735.03.17	Acte koop	HUA	67: Familie Huijdecoper	1184	dwars Eijcke Laan, perceel 189	Johan Huijdecoper verkoopt aan Theodorus de Leeuw 0,33 morgen voor duizend gulden	-
1735.05.01	Acte koop	HUA	67: Familie Huijdecoper	1184	Vrouwe kamp, perceel 190	Johan Elias Huijdecoper verkoopt aan Theodorus de Leeuw 2 mergen met houtgewas voor elfhonderd guldens vrij geld	-
1744.02.01	Testa- ment	HUA	67: Familie Huijdecoper	1166	Elsenburg	Testament van Theodorus de Leeuw; erfgenamen zijn ieder voor de helft zijn vrouw Catharine de Leeuw en Egbertus Theodorus Roosmale (Extract)	-
1744.08.24	Acte koop	HUA	67: Familie Huijdecoper	1166	Elsenburg	François de Witt koopt van wijlen Theodorus de Leeuw het goed Elsenburg met landerijen.	-
1745.03.21	Acte trans- port	HUA	67: Familie Huijdecoper	1166	Elsenburg	François de Witt koopt van Theodorus de Leeuw het goed Elsenburg met landerijen	-
1769.--.--	Kaart	HUA	Topografisch archief	-	Maarsse- veen	Detail, gedeeltelijk in HUA gekopieerde kaart	-
1769.--.--	Kaart	HUA	Topografisch archief	-	Maarsse- veen	Detail, gedeeltelijk in HUA gekopieerde kaart ; als voorgaande kaart, maar nu meer precies ingetekend; laan na de 12 Morgen leidt naar de 12 morgen in Buitenweg; Originele kaart aanwezig in het Algemeen Rijks Archief te Den Haag: O.S.K., H50-R, B4	-
1773.04.16		HUA	67: Familie Huijdecoper	1177	In perceel 173	Hendrik Mommenhof en Anna Margaretha Schlössers verkopen aan J.E. Huijdecoper , heer van Maarsseveen en Neerdijk stukje grond lang vier roeden en breed een roede voor vijftientig gulden vrijgeld	-
1776.--.--	Over- zicht	HUA	67: Familie Huijdecoper	1166	leenland, akker 4 en 5	Opeenvolgende overdrachten tussen 1664 en 1776	-
1795.--.--	Boek	-	-	-	Elsenburg	Enkele kopieën uit 'Plaatsen aan de Vecht en De Angstel', de pagina's 18, 19 en 20. Twee plattegronden van het nieuwe Elsenburg, dat in 1812 werd afgebroken	-
1798.--.--	Boek	Vr.Ou d Utr.	-	-	Fluwelen revolutie	Artikel van Joop Uppelschoten over Patriotten in Maarsse en Maarsseveen, jaar 2000	-
1800.--.--	Kaart	HUA	Topografische atlas (T.A.)	136	Nieuw Maarseveen	Detail, Jurisdictie van Nieuw Maarsseveen; kleurenkopie; Locaties van beek, duiventil, dammen en het nieuwe Elsenburg	Buiten ar- chief Spelt (1948)
1800.--.--	Kaart	HUA	Topografische atlas (T.A.) 136-2,2,6; VA 7275; kast 9/14	136	Nieuw Maarseveen	Detail, Jurisdictie van Nieuw Maarsseveen; zwart-wit kopie; Locaties van beek, duiventil, dammen en het nieuwe Elsenburg	-
1800.--.--	Kaart	HUA	Topografische atlas (T.A.) 136-2,2,6; VA 3711; kast 9/14	136	Nieuw Maarseveen	Detail, Jurisdictie van Nieuw Maarsseveen; zwart-wit kopie; Locaties van beek, duiventil, dammen en het nieuwe Elsenburg	-
1810.05.25	Veiling- bijlet	HUA	67: Familie Huijdecoper	1167	Elsenburg	Origineel veilingbijlet, lang circa twee meter omtrent de verkoop van het buitengoed Elsenburg, tezamen 27 morgen en 300 roeden groot	-
1810.05.25	Foto	Spelt (1948)	-	-	Elsenburg	Van origineel veilingbijlet uit 1810, foto lang circa een meter omtrent de verkoop van het buitengoed Elsenburg	Buiten ar- chief Spelt (1948)
1810.05.25	Foto	Spelt (1948)	-	-	Elsenburg	Van origineel veilingbijlet uit 1810, foto lang circa 30 centimeter omtrent de verkoop van het buitengoed Elsenburg	-
1813.--.--	Tijd- schrift	-	Historische Kring Maarsse	-	Huis Elsenburg	Artikel over de periode 1637-1813 van drs R.E. van Ditzhuyzen in de uitgave van juni 1993	-
1813.09.25	Acte trans- port	HUA	67: Familie Huijdecoper	1184	Percelen 172, 190, 191 en 192	Laurens Johannes Nepveu en Margaretha Roosmale verkopen aan Anna Elizabeth Hooft, weduwe van Simon Hendrik Frijkenius negen hectares, eenendertig ares en vijf centiares (elf morgen) voor vierduizend vijfhonderd guldens. (Niet compleet)	-
1813.09.25	Acte trans- port	HUA	93-2: Maria Dommerstichting	131	Percelen 175 en 176	Laurens Johannes Nepveu en Margatethe Roosmale verkopen aan Unico Willem Tutonicus Cazius acht hectares, vier ares en acht centiares (negen morgen en honderd roeden) voor drie duizend negenhonderd guldens	-
1814.02.26	Acte trans- port	HUA	93-1: R.K. Parochie Heilige Hart	376	Percelen 175 en 176	Unico Willem Tutonicus Cazius en Elizabeth Cornelia van Doorn verkopen aan Gerrit van Schaik negen morgen en driehonderd roeden voor vierduizend vijfhonderd gulden	-

Datum	Bron- type	Ar- chief	Toegang	Inv. nr.	Onder- werp	Gebeurtenis	Diver- sen
1814.06.17	Acte trans- port	HUA	67: Familie Huijdecoper	1184	Percelen 172, 190, 191 en 192	Anna Elizabeth Hooft, weduwe van Simon Hendrik Frijkenius verkoopt aan Willem Huijdecoper negen hectares, eenendertig are en vijf centiare (elf morgen) voor vierduizend guldens	-
1832.--.--	Kadas- trale indeling	Ka- daster Utr.	Maarsseveen	-	Maarsse- veen	Kaart uit 1867: 'De droogmakerij van de Tienhovensche & Maarsseveensche plassen is nog niet voltooid'; 962 Bunders, 1250 inwoners; ingetekend: kadastrale indeling in 1832	-
1832.--.--	Minuut kaart	Ka- daster Utr.	Maarsseveen, Sectie A	-	Percelen 221 t/m 237	Kopie van detail van minuutplan van het Kadaster, Gemeente Maarsseveen, Sectie A 2 ^{de} blad, schaal 1: 2500; Goudestein, voormalige landgoed Elzenburg en Doornenburg	-
1832.--.--	Minuut kaart	HUA	67: Familie Huijdecoper	1147	Maarsse- veen	Kopie van detail van minuutplan van het Kadaster, Gemeente Maarsseveen, Sectie A 2 ^{de} blad, schaal 1: 2500; Goudestein, voormalige landgoed Elzenburg en Doornenburg	-
1832.--.--	Minuut kaart	HUA	67: Familie Huijdecoper	1147	Maarsse- veen	Kopie van detail van minuutplan van het Kadaster, Gemeente Maarsseveen, Sectie A 2 ^{de} blad, schaal 1: 2500; het hoge land met vijverpartij en de weilanden	-
1832.--.--	Tijd- schrift	-	Historische Kring Maarsse	-	Grondbezit Huydecoper	Ron van Maanen schrijft over het grondbezit van de Huijdecopers in 1832	-
1832.12.06	Testa- ment	HUA	93-1: R.K. Parochie Heilige Hart	376	Percelen 175 en 176	Gerardus van Nooij geeft en legateert een stuk bouw en weiland aan de Rooms Katholieke Kerk van Maarsse	-
1832.--.--	Wilsbe- schik- king	HUA	93-1: R.K. Parochie Heilige Hart	376	Percelen 175 en 176	Gerardus de Nooij geeft bestemming aan opbrengsten van het bouwland	-
1836.07.30	Hulp- kaart	Ka- daster Utr.	Maarsseveen, Sectie A, blad 2	-	Perceel 937	Perceel 221 (bouwland) en perceel 179a (brandspuithuisje) worden administratief opgeheven en samengevoegd tot 937: grootte 6.20.30; landmeter H.C. van Dooren; Kleurenkopie	-
1857.--.--	Kaart	HUA	Provincie, na 1811	6689	Maarsse- veen	Kaart der Gemeente Maarsseveen; De huidige Klokjeslaan is aangeduid met 'Brandspuitlaan', de huidige Driehoekslaam met 'Peerlenburgselaan'	-
1860.05.31	Hulp- kaart	Ka- daster Utr.	Maarsseveen, Sectie A, blad 2	-	Perceel 1080	Hulpkaart no. 25, schaal 1:2500 met perceel A1080 met daarop twee opstallen; landmeter H.C. van Dooren. A 1080 ligt op de kruising Diependaalsedijk/Dr Arienslaan. Kleurenkopie.	-

Bronnen De boerderij (1866-heden)

Datum	Bron-type	Archief	Toegang	Inv. nr.	Onderwerp	Gebeurtenis	Diversen
1866.02.16	Acte ruil	HUA	34-1: Notarissen	1377	percelen 175 en 176	Roomsche Catholijk Armbestuur ruilt met Joan Huijdecoper A220, 222, 223, 224 en 937 (7 bunders, 57 roeden, 80 ellen) voor A130 (1 bunder, 3 roeden, 40 ellen) onder bijbetaling van f.21 700,-	-
1866.02.16	Acte ruil	HUA	93-1: R.K. Parochie Heilige Hart	376	percelen 175 en 176	Roomsche Catholijk Armbestuur ruilt met Joan Huijdecoper A220, 222, 223, 224 en 937 (7 bunders, 57 roeden, 80 ellen) voor A130 (1 bunder, 3 roeden, 40 ellen) onder bijbetaling van f.21 700,-	-
1866.04.03	Tijdschrift	-	Historische Kring Maarssen	-	Joan Huijdecoper	Jan Willem Verhoef schrijft over de feestdronk bij het afscheid van de burgemeester van Maarssen en Maarsseveen	-
1867.--.--	Kadastrale indeling	Kadaster Utr.	Maarsseveen	-	Maarsseveen	Diependaal ligt in 1832 in Sectie A, blad 2; In 1867: droogmakerij van de Tienhovensche & Maarsseveensche plassen is nog niet voltooid; 962 Bunders, 1250 inwoners; ingetekend: kadastrale indeling in 1832;	-
1868.--.--	Foto	-	-	-	Joan Huijdecoper	Jonkheer mr Joan Huydecoper van Maarsseveen, Burgemeester van Maarssen en Maarsseveen van 1856 tot 1868; Foto uit een publicatie	Kopie, van C. Floor
1870.01.27	Brief	SAVV	Gemeentearchief Maarsseveen, Correspondentearchief 1870	87	Dam en wallen	B&W schrijven GS en delen mee, dat zij geen bezwaar tegen rekest van J. Huijdecoper hebben om de dam en wallen van Elsenburg te verwijderen en de Diependaalsedijk aan de oostzijde te verbreden	-
1870.--.--	Foto	Spelt (1948)	-	-	Merklap van Reintje van Eck	De gefotografeerde merklap is volgens de lap zelf in 1862 gemaakt door Reintje van Eck. Zij was toen 14 jaar oud. De merklap had ongetwijfeld een prominente plaats in het interieur van hofstede Elsenburg. Reintje was getrouwd met Willem Soede, de eerste zetboer op Elsenburg.	Bezit mevrouw Soede, Straatweg, Maarssen.
1870.07.25	Brief	SAVV	Gemeentearchief Maarsseveen, Correspondentearchief 1870	-	Waterstand	Commissaris van de Koning verzoekt de burgemeester van Maarsseveen om de waterstand in de sloten op 20 cm onder maaiveld te houden in verband met inundaties voor de verdediging des lands. Bijgevoegd: brief Waterschap Maarssebroek aan Burg. van Maarsseveen	-
1871.01.16	Opgaven	SAVV	Gemeentearchief Maarsseveen, Correspondentearchief 1870	-	Boerderij	Opgave aan de Controleur der directe belastingen van een Woonhuis en Boerderij met Bouwland (A937) van Mr Joan Huijdecoper	-
1871.06.26	Hulpkaart	Kadaster Utr.	Maarsseveen, Sectie A	-	Percelen 1182 en 1183	Door bouw boerderij wordt perceelnummer A937 gesplitst in A1182 en A1183; schaal 1:2500; landmeter N Soutendijk; kleurenkopie op A3	-
1871.06.26	Hulpkaart	Kadaster Utr.	Maarsseveen, Sectie A	-	Percelen 1182 en 1183	Door bouw boerderij wordt perceelnummer A937 gesplitst in A1182 en A1183; schaal 1:2500; landmeter N Soutendijk; kleurenfoto op A4	-
1873.--.--	Hulpkaart	Kadaster Utr.	Maarsseveen, Sectie A	-	Nieuwbouw	Oude kaart uit 1873, door het Kadaster gebruikt om de nieuwbouw op in te tekenen	-
1889.--.--	Boek	SAVV	Gemeentearchief Maarsseveen, Bevolkingsregister, dienstbodenboek 1880-1890	21	Dienstboden en knechten	Pagina 23, Willem Soede en Ferdinand Jan van der Geer	-
1892.05.05	Acte splitsing	HUA	34-1: Notarissen	103	Nalaten-schap Joan Huijdecoper.	Notarisacte 1301, Jan Elias Huijdecoper koopt van zijn familie de boerderij en bijbehorende landerijen voor f. 33 000,-	-
1892.--.--	Foto	Spelt (1948)	-	-	Willem Soede jr	Willem Soede jr werd geboren in 1879 op Elsenburg geboren als zesde kind van Willem Soede en Reintje van Eck; Foto van een foto; de oorspronkelijke foto moet gemaakt zijn omstreeks 1910-1920	Bezit mevrouw. Soede, Straatweg, Maarssen
1902.--.--	Aantekeningen	SAVV	Gemeentearchief Maarsseveen, Landbouwverslagen 1895-1902	-	Berekening veehouderij	Aantekeningen als bijlagen bij de landbouwverslagen van de gemeente Maarsseveen van 1894, 1895, 1896, 1897, 1898, 1901	-
1906.07.06	Bouwvergunning	SAVV	Gemeentearchief Maarsseveen 1818-1949	9	Verbouw achterhuis	Kennisgeving van opzichter Roosendaal namens J.E. Huijdecoper van verbouw d.d. 2 juli 1906, plus vergunning van B&W, Tekening met doorsnede en plattegrond van de aanbouw	-
1907.06.19	Bouwvergunning	SAVV	Gemeentearchief Maarsseveen 1818-1949	25	Vergroten schuur	Kennisgeving van opzichter Roosendaal namens J.E. Huijdecoper van vergroten schuur d.d. 18 juni 1907, plus vergunning van B&W, Tekening met aanzicht/doorsnede en plattegrond van de schuur	-
1912.03.--	Veldwerk	Kadaster Utr.	Maarsseveen	-	Boerderij, plus land	Veldwerk no 51: Opdracht 78; Hermeting (opmeting voor verkoop); nieuwe nummers 1537 à 1545; landmeter J.J. Roelofsen; Verwijst naar hulpkaart no. 1.; kleurenkopie	-
1912.04.--	Hulpkaart	Kadaster Utr.	Maarsseveen	-	Nalaten-schap Elias Huijdecoper	Hulpkaart nummer 1; Nieuwe percelen berekend door landmeter J.J. Roelofsen; Waarschijnlijk in opdracht van Publieke Werken met het oog op de verkoop van het eigendom van de Huijdecopers in juni 1912; Twee kopieën van de kaart in zwart-wit op A3 en één in kleur op A3	-
1912.06.20	Acte veiling	Kadaster Utr.	-	-	Nalaten-schap Elias Huijdecoper	Willem Schoenmaker koopt perceel 3, de boerderij (7.48.10 ha), voor f. 25 800,-, complete veilingacte	-

Datum	Bron- type	Ar- chief	Toegang	Inv. nr.	Onder- werp	Gebeurtenis	Diver- sen
1912.06.20	Uittrek- sel	Spelt (1948)	-	-	Boerderij	Uittreksel uit de velingacte van 12 juni 1912; Willem Schoenmaker koopt perceel 3, de boerderij (7.48.10 ha), voor f. 25 800,-	-
1912.12.29	Toe- lichting	HUA	93-1: R.K. Parochie Heilige Hart	376	Fundatie	Toelichting van Ariëns op conflict over de fundatie Seldenrijk binnen de kerk. Seldenrijk was eigenaar van het hoge land tot circa 1832	-
1914.--.--	Foto	Mevr. Elbert- se	-	-	Gezin Cil Gielen	Familiefoto met drie ingekwartierde soldaten, Cil Gielen met vrouw Hendrica Gielen-de Graaf en zes kinderen: Cecilia, Abraham, Rie, Steven, Cil, Truus en Wilhelmina	-
1918.--.--	Foto	Van Tricht	-	-	Tentenkamp	Tentenkamp aan de Klokjeslaan met uitzicht op Twaalf Morgen en het dorp Maarssen en rechts de zesroedige hooiberg van de boerderij met koe	-
1918.--.--	Foto	Slin- ger	-	-	Voorgevel boerderij	Maria van Huis en Chris van Ginkel op de dam; het zonnetje is er speciaal voor de foto neergezet, want het is een tochthoek	-
1923.--.--	Boek	SAVV	Gemeentearchief Maarsseveen, Bevolkingsregister, dienst- bodenboek 1890-1923	22	dienstboden en knechten	D.B. 5; Pagina 32, Ferdinand Jan van der Geer en Aart Verweij	-
1925.--.--	Foto	Mevr. Elbert- se	-	-	Bestuur Landbouw- coöperatie Maarssen	Jaar 1925 is een schatting. Foto ter gelegenheid van een jubileum. Op de foto staan: Cil Gielen, boekhouder Viergever, Gijs Beukhof, Aart Verweij, Cornelis Spelt, Cornelis Versteeg en vier andere bestuursleden	Plus foto- negatief
1925.--.--	Foto	Mevr. Elbert- se	-	-	Leden Landbouw oöperatie Maarssen	Jaar 1925 is een schatting. Foto ter gelegenheid van een jubileum. Op de foto staan: Cil Gielen, Willem Schoenmaker, Gijs van Eck, Adriaan Spelt, Willem Spelt, Cornelis Spelt, Gijs Beukhof, Cornelis Versteeg, Aart Verweij, Jan van Eck, Van de Vaart en nog 32 andere leden uit de provincie Utrecht	Pus foto- Negatief
1930.--.--	Foto	Van Tricht	-	-	Diependaal- sedijk	Jaar 1930 is een schatting. Naast Marienburg, richting dorp, links het hoge land, rechts Goudestein	-
1940.--.--	Foto	Kroon (1926)	-	-	Jan Kroon	Jan met koe, zicht op Twaalf Morgen; Waarschijnlijk gemaakt door Chris van Ginkel	-
1940.--.--	Foto	Kroon (1930)	-	-	Paard en wagen	Paard en wagen achter de boerderij. De hooiberg met zes roeden staat er nog. Op de bok van de wagen zitten Jan Kroon en 'Henkie' Dolman, erachter staat een niet-bekende jongen. Het paard werd 'Oude Ruin' genoemd. Aangezien er aan de grote kastanjabomen geen bladeren zitten is de foto in de winter gemaakt, waarschijnlijk door Chris van Ginkel.	-
1941.--.--	Foto	Kroon (1930)	-	-	Aart Kroon en 'Henkie' Dolman	Aart Kroon en 'Henkie' Dolman op het hek rond het erf met uitzicht op Twaalf Morgen (de huidige Dr Arienslaan)	-
1942.--.--	Foto	Kroon (1926)	-	-	Wim Kroon	Wim Kroon en melkrijder Wim van de Bos op de dam met draaihek	-
1942.11.13	Acte trans- port	Ka- daster Utr.	-	-	Boerderij	Antoni Oskam koopt boerderij (A1537, A1538 en A1919 (in plaats van A 1539!)) van Willem Schoenmaker, Klokjeslaan 2 te Maarsseveen	-
1943.--.--	Foto	Spelt (1916)	-	-	Versierde makelaar achtergevel	Met op het dak van de zojiust omgewaaide zesroedige hooiberg Wim Kroon (staand) en 'Henkie' Dolman. De foto is waarschijnlijk gemaakt door Chris van Ginkel.	-
1943.--.--	Foto	Kroon (1926)	-	-	Versierde makelaar achtergevel	Met op het dak van de zojiust omgewaaide zesroedige hooiberg Wim Kroon (zittend) en 'Henkie' Dolman. Op deze foto is te zien dat een deel van de versiering van de makelaar is 'weggewaaid'. De foto is waarschijnlijk gemaakt door Chris van Ginkel.	-
1943.--.--	Foto	Kroon (1930)	-	-	Chris van Ginkel en 'Henkie' Dolman	Op het rieten dak van de omgewaaide zesroedige hooiberg. De foto is waarschijnlijk gemaakt door Wim Kroon (1926)	-
1943.--.--	Foto	Kroon (1930)	-	-	Aart Kroon en 'Henkie' Dolman	Op het rieten dak van de omgewaaide zesroedige hooiberg. De foto is waarschijnlijk gemaakt door Chris van Ginkel	-
1943.--.--	Foto	Kroon (1926)	-	-	Willem Schoenma- ker	Foto genomen op de melkplaat met zicht op de Klokjeslaan; Boven: Janne van de Bunt, Wim Kroon. Beneden: Jan Kroon, Willem Schoenmaker en Chris van Ginkel	-
1944.--.--	Foto	Kroon (1926)	-	-	Wim Kroon	Op de rand van de mestbak met accordeon, genomen door Henk Kraai, die eveneens accordeon speelde	-
1949.08.01	Brief	SAVV	Gemeentearchief Maars- sen, archief Openbare Werken, map 'Uitbrei- dingsplannen Algemeen'	102	Plan Maars- sen en Maarsse- veen	De gemeentesecretaris geeft stand van zaken weer; er is sprake van stagnatie; verwezen wordt naar het 'plan Kok' van 24 september 1940	-
1950.05.11	Notulen raad	SAVV	Gemeentearchief Maarssen, Notulen van de raad, 1941-1950	1	Uitbreidings- plan Maars- seveen	Er wordt onderhandeld over de aankoop van grond; men overweegt het onteigeningswapen te gebruiken; (niet zeker is of het hier gaat om Maarsseveen of Maarssen)	-

Datum	Bron- type	Ar- chief	Toegang	Inv. nr.	Onder- werp	Gebeurtenis	Diver- sen
1950.07.28	Veld- werk	Ka- daster Utr.	Maarsseveen	-	Sectie A, blad 2	Veldwerk 177; Opmeting voor stichting A1960 en splitsing voor verkoop A1937; nieuwe nummers A1966 en A1967; landmeter J.H. aan den Dijk; kleurenkopie	-
1950.11.06	Bekend- making	SAVV	Gemeentearchief Maarsseveen 1939-1957	418	Plan in hoofdzaak	Grondgebied in Maarsseveen wordt aangegeven; tekening Uitbreidingsplan in hoofdzaak; S6-1	-
1950.12.12	Veld- werk	Ka- daster Utr.	Maarsseveen	-	Sectie A, blad 2	Veldwerk 182; P.W. Opdracht 169/50; nieuwe nummers A1991 en A 1992; landmeter H. van Groningen; Verwijst naar hulpkaart 250; meting waarschijnlijk voor verkoop A1991 aan Gemeente Maarsseveen	-
1951.02.27	Raads- besluit	SAVV	Gemeentearchief Maarsseveen 1939-1957, Notulen van de raad	1	Plan in hoofdzaak	Raad stelt uitbreidingsplan in hoofdzaak vast	-
1951.04.20	Raads- besluit	SAVV	Gemeentearchief Maarsseveen 1939-1957, Notulen van de raad	1	Zanddepot	Gebr. Visser huren A1966 (1ha, 74a, 10ca) voor f. 2 713,06	-
1951.05.10	Acte trans- port	Ka- daster Utr.	Maarsseveen	-	Perceel A1991	Familie Oskam verkoopt aan Gemeente Maarsseveen 2 hectare, 28 aren en 67 centiareen voor f.1,25 per vierkante meter: f. 28 583,75	-
1951.06.08	Raads- besluit	SAVV	Gemeentearchief Maarsseveen 1939-1957, Notulen van de raad	1	Uitbreidings plan	Uitbreidingsplan voor het grondgebied van de gehele gemeente is in voorbereiding	-
1951.06.23	Brief	SAVV	Gemeentearchief Maarsseveen 1939-1957	418	Plan in hoofdzaak en plan in onderdelen	B&W geven Ir de Maar opdracht tot maken van plannen	-
1951.08.--	Foto	Spelt (1948)	-	-	Boerderij	Foto van luchtfoto, op der rand van de mestbak staan C. Spelt (1916), C. Spelt (1948) en Wim Voorneveld. Gemaakt door Lucia Albers	Met foto- negatieven
1952.02.26	Raads- besluit	SAVV	Gemeentearchief Maarsseveen 1939-1957, Notulen van de raad	2	Perceel A1991	Gemeenteraad staat C. Spelt toe om de grond, circa een half hectare) te scheuren	-
1952.01.19	Teke- ning	SAVV	Gemeentearchief Maarsseveen 1939-1957	418	Plan in onderdelen	Ir. E.J. de Maar, schets uitbreidingsplan, schaal 1:2500, S6-3	-
1952.06.21	Brief	SAVV	Gemeentearchief Maarsseveen 1939-1957	419	Plan in onderdelen	Secretaris licht B&W in over servituut; Ir. de Maar heeft gezegd, dat servituut onteigend kan worden.	-
1952.09.16	Teke- ning	SAVV	Gemeentearchief Maarsseveen 1939-1957	419	Plan in onderdelen	Tekening gemaakt voor 16 september, op 16 september aangepast voor 'Negen situaties voor een raadhuis', S6-15	-
1952.09.25	Brief	SAVV	Gemeentearchief Maarsseveen 1939-1957	419	Plan in onderdelen	Raadscommissie nodigt commissie voor de Vecht en het Oostelijk en Westelijk Plassengebied uit om herziening te bespreken	-
1952.10.15	Notulen raadsc.	SAVV	Gemeentearchief Maarsseveen, archief Openbare Werken	114	Plan in onderdelen	Bezoekende 'Plassencommissie' bepleit groenstrook langs Diependaalsedijk en de bouw aldaar ruimer te zien	-
1952.11.05	Notulen raadsc.	SAVV	Gemeentearchief Maarsseveen, archief Openbare Werken	114	Plan in onderdelen	Ir de Maar heeft met B&W gesproken over groenstrook en breed water langs de Diependaalsedijk; commissie stelt voor om plan van Ir de Maar van 27 oktober door de raad te laten vaststellen	-
1952.11.15	Brief	SAVV	Gemeentearchief Maarsseveen 1939-1957	419	Plan in onderdelen	B&W biedt plan aan aan de provinciale Commissie voor Uitbreidingsplannen en andere Stedenbouwkundige Regelingen, Utrecht	-
1952.12.15	Acte trans- port	Ka- daster Utr.	Maarsseveen	-	Percelen A1538 en A1992	Familie Oskam verkoopt aan Cornelis Spelt de hofstede met weide, tezamen groot 2 hectaren, 91 aren en 40 centiareen voor f. 26 000,-	-
1953.06.02	Brief	SAVV	Gemeentearchief Maarsseveen 1939-1957	419	Plan in onderdelen	Provinciale Commissie bepleit vrijhouden van weiland tot verbindingsweg	-
1953.08.25	Brief	SAVV	Gemeentearchief Maarsseveen 1939-1957	419	Plan in onderdelen, plan in hoofdzaken	B&W vragen Ir. de Maar ontwerpuitbreidingsplan bij B&W in te dienen , plus ontwerpplan in hoofdzaken gereed te maken	-
1953.11.17	Notulen raad	SAVV	Gemeentearchief Maarsseveen 1939-1957, Notulen van de raad	3	Bouwrijp maken	Punt 32a. Raad stelt f. 154 500,- krediet beschikbaar voor gebied tussen Klokjeslaan en Dr. Arienslaan	-
1953.11.17	Raads- besluit	SAVV	Gemeentearchief Maarsseveen 1939-1957, Notulen van de raad	3	Perceel A1991	Punt 9: Raad besluit pachtovereenkomst voortijdig te beëindigen; schadevergoeding f. 4 960,-	-
1953.11.18	Teke- ning	SAVV	Gemeentearchief Maarsseveen 1939-1957	464	Ruimtelijk conflict	Fragment tekening 48315: Bouwrijpmaken van het terrein; Technisch adviesbureau der Vereniging van Nederlandse Gemeenten	-
1954.04.23	Teke- ning	SAVV	Gemeentearchief Maarsseveen 1939-1957	419	Plan in onderdelen	Overzichtstekening van plan; S6-3	-
1954.05.17	Brief	SAVV	Gemeentearchief Maarsseveen 1939-1957, Notulen van de raad	4	Plan in onderdelen	J.P. van Voorst van Beest heeft bezwaar tegen het plan; aanranding van het natuurschoon; negeren servituut	-
1954.05.18	Brief	SAVV	Gemeentearchief Maarsseveen 1939-1957, Notulen van de raad	4	Plan in onderdelen	Willem van Leusden heeft bezwaar tegen het plan; wandelaar Timmermanslaan zal uniek uitzicht moeten missen	-

Datum	Bron- type	Ar- chief	Toegang	Inv. nr.	Onder- werp	Gebeurtenis	Diver- sen
1954.05.18	Brief	SAVV	Gemeentearchief Maarssen 1939-1957, Notulen van de raad	4	Plan in onderdelen	Zusters Royaards hebben bezwaar tegen het plan; natuurschoon aangetast; erfdiensbaarheid genegeerd	-
1954.05.19	Brief	SAVV	Gemeentearchief Maarssen 1939-1957, Notulen van de raad	4	Plan in onderdelen	C. Spelt heeft ernstig bezwaar tegen het plan; bedrijf minder rendabel	-
1954.05.19	Brief	SAVV	Gemeentearchief Maarssen 1939-1957, Notulen van de raad	4	Plan in onderdelen	Stichting 'Commissie voor de Vecht en het Oostelijk en Westelijk Plassengebied' heeft bezwaar tegen het plan; opoffering van schoonheid	-
1954.05.28	Brief	SAVV	Gemeentearchief Maarssen 1939-1957, Notulen van de raad	4	Ruimtelijk conflict	B&W geven uitleg over aanleiding en oplossing van ruimtelijk conflict	-
1954.05.28	Raads- besluit	SAVV	Gemeentearchief Maarssen 1939-1957, Notulen van de raad	4	Ruimtelijk conflict	Gemeente ruilt 245 m2 (A1991) voor 126 (A1538); bijbehorende tekening van Gemeentewerken d.d. 28 mei 1954	-
1954.07.07	Brief	SAVV	Gemeentearchief Maarssen 1939-1957	419	Plan in onderdelen	Brief behandeld door B&W op 7 juli 1954: Ir. de Maar adviseert inzake de bezwaarschriften tegen het plan	-
1954.07.07	Brief	SAVV	Gemeentearchief Maarssen 1939-1957	419	Plan in onderdelen	Brief bij agenda punt 13 van de raadsvergadering van 15 juli 1954: B&W adviseren de Raad na ter visielegging; Handhaven boerderij is niet verantwoord; Bijzondere bebouwing voor Elsenburg vervalt	-
1954.07.15	Notulen raad	SAVV	Gemeentearchief Maarssen 1939-1957, Notulen van de raad	4	Plan in onderdelen	Punt 13. Bijzondere bebouwing aan de Klokjeslaan vervalt vanwege servituut	-
1954.07.15	Raads- besluit	SAVV	Gemeentearchief Maarssen 1939-1957, Notulen van de raad	4	Plan in onderdelen	Raad nodigt B&W uit gewijzigde herziening van het plan te maken	-
1954.08.26	Teke- ning	SAVV	Gemeentearchief Maarssen 1939-1957	588	Plan in onderdelen	Op een Plan in onderdelen (schaal 1::2500) is de watervoorziening van de bergvijvers aan de Dr Ariënslaan ingetekend; Het plan in onderdelen toont de bijzondere bebouwing langs de Klokjeslaan; de tekening wordt begeleid door een brief van B&W aan de Raad d.d. 1955.02.04	-
1954.09.08	Notulen raadsc.	SAVV	Gemeentearchief Maarssen, archief Openbare Werken	114	Plan in onderdelen	Vertrouwelijke notulen van commissie aan B&W; punt f. Bijzondere bebouwing tegenover Goudestein vervalt; gehele terrein aanleggen als plantsoen.	-
1954.09.09	Brief	SAVV	Gemeentearchief Maarssen, archief Openbare Werken	114	Plan in onderdelen	Brief van commissie aan B&W; punt f. Bijzondere bebouwing tegenover Goudestein vervalt; gehele terrein aanleggen als plantsoen.	-
1954.09.17	Raads- besluit	SAVV	Gemeentearchief Maarssen 1939-1957	503	Bouwrijpma- ken	Het bouwrijp maken nadert voltooiing; thans moet worden overgegaan met het aanbrengen van klinkerbestratingen; Bestek en voorwaarden d.d. augustus 1954; Tekening d.d. 54.06.23	-
1954.09.18	Acte ruil	Ka- daster Utr.	Maarsseveen	-	Ruimtelijk conflict	De gemeente Maarssen ruilt met Cornelis Spelt een stukje grond om de aanleg van de P.C. Hooftstraat mogelijk te maken. De Gemeente plaatst aan de zuidoostzijde een hek. Cornelis doet dit aan de noordoostzijde.	-
1954.10.21	Brief	SAVV	Gemeentearchief Maarssen 1939-1957	464	Ruimtelijk conflict	Kennisgeving aan B&W van opdracht aan gebroeders Visser om een nieuwe afrastering achter de boerderij te plaatsen; Met tekening 48335 van Technisch Adviesbureau der Vereniging van Nederlandse Gemeenten te Amersfoort	-
1954.10.29	Teke- ning	SAVV	Gemeentearchief Maarssen 1939-1957	419	Plan in onderdelen	54.10.29-54.11.25: Ontwerp van plan in uitvoerige kaarten uitgewerkt voor een ieder ter inzage; Toelichtende beschrijving; Boerderij opgeofferd; Flats langs Dr Ariënslaan; Langs Diependaalsedijk plantsoenstrook. Tekening S6-3 gewijzigd in S6-24 van ir De Maar van x.'54 en van nieuwe datum voorzien: 5 'jan. 1955 (bezwaarschriften ingetekend)	-
1954.11.19	Brief	SAVV	Gemeentearchief Maarssen, archief Openbare Werken	114	Plan in onderdelen	Bezwaarschrift C. Spelt tegen plan in onderdelen; Boerderij minder rendabel; Belangrijke toename brandgevaar	-
1954.11.24	Brief	SAVV	Gemeentearchief Maarssen, archief Openbare Werken	114	Plan in onderdelen	Bezwaarschrift door R. Plomp, namens de erven Royaards, eigenaren van landgoed Goudestein; Erfdiensbaarheid en andere belangen in het geding.	-
1954.11.25	Brief	SAVV	Gemeentearchief Maarssen, archief Openbare Werken	114	Plan in onderdelen	Bezwaarschrift door J.P. van Voorst van Beest, eigenaar van landgoed Doornburgh; Erfdiensbaarheid en andere belangen in het geding.	-
1955.02.22	Rap- port	SAVV	Gemeentearchief Maarssen 1939-1957	419	Plan in onderdelen	Stedenbouwkundige De Maar rapporteert en adviseert aan B&W over de bezwaren tegen het Plan in onderdelen	-
1955.02.24	Notulen raad	SAVV	Gemeentearchief Maarssen 1939-1957, Notulen van de raad	5	Plan in onderdelen	Vaststelling herziening Plan in onderdelen., bebouwingsvoorschriften en schadevergoedingsverordening; Boerderij opgeofferd; Verbindingsweg tussen Klokjeslaan en Dr Ariënslaan; Vijf flats langs de Dr. Ariënslaan	-
1955.02.24	Raads- besluit	SAVV	Gemeentearchief Maarssen 1939-1957, Notulen van de raad	5	Plan in onderdelen	Agendapunt 10: Intrekken raadsbesluit van 24 september 1940; Intrekken raadsbesluit van 27 februari 1951; Vaststellen herziene plan, overeenkomstig tekening 6-3	-

Datum	Bron- type	Ar- chief	Toegang	Inv. nr.	Onder- werp	Gebeurtenis	Diver- sen
1955.02.24	Teke- ning	SAVV	Gemeentearchief Maarssen 1939-1957	419	Plan in onderdelen	Bijlagen bij raadsbesluit van 24 februari 1955, agendapunt 10; Boerderij opgeofferd; Verbindingsweg tussen Klokjeslaan en Dr Arienslaan; Vijf flats langs de Dr. Arienslaan; plus een lijst van de beknopte inhoud van bezwaarschriften; Tekening d.d. 5 januari 1955, nummer S-24	-
1955.03.18	Raads- besluit	SAVV	Gemeentearchief Maarssen 1939-1957, Notulen van de raad	5	Perceel A1991 (ged.)	Gemeente Maarssen verkoopt 4761 vierkante meter bouwgrond achter de boerderij aan N.V. Bouw- en Aanneming-Maatschappij te Hilversum voor f 51 612,-	-
1955.03.18	Raads- besluit	SAVV	Gemeentearchief Maarssen 1939-1957, Notulen van de raad	5	Perceel A 1991 (ged.) en perceel A 1966 (ged.)	Gemeente Maarssen verkoopt 6405 vierkante meter bouwgrond naast de boerderij (noordzijde van de P.C. Hoofdstraat) aan W Elbertse te Maarssen voor f 66 665,50.; Met tekening van het verkochte perceel.	-
1955.04.07	Brief	SAVV	Gemeentearchief Maarssen 1939-1957	503	Bouwrijp maken	Technisch adviesbureau der Vereniging van Nederlandse Gemeenten vraagt akkoord voor getekende staat van meer- en minderwerk betreffende aanbrengen klinkerbestrating volgens bestek no. 15.; Met bijlage.	-
1955.11.22	Brief	SAVV	Gemeentearchief Maarssen 1939-1957, Notulen van de raad	6	Plan in onderdelen	Provinciaal bestuur van Utrecht reageert op ontwerp uitbreidingsplan; Ze constateren onduidelijkheden en vrezes misverstanden; Zij wijzen B&W erop dat het plan niet in zijn geheel door Gedeputeerde Staten zal worden goedgekeurd.; Bijlage: Tekening	-
1955.12.30	Notulen raad	SAVV	Gemeentearchief Maarssen 1939-1957, Notulen van de raad	5	P.C. Hoofd- straat en Vondelstraat	In punt 5 krijgen de straten achter de boerderij een naam	-
1956.02.24	Raads- besluit	SAVV	Gemeentearchief Maarssen 1939-1957, Notulen van de raad	6	Bebou- wingsvoor- schriften	De bebouwingsvoorschriften voor het Plan in onderdelen worden gewijzigd	-
1956.02.27	Brief	SAVV	Gemeentearchief Maarssen 1939-1957	420	Plan in onderdelen	Ambtelijk schrijven aan B&W. De betekenis van het bezwaar van de voormalige eigenaren van Goudestein is vervallen aangezien de gemeente zelf nu eigenaar is geworden van Goudestein	-
1956.03.14	Raadsc notulen	SAVV	Gemeentearchief Maarssen, archief Openbare Werken	114	Plan in onderdelen	Stedebouwkundige Ir De Maar meldt, dat de flats langs de Dr Arienslaan niet door Gedeputeerde Staten worden geaccepteerd.	-
1956.--.--	Teke- ning	SAVV	Gemeentearchief Maarssen 1939-1957	419	Plan in onderdelen	Drie flats langs de Dr Arienslaan zijn geschrapt	-
1956.05.--	Veld- werk	Ka- daster Utr.	Maarsseveen	-	Sectie A, blad 6	Veldwerk 262, Opdracht 1956-134; Op verzoek van de firma Bakhuizen; splitsing A 1991 en ruiling Spelt/Gemeente; nieuwe nummers A2183/2208; landmeter H.J. van Groningen; verwijst naar hulpkaart 287; Dichterswijk is in aanbouw; terrein vol stapels dakpannen	-
1956.05.--	Veld- werk	Ka- daster Utr.	Maarsseveen	-	Sectie A, blad 6	Veldwerk 263, Opdracht 1956-143; Op verzoek van de firma Elbertse; splitsing A 1991-1966; nieuwe nummers A2183, A2208/2221; landmeter H.J. van Groningen; verwijst naar hulpkaart 287	-
1956.05.05	Besluit GS	SAVV	Gemeentearchief Maarssen 1939-1957	419	Uitbr.plan 55.02	Provincie besluit over afronding Dichterswijk; dubbelzinnig besluit omtrent bezwaarschrift C.Spelt; GS onthoudt goedkeuring aan enige gebieden. Begeleidende brief van 18 mei van secretarie aan B&W.	-
1956.05.09	Bouw- vergun- ning	SAVV	-	-	Watercloset	Vergunning 467: vervangen privaat door watercloset in de boerderij	-
1956.05.19	Bekend making	SAVV	Gemeentearchief Maarssen 1939-1957	419	Uitbr.plan 55.02	Ter inzage ligging van 19 mei tot en met 19 juni; bezwaar bij de Kroon mogelijk	-
1956.06.08	Besluit raad	SAVV	Gemeentearchief Maarssen 1939-1957	419	Uitbr.plan 55.02	Uitbreidingsplan, gebieden waaraan goedkeuring GS onthouden was, in voorbereiding [zie ook brief GS 57.09.02, laatste alinea]	-
1956.07.05	Brief	SAVV	Gemeentearchief Maarssen 1939-1957	419	Uitbr.plan 55.02	Ir de Maar aan B&W inzake bezwaarschriften (w.o. Spelt) tegen besluit GS van 5 mei 1956 bij de Kroon	-
1956.07.24	Brief	SAVV	Gemeentearchief Maarssen 1939-1957	419	Uitbr.plan 55.02	B&W aan GS: Voortbestaan boerderij temidden van woningbouw niet verantwoord; volbouwen weide ontoelaatbaar; schadevergoedingsverordening	-
1956.07.25	Bouw- vergun- ning	SAVV	-	-	Kippenhok	Het vernieuwen en vergroten van een bestaand kippenhok achter woning	-
1956.08.--	Foto	Spelt (1948)	-	-	Boerderij	Foto vanaf Diependaalsedijk met zicht in Klokjeslaan en op Dichterswijk	-
1957.04.--	Teke- ning	SAVV	Gemeentearchief Maarssen 1939-1957	419	Uitbr.plan 55.02	Ir E.J. de Maar, Blad 26-2; Verlengde Royaardslaan is er nog steeds	-
1957.04.15	Brief	SAVV	Gemeentearchief Maarssen 1939-1957	419	Uitbr.plan 55.02	Raad van State te Den Haag vraagt aan Gemeente 'memorien en bewijsstukken'	-
1957.05.14	Brief	SAVV	Gemeentearchief Maarssen 1939-1957	419	Uitbr.plan 55.02	Aan Raad van State: Gemeente machtigt personen de Gemeente te vertegenwoordigen bij de Raad van State. l.v.m. bezwaren	-
1957.06.28	Openb. Bekend making	SAVV	Gemeentearchief Maarssen 1939-1957	419	Uitbr.plan 55.02	Hoofdzak 1957, gemerkt S6-29, waarbij bestemming van de grond in hoofdzak is aangegeven; Ter inzage legging 57.06.29 tot en met 57.07.28	-

Datum	Bron-type	Archief	Toegang	Inv. nr.	Onderwerp	Gebeurtenis	Diversen
1957.07.23	Beschiikk. Kroon	SAVV	Gemeentearchief Maarsssen 1939-1957	419	Uitbr.plan 55.02	Bezwaar C. Spelt ongegrond; perceel hofstede wordt wonen en wegen	-
1957.10.18	Brief	SAVV	Gemeentearchief Maarsssen 1939-1957; Notulen raad	7	Ruiling grond	B&W aan Raad: Gemeente en firma Elbertse verrekenen gevolgen ruiling. Zie ook 18 maart 1955	-
1957.--.--	Tekening	SAVV	Gemeentearchief Maarsssen 1939-1957; Notulen raad	7	Klokjeslaan	Aankoop, verkoop en ruiling van grond ten behoeve van renovatie Klokjeslaan	-
1958.01.17	Notulen raad	SAVV	Gemeentearchief Maarsssen; Notulen raad 1958	-	Klokjeslaan	Nieuwjaarsrede burgemeester: In 1957 riolering en verbetering voltooid	-
1958.01.17	Notulen raad	SAVV	Gemeentearchief Maarsssen; Notulen raad 1958	-	Ruiling grond	Mededelingen. 2. GS keurt herziening op besluit van 18 maart 1955 goed; Renovatie Klokjeslaan 1n 1957 voltooid.	-
1958.01.17	Notulen raad	SAVV	Gemeentearchief Maarsssen; Notulen raad 1958	-	24 woning-wetwon.n	GS keurt op 9 december 1957 bouw goed	-
1958.--.--	Besluit raad	SAVV	Gemeentearchief Maarsssen; Notulen raad 1958	-	Klokjeslaan	Punt 26: C.Spelt koopt van Gemeente strook grond bij de percelen A1992 en A2221	-
1958.--.--	Overzicht Weder opb.	SAVV	Archief Dienst Openbare Werken, map 'Uitbreidingsplannen, Algemeen I'	102	verleende bouwvergunningen	23 woningen P.C. Hooftstraat en Tesselschadestraat op 12 juli 1955 door GS goedgekeurd	-
1959.01.05	Notulen raadsc.	SAVV	Archief Dienst Openbare Werken, map 'Uitbreidingsplannen, 1952-1965'	102	Plan Arienslaan	Geprojecteerde verbindingsweg met aanliggende bebouwing vervalt; voorstel aan raad om plan vast te stellen	-
1960.07.07	Acte Transport	Kadaster Utr.	-	-	Klokjeslaan	In het kader van aanpassingen aan de Klokjeslaan koopt Spelt strook van 24 ca van Gemeente. Vrijwel alle bewoners van de Klokjeslaan participeerden in de acte.	-
1961.04.26	Acte Transport	Kadaster Utr.	-	-	Grote Gras	Cornelis Spelt koopt van Albertus Voornveld Het Grote Gras; 3 ha, 79 ca, 40 a; f. 42150,-	-
1961.11.16	Notulen raadsc.	SAVV	GAK Inventaris deel II, vanaf 1.82	327	Plan Arienslaan	Bestemming land gewijzigd; woningbouw mogelijk langs Vondelstraat; rest openbaar groen; voorbereidingsbesluit wordt bevorderd	-
1962.05.29	Notulen raadsc.	SAVV	Archief Dienst Openbare Werken, map 'Uitbreidingsplannen, 1952-1965'	114	Maria Dommer St.	Punt 6. Bespreking plan stichten bejaardencentrum	-
1962.07.16	Notulen raadsc.	SAVV	Archief Dienst Openbare Werken, map 'Uitbreidingsplannen, 1952-1965'	114	Plan Arienslaan	Punt 4. Gemeente ontvangt advies GS. Handhaven boerderij onjuist; boerderij en weide 'Openbaar groen'; Verbindingsweg; Raadscommissie volgt Provinciale commissie; discussie over bejaardencentrum; Lijn van GS wordt overschreden; behouden vrij uitzicht Arienslaan-Klokjeslaan	-
1962.12.31	Acte Transport	Kadaster Utr.	-	-	Maria Dommer St.	Spelt verkoopt aan Maria Dommerstichting strook grond groot 60 a, f. 57 000,-(f. 9,50/m2)	-
1963.01.07	Brief	SAVV	GAK Inventaris deel II, vanaf 1.82	327	Maria Dommer St.	GS constateert: weg wordt niet gerealiseerd; verbouwen boerderij tot cultureel centrum is afronding van de wijk; herziening ontwerp nodig	-
1963.04.02	Notulen raadsc.	SAVV	Archief Dienst Openbare Werken, map 'Uitbreidingsplannen, 1952-1965'	114	Plan Arienslaan	Watergang langs begin Klokjeslaan, Diependaalsedijk en Royaardslaan is vervallen; A 2376 en A1992 behouden voor landelijke doeleinden t.b.v. landelijk aspect boerderij; Vondelstraat tot Klokjeslaan doorgetrokken!!!	-
1964.01.07	Notulen raadsc.	SAVV	Archief Dienst Openbare Werken, map 'Uitbreidingsplannen, 1952-1965'	114	Plan Arienslaan	Antwoord provinciale commissie: Handhaven boerderij onjuist; Gevaar voor overlast; boerderij + erfperceel bestemmen als openbaar groen; Provincie bepleit behoud uitzicht vanaf Arienslaan	-
1964.05.25	Bouwvergunning	SAVV	-	-	Zijgevel koeienstal	nr. 477: aanbrengen twee dubbele deuren in zijgevel stal	-
1965.01.--	Tekening	SAVV	Archief Dienst Openbare Werken, map 'Uitbreidingsplannen, Algemeen I'	102	Wegenbeloop	Wegenbeloop Gemeente Maarsssen, schaal 1:10000	-
1965.01.--	Kaart	SAVV	Archief Dienst Openbare Werken, map 'Uitbreidingsplannen, Algemeen I'	102	Maarssendorp	Geen titel	-
1965.09.20	Bouwvergunning	SAVV	-	-	Zijgevel schuur	nr. 801: aanbrengen twee dubbele deuren in schuur	-
1975.01.02	Bouwvergunning	SAVV	-	-	Hout/wagenloods	nr.3067: Vernieuwen en uitbreiden hout- en wagenloods	-
1975.11.27	Bouwvergunning	SAVV	-	-	Hout/wagenloods	nr.205/75 Het plaatsn van houten deuren in hout- en wagenloods	-

Datum	Bron-type	Archief	Toegang	Inv. nr.	Onderwerp	Gebeurtenis	Diversen
1977.--.--	Bestemmingspl	Gem. Mrssn	-		'Vechtoever Noord'	Teksten met kaart	-
1981.08.--	Foto	Spelt (1948)	-	-	Bedrijf	Diverse foto's exterieur en interieur, tuin, boerderij in de winter, melken in de weide, levering melk in bussen, koeien, werkzaamheden.	Niet in archief. Spelt (1948) Met foto-negatieven
1981.12.--	Bestemmingspl	Gem. Mrssn	-	-	'Maire Hofsted'e	Tekst met kaart	-
1985.--.--	Rapport	-	Monumenten inventarisatie project Utrecht	-	Boerderij Elsenburg	Objectnr. 105, bouwkundige beschrijving	-
1993.--.--	Folder	Gem. Mrssn		-	Boerderij Elsenburg	Beschrijving en historische gegevens in kader Open Monumentendag	-
1987.07.03	Krantknipsel	SAVV	-	-	Brand hooiberg	Tekst met foto van Jan. J. van Dijk	-
1987.07.03	Krantknipsel	-	-	-	Brand hooiberg	Tekst met foto van Jan. J. van Dijk in Utrechts Nieuwsblad	-
1995.--.--	Foto	Spelt (1948)	-	-	Lakenvelders	Foto van diaopname	-
1998.--.--	College program	-	Gemeente Maarssen	-	weiland KII/Dpdd	Locatie wordt niet bebouwd	-
1999.01.26	Bestemmingspl	Gem Mrssn.	-	-	'Maarssendorp'	Voorontwerp	-
1999.09.--	Boek	Gem. Mrssn	Open Monumentendag	-	Groen in Maarssen	'Monumentaal groen in Maarssen, Kijken en ontdekken'; Tekst en tekeningen door C. Floor	-
1999.09.--	Boek	Gem. Mrssn	Open Monumentendag/ Gemeente Maarssen		Lanenkwartier	'Lanenkwartier'; Beschrijving wandeling door E.A.J. van der Wal	-
2000.--.--	Uittreksel kadastr. kaart	Kadaster Utr.	Maarsseveen, Sectie A	-	Perceel 2184 (boerderij)	Twee kaarten met omgeving Klokjeslaan en Driehoekslaan; Schaal 1:2000; op A3 formaat	-
2000.--.--	kaart GBKN	Kad.U tr.	Maarsseveen, Sectie A	-	Percelen A2184, A2787 en A2788	Computeruitdraai van kadastrale kaart , met de hand genummerd: 3045; schaal 1:1000; drie exemplaren elk op A3	-
2000.--.--	Perceelsfilatie	Kadaster Utr.	Maarsseveen, Sectie A	-	perceel A2184	Perceel A2184 (de hofstede) was voorheen A1182, A 937 en A221	-
2000.03.28	Perceelsfilatie	Kadaster Utr.	Maarsseveen, Sectie A	-	perceel A2788	Perceel A2788 (strook van de Gemeente) heeft toebehoort aan vele andere kadastrale nummers (tot A937)	-

Bronnen De omgeving

Datum	Bron type	Archief	Toegang	Inv. nr.	Onderwerp	Gebeurtenis	Diversen
1623.--		HUA	67: Familie Huijdecoper	1164	Doornburgh	1623-1776: Diverse transcripties en samenvattingen van H. van Elk	-
1625.--	Kaart	Hist. Kring Mrssn	-	-	Stadswetering, steene camer	Pentekening van Niemansvelt van een gebiedje ten westen van de Vecht, tegenover Elsenburg. Plus toelichting door Henny van Elk. Gepubliceerd in de Historische Kring Maarssen, 26 ^{ste} jaargang, no. 2, mei 1999	-
1637.01.03	Acte	HUA	49: Dorpsgerechten Maarssen	1425	Elsenburg	Joan Huijdecoper verstrekt aan Peter Goyertsz en aan Hendrick Goyertsz het recht van overweg bij de hofstede Elsborch, dat in bezit is van Sr Beyer.	Transcriptie
1639.10.--	Acte transport	HUA	49: Dorpsgerechten Maarssen	1425	Elsenburg	De erfgenamen van Hendrick Goyerts verkopen aan Sr. Abraham van de Graeff en Jan Jacobs van Werckhoven vier morgen land	Transcriptie
1670.04.17	Acte koop	HUA	67: Familie Huijdecoper	1238	Papenakkers te Maarssen	ten behoeve van Claas Petersz Bakker	-
1681.07.30	Acte koop	HUA	239-1: Hof van Utrecht, Decreetboeken	229-9	Elsenburg	Erfgenamen van Jacomo Burggraef en Maria van Uffelen verkopen aan mr Cornelis Maire hofstede Elsenburgh met zes morgen	Transcriptie
1707.10.19	Acte	HUA	67: Familie Huijdecoper	1166	Laan	Opmeting in verband met het doen maken van de laan met sloot ten behoeve van Joan Huijdecoper en Maria Temminck. Grootte: honderdachtzeventig en een halve roede	-
1724.--	Tijdschrift	Hist.kr Mrssn	-	-	Familiegeld en oud-schildgeld	Artikel door Wallie Smits in Historische Kring Maarssen d.d. 1 mei 1992	-
1728.09.02	Verdeling	HUA	67: Familie Huijdecoper	1238	Papenakkers te Maarssen	Johanna de Jong verkrijgt door loting de Papenakkers (5m) en weijdland (3m) uit de nalatenschap van haar ouders Cors Jansz de Jong en Aaltje van Clarenburg	-
1735.02.26	Volmacht	HUA	67: Familie Huijdecoper	1184	Pieter Monck	Copia. Johan Huijdecoper constitueert en machtigt Pieter Monck om in naam van H. te delibereren	-
1740.--	Boekdeel	Sagel	-	-	Elsenburg	Een buitenplaats aan de Vecht, +- 1740, p.p. 59-75, pagina 71, 72 en 73 ontbreken; Uitgeverij De Vuurbaak, Groningen; ISBN 90 60 15 28 32 (nummer van de bijbehorende schoolplaat)	-
1740.--	Schoolplaat	Spelt (1948)			Elsenburg	Een buitenplaats aan de Vecht, Uitgeverij De Vuurbaak, Groningen, ISBN 90 60 15 28 32	Niet in archief Spelt (1948)
1763.03.04	Acte koop	HUA	67: Familie Huijdecoper	1238	Papenakkers te Maarssen	De erfgenamen van Jan Gijsbert van Vianen verkopen aan Mr Dominicus Caterus 5 morgen.	-
1813.09.11	Acte koop	HUA	67: Familie Huijdecoper	1167	Elsenburg, 160 en 161	Laurens Johannes Nepveu en Margaretha Roosmale verkopen aan Willem Huijdecoper de Voorplaats van landgoed Elsenburg alsmede de daarop zijnde bemaarde boomgaard	-
1815.11.11	Acte koop	HUA	67: Familie Huijdecoper	1238	Papenakkers te Maarssen	Fredrick Leopold Frans van Tuijll van Serooskerken verkoopt aan W. Huijdecoper van Nieuw-Maarsseveen 5,5 morgen, genoemde de Papenakkers. Met betaalbewijs en kwitantie	-
1832.--	Minuutkaart	Kadaster Utr.	Nieuw-Maarsseveen, sectie B	-	perceel 421 t/m 606	Buitenweg, oostzijde van de Zogwetering; A3 formaat	-
1859.--	Tijdschrift	-	Historische Kring Maarssen	-	Hervormde Kerk	Wallie Smits schrijft over een begrafenis in 1859 en de Hervormde Kerk in blad van de Historische Kring van 4 februari 1993	-
1860.05.18	Acte transport	HUA	34-1: Notarissen tot 1896 (Abcoude-Ter Aa), nummer 1026	1365	Buitenweg, percelen 190, 191 en 192	Hendrik Jacobse van der Wilt, Jan Boom en Peter Krijgsman verkopen aan de Vereniging tot droogmaking van de Tienhovensch Maarsseveense plassen o.a. eenentachtig roeden tachtig ellen onder Buitenweg (dit zijn niet de percelen met hetzelfde nummer onder Diependaal)	-
1865.--	Kaart	SAVV	-	-	Bethunepolder	schaal 1:12500; 'Plan van bedijking tot droogmakerij en verkaveling voor plassen onder Maarsseveen en Tienhoven waarop door Z.M. DEN KONING concessie is verleend aan eene vereeniging onder voorzitterschap van Jonkheer Mr. J. Huijdecoper van Maarsseveen; 2 A3's	-
1913.--	Correspondentie	HUA	93-1: R.K. Parochie Heilige Hart	376	Fundatie	Brieven en overzicht binnen de R.K. gemeenschap over conflict; meerdere documenten	-
1933.01.22	Brief	SAVV	-	-	Kleine Gras	W.C.M. Spelt vraagt B&W vergunning om premissie te mogen geven om op de boerderij te zwemmen	-
1935.--	Foto	Van Tricht	-	-	Timmermanslaan	Te Maarsseveen; twee verschillende foto's	-
1935.--	Foto	Van Tricht	-	-	Diependaalsedijk	Bij Doornburg, Met bakker Niers met hondekarak. De winkel van Bakker Niers was gevestigd aan de Straatweg bij de Driesprong	-
1935.--	Foto	Van Tricht	-	-	Twaalf Morgen	Nabij Doornburg	-

Datum	Bron type	Ar-chief	Toegang	Inv. nr.	Onder-werp	Gebeurtenis	Diver-sen
1940.--	Foto	SAVV	Fotoarchief	-	Klokjeslaan	De nummers 15 tot en met 30	-
1949.06.30	Rede	SAVV	-	-	Samenvoe-ging	Rede van de burgemeester op het gemeentehuis ter gelegenheid van de samenvoeging van Maarssen en Maarsseveen	-
1952.06.24	Over-zicht	SAVV	Archief Dienst Openbare Werken, map 'Uitbrei-dingsplannen, Algemeen I'	102	Klokjeslaan 1	Overzicht Wederopbouwwet d.d. 1958: Bouwvergunning door GS goedgekeurd	-
1952.09.10	Notulen raads-c.	SAVV	Gemeentearchief Maarssen 1939-1957	419	Zuiverings-installatie	Genoemd wordt Jacob Speltlaan; rioolzuiveringsinstallatie bij De Kuil; berging nabij Dr Arienslaan	-
1953.02.27	Raads-besluit	SAVV	Gemeentearchief Maarssen 1939-1957, Notulen van de raad	3	Percelen A1544, 1540, 1541, 1543	Nr. 10; Gemeente koopt Doornburgerlaan en aangrenzende percelen van J.P. van Voorst van Beest; inclusief tekening van de situatie, schaal 1:2500	-
1953.06.02	Raads-besluit	SAVV	Gemeentearchief Maarssen 1939-1957, Notulen van de raad	3	Openbare school	Te doen bouwen van de Doornburgerschool. Met brief van B&W met tekening van het uitbreidingsplan in onderdelen. De weide wordt als geheel bebouwd aangegeven.	-
1954.--	Kaart	SAVV	-	-	Winkels en verz.bd.	Kaart van de situatie rond 1954. 'Winkels en plaatselijk verzorgende bedrijven te Maarssen. Provinciale Planologische Dienst-Utrecht. Behoort bij nota 'Het verkeer in Maarssen', B4-155	-
1954.09.17	Raads-besluit	SAVV	GA Maarssen 1939-1957, Notulen van de raad 1954	4	Zuiverings-installatie	Gemeente koopt grond (2.65.14 ha) van Spelt f. 1,25,-/m2. Plus kaart	-
1955.02.24	Raads-besluit	SAVV	GA Maarssen 1939-1957, Notulen van de raad 1955	5	Goudestein	Gemeente koopt Goudestein voor f. 75 000,--	-
1955.04.05	Over-zicht	SAVV	Archief Dienst Openbare Werken, map 'Uitbrei-dingsplannen, Algemeen I'	102	Klokjeslaan 3	Overzicht Wederopbouwwet d.d 1958: Bouwvergunning door GS goedgekeurd op 5 april 1955	-
1955.07.12	Over-zicht	SAVV	Archief Dienst Openbare Werken, map 'Uitbrei-dingsplannen, Algemeen I'	102	verleende bouwvergunningen	23 woningen P.C. Hooftstraat en Tesselschadestraat op 12 juli 1955 door GS goedgekeurd	-
1955.12.30	Raads-besluit	SAVV	GA Maarssen 1939-1957, Notulen van de raad 1955	5	Perceel A 2017	Spelt Sr krijgt pachtvergoeding voor perceel langs Dr Arienslaan	-
1955.12.30	Raads-besluit	SAVV	GA Maarssen 1939-1957, Notulen van de raad 1955	5	Perc A1809, 1591	A. Hogendoorn krijgt pachtvergoeding voor grond	-
1956.10.02	Acte ruil	Ka-daster Utr.	Maarssen	-	Doornburgh	N.V. Landbouw-, Bosch- en Bouwexploitatie Maatschappij "De Renkumsche Heide" te Apeldoorn ruilt met de Stichting van de Kanunnikessen van het H. Graf te Lochem de buitenplaats voor kasteel De Cloese in Lochem	-
1957.05.27	Notitie	SAVV	GAK Inventaris deel II, vanaf 1.82	327	Maria Dommer St.	Ir. de Maar bespreekt met B&W mogelijkheid op wei van Spelt te bouwen	-
1957.07.22	Brief	SAVV	GAK Inventaris deel II, vanaf 1.82	327	Maria Dommer St.	Algemene Zaken meldt B&W, dat weide Spelt bestemd is als plantsoen	-
1957.07.25	Brief	SAVV	Gemeentearchief Maarssen 1939-1957	419	Hoofdzaak 1957	Bezwaar van C. Spelt tegen bestemming A1834, 931, 112, 113	-
1957.08.14	Brief	SAVV	GAK Inventaris deel II, vanaf 1.82	327	Maria Dommer St.	B&W meldt MDS, dat weide Spelt bestemd is als plantsoen. Er kan geen medewerking worden verleend aan tehuis op bedoeld terrein.	-
1958.01.17	Notulen raad	SAVV	Gemeentearchief Maarssen; Notulen raad 1958	-	Klokjeslaan	Nieuwjaarsrede burgemeester: In 1957 riolering en verbetering voltooid	-
1958.02.20	Notulen raad	SAVV	GA Maarssen 1939-1957, Notulen van de raad 1958	-	Klokjeslaan	Verkoop grond aan PUEM	-
1958.02.20	Notulen raad	SAVV	GA Maarssen 1939-1957, Notulen van de raad 1958	-	Dichterswijk	Financiering 24 woningwet-woningen	-
1958.04.11	Notulen raad	SAVV	GA Maarssen 1939-1957, Notulen van de raad 1958	-	Klokjeslaan	Goedkeuring GS raadsbesluit 20.12.57 verkoop grond aan PUEM	-
1958.09.10	Notulen raad	SAVV	GA Maarssen 1939-1957, Notulen van de raad 1958	-	Maire Hofstede	Boerderij wordt met piëteit behandeld	-
1958.09.26	Notulen raad	SAVV	GA Maarssen 1939-1957, Notulen van de raad 1958	-	Royaards-laan	Naamgeving	-
1958.10.24	Notulen raad	SAVV	GA Maarssen 1939-1957, Notulen van de raad 1958	-	Geh.de onderwijzeres	Trouwen had ontslag tot gevolg	-
1958.11.28	Raads-besluit	SAVV	GA Maarssen 1939-1957, Notulen van de raad 1958	-	Klokjeslaan	Punt 26: Afscheidingen worden door gemeente geplaatst	-
1958.11.28	Raads-besluit	SAVV	GA Maarssen 1939-1957, Notulen van de raad 1958	-	Royaards-laan	Punt 30: Naamgeving	-
1958.11.28	Notulen raad	SAVV	GA Maarssen 1939-1957, Notulen van de raad 1958	-	Klokjeslaan	Aankoop grond langs Klokjeslaan i.v.m. reconstructie	-
1960.--	Kadastrale kaart	Ka-daster Utr.	-	-	Maarsse-veen	Oorspronkelijke kadastrale kaart uit circa 1873 tot aan circa 1960 bijgewerkt (sectie A7)(geen Dichterswijk); t.p.v. Dichterswijk bijgewerkt tot circa 1954 (sectie A6)	Bewaard bij 1873
1960.09.05	Brief	SAVV	GAK Inventaris deel II, vanaf 1.82	327	Maria Dommer St.	MDS vraagt aan de gemeenteraad principiële medewerking tot stichting	-

Datum	Bron type	Ar-chief	Toegang	Inv. nr.	Onder-werp	Gebeurtenis	Diver-sen
1960.10.21	Brief	SAVV	GAK Inventaris deel II, vanaf 1.82	327	Maria Dommer St.	B&W bevelen aan de gemeenteraad medewerking aan stichting bejaardenoord	-
1960.28.10	Notulen raad	SAVV	GAK Inventaris deel II, vanaf 1.82	327	Maria Dommer St.	Discussie over de stichting van het bejaardencentrum	-
1960.11.17	Brief	SAVV	GAK Inventaris deel II, vanaf 1.82	327	Maria Dommer St.	MDS dankt B&W voor medewerking in principe	-
1960.11.23	Brief	SAVV	GAK Inventaris deel II, vanaf 1.82	327	Maria Dommer St.	B&W delen mee, dat raad onder voorwaarden medewerking toezegt	-
1961.12.11	Brief	SAVV	GAK Inventaris deel II, vanaf 1.82	327	Maria Dommer St.	MDS meldt B&W voorlopig koopcontract land van C. Spelt Sr en C. Spelt Jr	-
1962.05.08	Brief	SAVV	GAK Inventaris deel II, vanaf 1.82	327	Maria Dommer St.	MDS vraagt officieel toestemming het bejaardencentrum te stichten	-
1962.05.29	Notulen raadsc. extract	SAVV	GAK Inventaris deel II, vanaf 1.82	327	Maria Dommer St.	Discussie over ligging aan Arienslaan; zicht vanaf Arienslaan afgesloten	-
1962.07.16	Notulen raadsc.	SAVV	GAK Inventaris deel II, vanaf 1.82	327	Maria Dommer St.	Punt 4: Discussie over lijn van GS en over scheve situering	-
1962.08.14	Brief	SAVV	GAK Inventaris deel II, vanaf 1.82	327	Maria Dommer St.	B&W vragen GS of er bedenkingen bestaan tegen plannen MDS.	-
1962.08.29	Brief	SAVV	GAK Inventaris deel II, vanaf 1.82	327	Maria Dommer St.	B&W sturen GS aanvullende tekening; Plus tekening	-
1962.09.14	Brief	SAVV	GAK Inventaris deel II, vanaf 1.82	327	Maria Dommer St.	Provinciale planologische dienst keurt scheve ligging af, alsmede een nieuw gebouw vlak voor de hofstede; ligging t.p.v hofstede o.k. Plus situatie tekening met groot gebouw voor de boerderij.	-
1963.01.07	Brief	SAVV	GAK Inventaris deel II, vanaf 1.82	327	Maria Dommer St.	GS constateert: weg wordt niet gerealiseerd; verbouwen boerderij tot cultureel centrum is afronding van de wijk; herziening ontwerp nodig	-
1963.06.05	Brief	SAVV	GAK Inventaris deel II, vanaf 1.82	327	Maria Dommer St.	directie Volkshuisvesting stelt contingenten MDS vast	-
1964.02.25	Acte Transport	Kadaster Utr	Maarssen	-	Maria Dommer St.	Stichting van de Kannunikessen van het H. Graf verkoopt aan Stichting Maria Dommer A 2048, groot 6a, 85ca, deel A1542, groot 17a,35ca, f. 25 000,-	-
1964.06.15	Brief	SAVV	GA Maarssen, Notulen van de raad 1964 II	-	Servituut	Brief van B&W aan de raad over opheffing t.p.v. Maria Dommer; plus een hulppkaart van het Kadaster	-
1964.06.19	Raadsbesluit	SAVV	GA Maarssen, Notulen van de raad 1964 II	-	Servituut	Punt 11A: Over opheffing servituut t.p.v. gebouw Maria Dommer; plus een situatie van de gebouwen van de Maria Dommer Stichting	-
1964.06.19	Raadsbesluit	SAVV	GA Maarssen, Notulen van de raad 1964 II	-	Bouwgrond	Punt 11B. Gemeente verkoopt strook grond langs Vondelstraat aan MDS. Plus kaart	-
1964.12.18	Raadsbesluit	SAVV	GA Maarssen, Notulen van de raad 1964 II	-	Maria Dommer St.	Punt3. Gemeente stelt zich garant voor betalingen lening MDS. Plus overeenkomst van geldlening	-
1965.01.25	Notulen	SAVV	GAK Inventaris deel II, vanaf 1.82	327	Maria Dommer St.	Gemeente.MDS: Gemeente koopt strook langs Diependaalsedijk	-
1965.02.09	Notulen raadsc.	SAVV	Archief Dienst Openbare Werken, map "Uitbreidingsplannen, 1952-1965"	114	Zogwetering laan	Men wil een Plan in onderdelen ontwerpen	-
1965.02.24	Notulen raad	SAVV	GA Maarssen, Notulen van de raad 1965	-	Zogwetering laan	Gemeente koopt 1600 m2 van Spelt i.v.m. rioolleiding	-
1965.04.23	Notulen raad	SAVV	GA Maarssen, Notulen van de raad 1965	-	Maria Dommer St.	Raadsbesluit van 18 december 1964 herzien; andere inzichten Provincie	-
1965.05.31	Notulen raad	SAVV	GA Maarssen, Notulen van de raad 1965	-	Maria Dommer St.	Raadsbesluit van 18 december 1964 herzien; goedkeuring Ged. Stn.	-
1966.05.14	Convocatie	SAVV	GAK Inventaris deel II, vanaf 1.82	327	Maria Dommer St.	Opening MDS door Vrouwe Uke Tellegen geboren Veldstra	-
1983.--.--	Tijdschrift	-	The J. Paul Getty Museum Journal, Volume 11/1983	-	The Huydecopers	Titel: Jan van der Heyden and the Huydecopers of Maarsseveen	Van Jos Kamp
2000.--.--	Kadastrale kaart	Kadaster Utr.	Maarsseveen, Sectie A	-	Perceel 3901	Schaal 1:2000; A3 formaat	Bewaard bij Bronnen boerderij
2000.09.12	Kadastrale kaart	Kadaster Utr.	Maarsseveen, Sectie A	-	perceel A2528	Genummerd 1314620; schaal 1:1000; A3 formaat; vanaf Klokjeslaan 10 en P.C. Hoofstraat 25	Bewaard bij Bronnen boerderij
2001.09.08	Folder	Gem. Mrssn	-	-	Goudestein	Beschrijving in kader van Open Monumentendag 2001	-
2001.09.08	Folder	Gem. Mrssn	-	-	Doomburgh	Beschrijving in kader van Open Monumentendag 2001	-